

КІТАП ПАТШАЛЫҒЫ

*Қарқаралы орталықшандырылған
аудандық кітапханасы*

Заң дәстүр

Қалқаман САРИН

Ата заңымның анасы болған дәстүрім,
Ата салтында – ғажайып ғұрып, жақсы ырым.
Ата бабамның ақ отау, алтын бесігі –
Атамекенім! Алладан соңғы басты ұғым!

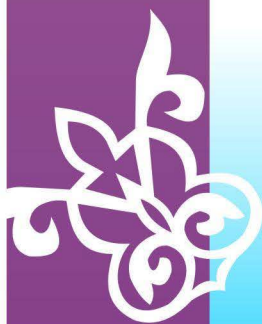
Шариятымды, ар-ұятымды шаң басып,
Шаңырақ қалды. Шежіре сырдан шал қашып.
Шала білетін ұлтымның ұлық тарихын,
Шалағайлар жүр ата дәстүрден алжасып.

Қасиет қалмай, береке болмай ісімде,
Қас дұшпан келіп қасықтап қанымды ішуде.
Қасымхандардың қасқа жолынан адасып,
Қасқырдай болып ұлиды- ау, үрей ішімде.

Есімнен қалған елді адастырмас ескі жол,
Есімдегі әлгі ән, «Елім- ай» еміс естілер.
Есіктен қарап қалмасын қайран қазағым,
Есілге қонған есіл ерлерім, есті бол!

Тәуелсіздіктің жолында кеше мың өлдік,
Тәубасын айтып Тәңірге бүгін жүрер жұрт.
Тәуекел етіп, жеті жұртымның қамын жеп,
Тәукедей, сірә, жасайтын кім бар бір ерлік?!

Залалы тимей заманды мынау кім күштер?
Заңғар таулардай бола алар ма екен «білгіштер»
Заманалардан қазақтың заңы – дәстүр ғой,
Заң бұзғандардың бәрі де, ендеше, қылмыскер.

Құрметті оқырман!

Азаттығымызды айқындайтын бас құжатымыз – Ата Заң. Осы 16 жылдық тарихы бар тәлтұмарымызда демократиялық қоғам мен құқықтық мемлекет құрудың бағыттары белгіленген.

Оған қоса, Отандық Конституция – біздің құқығымыздың қорғалуына, мәдени-рухани жетілуімізге және қалыпты тұрмыс жағдайымен қамтылуымызға сенімді кепіл! Байтақ еліміздің мемлекеттік мерекесі қарсаңында басылымымыздың басқы бетін ақын Қалқаман Саринның «Заң дәстүр» өлеңімен ашуды ұйғардық.

«Тамыз конференциясы – 2011: «Отбасы, мектеп, қоғам – игі болашақ жолындағы ынтымақтастық» тақырыбымен Астана қаласындағы білім беру жүйесінің басшылары мен мектеп мұғалімдеріне арналған Ашық Есік Күні кітапханамызда тұңғыш рет ұйымдастырылды. Бүгінгі таңдағы білім саясаты, оқу ісіндегі инновациялық құбылыстар егжей-тегжейлі талқыланған тамыз маслихаты туралы мәліметпен бірінші бөлім таныс етеді. Қасиетті Құран Кәрімнің жинақталу және сақталу тарихы баяндалған танымдық материал да жастардың имани сауатын ашып, рухани сұранысын қанағаттандыра түсуіне сеп болады деген сенімдеміз.

Ал Ұлы Абайдың оқырман ретінде көркем туындыны таңдау талғамын терең білгіңіз келсе, Бақыт Түсіпованың «Абай как читатель» атты мақаласын оқып көріңіз.

Сондай-ақ тарих төріне көшкен көне кітапханаларымыздың, Франция Ұлттық кітапханасының кескін-көлбеті суреттелген жазбалар да журнал бетінде тіл қатады.

Екінші бөлім ауыл кітапханасына арналды. Мұнда Шығыс Қазақстан, Қарағанды, Қостанай және Солтүстік Қазақстан облыстарындағы ауыл кітапханаларының мүддесін ескеріп, қазіргі қоғамдағы көрінісін кеңінен қамтып көрсеткіміз келді.

Әсерлі әңгіме, өшпейтін өрлі өлең – журналымыздың жұлдызды жанрлары. Ал «Ақыл адырнасы» айдары Қобылан Бөрібайұлының өмірі мен шығармашылығы талданып берілді.

Қымбатты оқырман «Кітап патшалығының» кірпияз тағы Сіздерді де таңдамалы танымдық тақырыптар тізімінен күтеді!

Құрметпен,
Ғалия Бөкейқызы

КІТАП ПАТШАЛЫҒЫ

ғылыми-танымдық, әдістемелік журнал

**РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА
ТӨРАЙЫМЫ**
Жанна ШАЙМҰХАНБЕТОВА

Әлібек АСҚАРОВ
Әкім ТАРАЗИ
Бағлан МАЙЛЫБАЕВ
Бүркітбай АЯҒАН
Дархан ҚЫДЫРӘЛІ
Жанна ҚҰРМАНҒАЛИЕВА
Иманғали ТАСМАҒАМБЕТОВ
Майя ЖИЕНБАЕВА
Мұрат ӘУЕЗОВ
Тұрсын ЖҰРТБАЙ
Ілияс ҚОЗЫБАЕВ
Хабиба АҚЖІПТОВА

БАС РЕДАКТОРЫ
Фалия БӨКЕЙҚЫЗЫ

**БАС РЕДАКТОРДЫҢ
ОРЫНБАСАРЫ**
Бауыржан ҚАРАҒЫЗҰЛЫ

РЕДАКТОРЛАРЫ
Айсұлу СЕЙІЛОВА
Гүлжанат ЖҰБАНИЯЗОВА

БЕТТЕГЕН
Баспа-редакция орталығы
Жетекшісі – Балнұр ТӘУЕКЕЛОВА
Санель АМАНОВА – дизайнер

Меншік иесі:

Қазақстан Республикасы Мәдениет министрлігі
Мәдениет комитетіне қарасты «Астана қаласындағы Қазақстан Республикасының Ұлттық академиялық кітапханасы» мемлекеттік мекемесі.
Журнал Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігінде тіркеліп, 2009 жылғы 12 қарашадағы №10493-Ж күелігі берілген

Редакцияның мекен-жайы:

Астана қаласы, Достық көшесі, 11
тел.: 8 (7172) 285266
тел./факс: 8 (7172) 446180
e-mail: kp_2009@mail.ru

Журналға жарияланған авторлық материалдарға редакция жауапты болып танылмайды. Журналға жарияланған материалдар көшіріліп басылған жағдайда сілтеме жасалуы міндетті.

“GERONA” баспаханасында басылды.

Мекен-жайы:

Алматы қ., С.Сейфуллин даңғылы, 458/460, 201-205 кеңсе
тел.: 8 727 2 504 740, 2 662 919
Жазылу индексі: “Евразия Пресс”, “Казпочта” 74330

МАЗМҰНЫ

Бас редактор бағаны 3

ДЕНЬ ОТКРЫТЫХ ДВЕРЕЙ
И снова, здравствуй,
школа!.....6

ДЕНЬ ОТКРЫТЫХ ДВЕРЕЙ
Райхан РАХИМБЕКОВА
Электронные услуги и новые возможности НАБ РК.....8

БІР КІТАПТЫҢ ТАРИХЫ
Абдуссамад МАХАТ
Құранның жинақталу және сақталу тарихы.....10

КІТАП&ОҚЫРМАН
Бакыт ТУСУПОВА
Абай как читатель.....14

Ғ. СЛАНОВТЫҢ
ТУҒАНЫНА – 100 ЖЫЛ!
Гүлжанай ҚАЛИЕВА
«Есімі өліне қастерлі».....18

И снова – здравствуй, ШКОЛА!

Для педагогов, в отличие от школьников, ежегодно новый учебный год начинается уже в августе. По традиции, в конце месяца педагогическая общественность страны собирается на республиканскую конференцию.

В преддверии этого события в Национальной академической библиотеке РК с 24 по 26 августа состоялись Дни открытых дверей для педагогов школ г. Астаны, приуроченные к началу 2011-2012 учебного года. «Семья, школа, общество - взаимодействие во благо будущего» - так в этом году звучала тема конференции.

Если первый день работы конференции был официальным и включал в себя проведение пленарного заседания директоров школ, то последующие дни носили более информационно-познавательный характер, так как в эти дни проводились обзоры выставок, экскурсии по библиотеке.

Вниманию гостей была представлена экспозиция

«Качественное образование - основа конкурентоспособности», которая включала следующие разделы: «Государственная политика Казахстана в сфере школьного образования», «Современное образование. Инновации. Качество», «Семья и Школа», «Современному образованию – современные ресурсы», «Школьный урок – сегодня».

Кроме этого, специалисты библиотеки познакомили их с разнообразными книгами, журналами, методическими пособиями, базами данных в помощь учителям, рассказали об электронных услугах НАБ РК.

Дни открытых дверей были адресованы, прежде всего, педагогическому

ДЕНЬ ОТКРЫТЫХ ДВЕРЕЙ

сообществу. Но мы хотим напомнить, что на этом наше сотрудничество с учреждениями образования не ограничивается. Ежедневно в библиотеку приходят школьники, студенты. Для тех, кто впервые переступил порог НАБ РК, проводятся экскурсии, ознакомительные беседы.

«КП»

Нашу современность можно смело называть временем профессионалов, когда в человеке ценятся знания, профессиональное мастерство, умение принимать решения, творчески мыслить, проявлять инициативу, владеть информацией и использовать ее в своей деятельности.

Цифровой формат нашей библиотеки дает возможность для оперативного доступа к информации по первому запросу, делает книжные фонды более мобильными, компактными и доступными.

Национальная академическая библиотека Республики Казахстан с первых дней своего существования ориентирована на работу в режиме высоких технологий. Это создание цифровых коллекций, каталогизация Интернет-ресурсов, предложение удаленных баз данных и электронных резервных коллекций, разработка онлайн-обучающих программ для пользователей.

Чтобы наращивать и использовать свой созидательный потенциал молодое поколение нужно научить потребности, умению и навыкам поиска информации, необходимой в повседневной жизни, чтобы строить свою карьеру, продвигаться к успеху, накапливать духовный капитал.

Конечно, сейчас не обойтись без использования компьютер-

Электронные услуги и новые возможности НАБ РК

ных технологий в учебной и научной деятельности, в повседневной жизни, для общения с друзьями, коллегами, единомышленниками. Поэтому наша библиотека предлагает своим читателям ряд современных услуг: вопрос библиотекарю по виртуальной справке, заказ в электронном виде фрагмента определенного документа, копии книг, заказ печатных книг в читальные залы библиотеки, поиск информации в удаленных базах данных, библиографический подбор литературы по указанной теме. Комфортность работы определяют и такие сервисы как, автоматизированный цикл основных процессов библиотечного обслуживания с использованием системы штрихкодирования; «Электронный кошелек», позволяющий пользователям рассчитывать безналичным путем через

штрихкоды на читательских билетах; комплекс серверов с возможностью оказывать электронные услуги пользователям с использованием Интернет-технологий; уникальное электронное хранилище с производственной мощностью и возможностями до 180 ТБ для хранения пользовательского и депозитарного электронного фонда библиотек Казахстана; действующая автоматизированная транспортная система доставки документов из книгохранилищ в читальные залы - «Телелифт».

В 2007 году по предложению Главы государства был инициирован проект Электронного книжного хранилища, который получил свое развитие и внедрение на базе Национальной академической библиотеки в Астане – Электронный государственный библиотеч-

ный фонд «Казахстанская национальная электронная библиотека», которую кратко называют КазНЭБ. Библиотека получила доменное имя и адрес www.kazneb.kz

ЭГБФ-КазНЭБ – знаковый проект для интеллектуального, научного сообщества Казахстана, а обучающаяся молодежь воспринимает его как удобный и доступный инструмент в системе овладения знаниями. Так, услугой e-заказа на e-копии книг пользуются не только читатели, проживающие в Астане, но и читатели областных, городских, районных библиотек Казахстана, а это была одна из главных задач проекта. Мы помогаем и тем, кто живет далеко за пределами нашего государства. Читателями нашей библиотеки являются жители 92 стран мира.

Поступательное развитие Интернета диктует изменение информационной среды и средств доступа к информации. Применение в библиотеках телекоммуникационных средств позволило значительно увеличить число удаленных пользователей. Таким образом, библиотеки соблюдают принцип равенства прав на получение информации и постепенно ликвидируют информационное неравенство.

В мировой библиотечной практике в настоящее время выделяется две основные формы онлайн-библиографического обслуживания: интернет-ориентированные и

библиографически-ориентированные службы.

Интернет-ориентированные службы предоставляют готовую информацию в ответ на запросы, отсылая пользователей к сетевым ресурсам. Службы, поддерживающие данную модель обслуживания, имеют пользовательскую аудиторию, ориентированную на получение исключительно полнотекстовой информации.

Для библиографически-ориентированной службы характерно то, что обращающиеся в библиографические службы, пользователи ориентированы на получение не только полнотекстовой, но и библиографической информации. Формы ответов на запрос в таких службах более разнообразны и могут быть представлены в виде готовых тематических библиографических списков, ссылок на электронные адреса полнотекстовых сетевых документов, комбинаций списка и адресов ссылок.

Каждая модель обладает своей спецификой, но есть ряд общих особенностей, таких, как возможность обращения с запросом из любой точки земного шара при наличии подключения к Интернету; наличие взаимодействия «пользователь – библиотекарь», оперативность предоставления ответа на запросы пользователей; привлечение недоступных для пользователя информационных ресурсов в процессе выполнения запроса.

Качество предоставленной информации определяется пользователями, получающими ответы на свои запросы. Выразить свое мнение и оценить работу библиографов пользователи могут, воспользовавшись электронным адресом службы - spravka@nabr.kz.

В условиях нарастания объема информации в электронной среде изменяются сами способы отслеживания и отбора информации, хранения, индексации, предоставления доступа. Сегодня все чаще признается, что библиотекари – это как раз те специалисты, которые лучше других могут справиться с такой нелегкой задачей.

Подлинная культура, образованность, интеллигентность человека во все времена воспитывалась с помощью философских, исторических источников и классической художественной литературы. И сейчас, в век компьютерных технологий, нет альтернативы книге в учебном процессе и самообразовании. Поэтому сегодня никого не удивляет синтез традиционной печатной книги и электронных книг, появившихся благодаря развитию информационно-коммуникационных технологий. Наша библиотека удачно сочетает эти, такие разные виды документов. Ведь главное – помочь читателю найти необходимую ему информацию.

Райхан РАХИМБЕКОВА,
руководитель Службы информационно-библиографического сервиса НАБ РК

Құранның жинақталу және сақталу тарихы

«Құранның сақталуы» сөзінің мағынасы

«Құранның сақталуы» сөзі екі мағынаны білдіреді: Біріншісі: «Құранды жаттау» болса, екіншісі: «Құранның жазбаша нұсқаларын жасау». («Ислам энциклопедия-

сы», Мысыр, 2002 ж., «Құранның сақталуы» түсініктемесі).

Құранның жатталуы мәселесіне көлер болсақ, Алла тағала «Қияма» сүресінің 17-ші аятында: «Уа, Мұхаммед! Құранды сенің жүрегіңде сақтау және оны сенің тіліңмен

оқыту – Біздің міндетіміз», – десе, «Мәйда» сүресінің 67-ші аятында: «Уа, Мұхаммед! Раббыңнан саған түсірілгенді адамдарға жеткіз», – деген.

Хақ тағаланың осы талабына сай, Құранды хатқа түсіруімен қатар, жаттау ісі де жүзеге асырылды.

Бұл дәстүр күні бүгінге дейін жалғасуда. Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) тірі кезінде-ақ Құранды бастан-аяқ жаттап, оны оқудың тәртібін жетік меңгерген жүздеген сахаба болды. Атап айтар болсақ, олар – Осман ибн Ғаффан, Әли ибн Әбу Тәліб, Әбәй ибн Кәъб, Ибн Масъуд, Зайд ибн Сәбит, Әбу Муса Әл-Ашъари, Әбу Дарда, Муъаз ибн Жәбәл, Әбу Зайд, Әбу Хузайфаның қызметшісі Сәлим және Ғутба ибн Ғамир тәрізді атақты сахабалар. («Ислам энциклопедиясы», Мысыр, 2002 ж., «Құранның сақталуы» түсініктемесі).

Сахабалар Құранды пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) аузынан есту арқылы жаттаумен шектелмей, оны басқаларға жаттатты. Мәселен, Әбу Дардадан (р.а.) мың алты жүзден астам адам Құранды жаттаған болатын («Ислам энциклопедиясы», Мысыр, 2002 ж., «Құранның сақталуы» түсініктемесі).

Құранның жазбаша нұсқасын жасау мәселесіне келер болсақ, оның үш кезеңі бар.

Бірінші кезең: пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) уақытында Құранның түсірілуі және жазылуы

Құран түсіріле бастағаннан пайғамбарымыз (с.ғ.с.) сахабалардың ішінен арнайы адамдарды аяттарды жазуға тағайындаған еді. («Хақиқу Әл-Ислам

фи муажәһәти шубуһати әл-мушаккикин»).

Олар аяттарды кез келген қолайлы затқа (қағаз, ағаш, тас, тері, сүйек, т.с.с.) жазып отырды. Ислам деректеріне қарағанда, Құран Кәрімді хатқа түсірушілер саны – жиырма тоғыз. Олардың ішінде төрт халифа Әбу Бәкір, Омар, Осман, Әли (р.а.) және сахабалар: Муъауийа, Зубайр ибн Әл-Ғаууам, Саъид ибн Әл-Ғас, Ғамр ибн Әл-Ғасс, Убай ибн Каъб, Зайд ибн Сәбит (р.а.) болды.

Сонымен қатар, пайғамбарымыздың өзі (с.ғ.с.) әр жылдың Рамазан айында Жәбірейілге (ғ.с.) жаттағанын оқып, қайталап тұрды. Ал соңғы рет Жәбірейіл (ғ.с.) Құранның жатталуын екі рет тексерген болатын («Хақиқу Әл-Ислам фи муажәһәти шубуһати әл-мушаккикин»).

Осылайша пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) көзі тірісінде-ақ көптеген хафиздер (хафиз – Құранды бастан-аяқ жатқа білетін адам) Құран Кәрімді өзінің тиісті үлгісінде жаттап шықты.

Екінші кезең: хазреті Әбу Бәкірдің (р.а.) халифалық дәуірінде Құранның жазбаша нұсқасы жазылуы

Пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) көзі тірісінде Құранның толық жазбаша нұсқасы жинақталмаған еді. Ол (с.ғ.с.) бақилық болғаннан кейін бір жыл өтпестен

жалған пайғамбар Мусайләма Кәззәбпен болған Ямама шайқасында Құран Кәрімді бастан-аяқ жатқа білетін жетпіс сахаба опат болды. («Хақиқу Әл-Ислам фи муажәһәти шубуһати әл-мушаккикин»).

Нәтижесінде, қағаз, ағаш, тас, тері, сүйек, т.с.с. жазылған аяттарды жинақтап, Құранның жазбаша нұсқасын жасау қажеттілігі туындады.

Ямама шайқасынан соң, Омар (р.а.) Құранды жинақтап, жазбаша нұсқасын жасауды ұсынғанда, Әбу Бәкір (р.а.): «Расулұлла (с.ғ.с.) істемеген істі сен қалай істейсің?», – деп, Омардың (р.а.) айтқанына көнбеді. Алайда, Омар (р.а.): «Алла тағаламен ант өтемін! Бұл – жақсы іс», – деп алған бетінен қайтпады. («Сахихұл-Бухари»).

Кейін Әбу Бәкір (р.а.) Омардың (р.а.) айтқанына көніп, Зайд ибн Сәбитке (р.а.) Құранның жазбаларын жинақтап, пайдалануға қолайлы бір нұсқасын жасауды тапсырды. Алайда Зайд ибн Сәбит те (р.а.) алғашында: «Расулұлла (с.ғ.с.) істемеген істі сендер қалай істейсіңдер?», – деп, бұл істен бас тартты. Дегенмен, соңында Әбу Бәкірдің (р.а.) дегеніне көнді. («Сахихұл-Бухари»).

Бұл іс «нәгізге тек пайғамбардың (с.ғ.с.) өз аузы-

нан естіп жазылған әрі соның екі күәсі болған жазбалар ғана алынуы тиіс» деген шартпен жүзеге асырылды. Оған Құранды жатқа білген әрбір сахаба өз үлесін қосты.

Зайд ибн Сәбит (р.а.) тапсырманы орындағаннан кейін, Құранның жазбаша нұсқасын Әбу Бәкірге (р.а.) тапсырды. Әбу Бәкір (р.а.) қайтыс болмас бұрын ол қолжазбаны Омарға (р.а.) тапсырса, Омар (р.а.) тірі кезінде оны өзінің қызы, пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) зайыбы Хафсаға (р.а.) тапсырды. («Әд-Дурүл-Мансур фит-тафсири бил-ма`асур»).

Әбу Бәкірдің (р.а.) халифалық шағынан бастап Құран қариларының қатарына көптеген табиғин хафиздері қосылды. Мысал ретінде ұлы табиғиндердің бірі Әл-Хасан Әл-Басридi айтса болады. («Хақаиқу Әл-Ислам фи муажәһәти шубуһати әл-мушаккикин»).

Үшінші кезең: хазретi Османнның (р.а.) халифалық дәуiрiнде Құран нұсқаларының жазылуы

Һижраның 25 жылы Осман (р.а.) Құранның нұсқаларын жазатын кеңес құрды. Бұл кеңестiң құрылуына Армения мен Әзербайжанға жиберiлген Шам және Ирак мұсылмандарынан тұратын әскердiң iшiндегi қарилардың арасында Құранды оқу қағидасына қатысты келiспеушiлiгi мен кейбiр адамдар-

дың қате оқуы сәбеп болды. («Әд-Дурүл-Мансур фит-тафсири бил-ма`асур»).

Сонда Хузайфа ибн Әл-Йаман (р.а.) Османға (р.а.) келiп: «Уа мүмiндердiң әмiршiсi! Мынау үмметке жәрдем ет. Болмаса, олар да яһуди мен христиандар тәрiздi Құран мәселесiнде келiспеушiлiкке ұшырайды», – деген болатын. («Фатхүл-Бари» шарху «Сахихил-Бухари»).

Осман (р.а.) кеңес құрып, оның құрамында Құранды пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) өзiнен жаттаған Зайд ибн Сәбит, Абдулла ибн Әз-Зубайр, Саъд ибн Әбу Уаққас, Абдур-Рохман ибн Әл-Харис (р.а.) болды. Бұлардың үшеуi, яғни Абдулла ибн Әз-Зубайр, Саъд ибн Әбу Уаққас, Абдур-Рохман ибн Әл-Харис (р.а.) құрайыш тайпасынан, тек Зайд ибн Сәбит (р.а.) ансарлардан болатын. («Хақаиқу Әл-Ислам фи муажәһәти шубуһати әл-мушаккикин»).

Бұдан Құранды құрайыш тайпасының ләһжәсiмен (диалектiсiмен) жазып, мұсылмандардың арасында Құранды оқуына қатысты туындап жатқан келiспеушiлiкке тосқауыл қою көзделдi.

Сонда Осман (р.а.) өзi құрған топқа: «Егер араларыңда Құранның оқылуына қатысты бiр келiспеушiлiк туындаса, онда аятты құрайыш ләһжәсiмен жазыңдар. Әйткенi Құран солардың ләһжәсiнде түскен», – деп бұйырды.

(«Фатхүл-Бари» шарху «Сахихил-Бухари»).

Осман (р.а.) бұл кеңестiң басшысы етiп Зайд ибн Сәбиттi (р.а.) тағайындады. Бұған мына мәселелер негiзге алынды:

1. Пайғамбарымыз (с.ғ.с.) Зайд ибн Сәбитке (р.а.) уахи түсiрiле бастағаннан-ақ Құранды жазып отыруды тапсыруы; («Фатхүл-Бари» шарху «Сахихил-Бухари»).

2. Зайд ибн Сәбит (р.а.) Құранды пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) өзiнен естiп жаттағаны;

3. Әмiрiнiң соңғы жылында Құранды бастан-аяқ Жәбрейiлге (ғ.с.) оқып берген сәтте пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) жанында Зайд ибн Сәбиттiң (р.а.) болғаны;

4. Әбу Бәкірдiң (р.а.) дәуiрiнде Құранның әуелгi жазбаша нұсқасын жасау iсiне Зайд ибн Сәбиттiң (р.а.) қатысуы. («Хақаиқу Әл-Ислам фи муажәһәти шубуһати әл-мушаккикин»).

Кеңес мүмiндердiң анасы Хафсада (р.а.) сақталған қолжазбаның негiзiнде Құранның бес нұсқасын жасады. («Фатхүл-Бари» шарху «Сахихил-Бухари»).

Бұл iс екi шартпен жүзеге асырылды:

1. Аят Әбу Бәкірдiң (р.а.) халифалық дәуiрiнде жасалған Құран нұсқасында болуы;

2. Аяттың ақиқаттығына пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) көзін көрген, аятты пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) аузынан естіген кем дегенде екі сахаба күәлік етуі. («Хақаику Әл-Ислам фи муажәһәти шубуһати әл-мушаккикин»).

Аяттардың дұрыс жазылуы пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) көзі тірісінде Құранды бастан-аяқ жаттаған сахабаларға оқыту арқылы тексерілді.

Нұсқалар жасалғаннан кейін Құранның әуелгі нұсқасы Хафсаға (р.а.) қайтарылды. Ал соның негізінде жасалған бес нұсқаның бірі Меккеге, бірі Басраға, бірі Куфаға, ал бірі Дамаскіге жіберілді. («Сахихүл-Бухари»).

Нұсқалардың біреуі Мәдинада қалдырылды. Құранның бұл нұсқасы «Әл-Мусхаф Әл-Имам» деп аталды. («Хақаику Әл-Ислам фи муажәһәти шубуһати әл-мушаккикин»).

Османның (р.а.) бұйрығымен жасалған Құран нұсқаларының қатесіздігін пайғамбарымыздың (с.ғ.с.) көзін көрген ғалым сахабалардың бәрі де растаған. Мысал ретінде атақты хафиз, муфассир Абдулла ибн Масъудты (р.а.) айтса болады. Абдулла ибн Масъудтың (р.а.) қолында ол өз қолымен жазған Құранның нұсқасы болатын. («Хақаику Әл-Ислам фи муажәһәти шубуһати әл-мушаккикин»).

Осман (р.а.) Құранның нұс-

қаларын жан-жаққа жібергеннен кейін «Әл-Мусхаф Әл-Имамға» қайшы жазылған Құран аяттары мен нұсқаларын өртеп жіберуді бұйырды.

Имам Табарони: «Бұл Ирак жерінде адамдардың қолындағы Құранның қате нұсқалары отқа жағылған заман еді», – деген болатын («Хақаику Әл-Ислам фи муажәһәти шубуһати әл-мушаккикин»).

Қазіргі күні бүкіл Ислам әлеміндегі адамдардың қолындағы Құран нұсқалары сонау Османның (р.а.) дәуірінде жасалған жинақтың негізінде жасалған.

Он төрт ғасыр өтсе де, Құран нұсқаларында бірде-бір айырмашылық жоқ. Діни кітаптардың ішінде тек Құран Кәрімге тән болған бұл қасиеттің растығын Лүблүә (Leblois), Муир (Muir), Руди Парет (Rudi Paret) сынды көптеген атақты шығыстанушылар растаған («Исламды қаралауға қарсы жауап»).

Немістің атақты шығыстанушысы Руди Парет (Rudi Paret) өзі жасаған Құран аудармасының кіріспесінде: «Біз Құранның ішінде Мұхаммедке (с.ғ.с.) түсірілмеген бір аят бар деп күмәндануымызға ешбір негіз жоқ!», – деген («Құран», Руди Парет, Штутгарт, 5 бет, 1980 ж.).

Әбу Бәкір (р.а.) мен Османның (р.а.) халифалық дәуірлерінде жазылған Құ-

ран нұсқаларының ерекшеліктері.

Түрлі еңбектерде Әбу Бәкірдің (р.а.) халифалық дәуірінде жасалған Құранның нұсқасы «сухуф», ал Османның (р.а.) халифалық дәуірінде жасалған нұсқалар «мусхаф» деген атаумен ерекшеленеді. («Тухфатүл-Ахуази»).

Әбу Бәкір (р.а.) дәуірінде жасалған Құранның нұсқасы «сухуф» деп аталуының мәнісі: қағаз, тері, сүйек, т.с.с. жазылған аяттар жинақталып, бір кітап түрінде жазылуы. Құранның бұл нұсқасында аяттар жинақталғанымен, реттелмеген болатын («Фатхүл-Бари» шарху «Сахихил-Бухари»).

Ал Османның (р.а.) дәуірінде Құран нұсқалары жасалу барысында аяттар рет-ретімен жазылып, бір жүйеге келтірілді. Бұл іс Осман (р.а.) өзге сахабалармен ақылдасқаннан кейін жүзеге асырылды («Фатхүл-Бари» шарху «Сахихил-Бухари»).

Әли (р.а.) Құран аяттары жинақталуына қатысты: «Құранның нұсқасын жасауда ең көп сауапқа Әбу Бәкір (р.а.) лайық. Құранның бірінші нұсқасын жасаған сол еді», – деген болатын («Фатхүл-Бари» шарху «Сахихил-Бухари»).

Абдуссамад МАХАТ,
дінтанушы

Бакыт ТУСУПОВА,
заместитель директора Восточно-Казахс-
танской областной универсальной
библиотеки им. Абая, г. Семей

Абай

как читатель

*(Выставка редкого фонда по книгам,
которые читал Абай Кунанбаев)*

Есть люди, чье явление на свет мгновенной вспышкой озаряет время, соединяет все, чему суждено было слиться, и, предвосхищая будущее, включает в сферу своей жизни многое из того, о чем время еще не помышляло. Таков Абай.

Когда в семье крупного главы рода Тобыкты - Кунанбая, раздался первый крик сына Абая, еще никто не знал, что его жизнь как озарение, соединит все новое, вызревающее – бунт мыслей, бунт чувств. И что именно он на перекрестках своей жизни сделает близкими степеням судьбы Татьяны Лариной и Онегина, впервые откроет своему народу имена Гете и Байрона, заставит задуматься о смысле жизни, нравственных устоях человека.

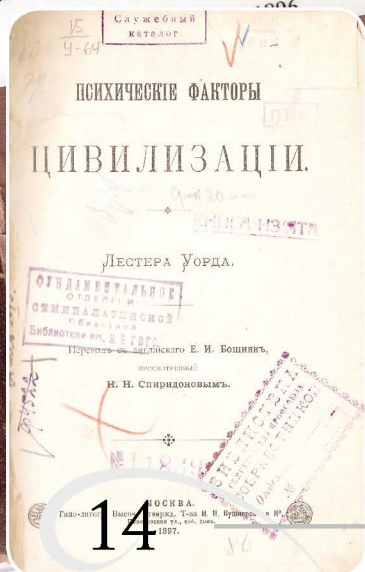
Конечно, у каждого поэта и писателя – свой путь к герою. Но для подлинного художника основой всегда служит жизнь. Путь Абая – это не путь к литературе, а жизнь в самой литературе.

Через книги он осмысливает многое, и сегодня эта литература возвращает нашу память к жизни и творчеству выдающегося просветителя Абая Кунанбаева.

Абай и литература, Абай и его русские друзья, Абай и общество, Абай и любовь... Об этом написано много интереснейших исследований, но мы продолжаем открывать для себя нового Абая через мир его книг, потому что книги для Абая были неизменными спутниками всей его жизни.

Литература всегда интересовала Абая, он с юных лет был отлично знаком с выдающимися произведениями великих поэтов и мыслителей Востока, но с мировой литературой он познакомился в общественной библиотеке. Основанная в 1883 году, она была первым культурно – просветительным учреждением города. В стенах библиотеки сосредоточилось все: пылливый научный поиск, получение зна-

Э.Б.Тэйлор.
Первобытная культура.
Исследования развития мифологии, философии,
религии, языка, искусства и обычая.

ний, встречи с прекрасным....

На первый взгляд это казалось бы неприметное здание библиотеки привлекало многих, по тем временам здесь была великолепная литература: богатая коллекция справочных изданий, представлены лучшие русские и зарубежные авторы, античная литература, периодические издания. Все эти книги оказывали огромное влияние на Абая. Он активно пользуется справочниками, атласами, читает книги античных мыслителей, но больше всего его влечет русская классика. Произведения А.С. Пушкина он читает с упоением.

Круг чтения великого просветителя необычайно широк и разнообразен, его литературные интересы позволяют нам лучше понять мировоззрение и мироощущение Абая. Книги, которыми пользовался Абай, мы представляем на книжной выставке «Абай и мировая литература». Издания редкого фонда, в основном конца 1880-х начала 1900-х годов помогают нашим читателям совершить увлекательное путешествие в античную, классическую русскую, и зарубежную литературу.

Связь Абая и библиотеки также прослеживается и в воспоминаниях Джорджа Кеннана, американского корреспондента путешествовавшего по Сибири и Алтаю. Книги, о которых он упоминает в книге «Сибирь и ссылка», предлагаются в первом разделе выставки «Ступени к познанию». Среди них: Спенсер Г. «Основания социологии» (1876 г.), Льюис Дж. «История философии» (1897 г.), Тэн И. «Французская философия первой половины

XIX – го века» (1896 г.), Тэйлор Э. «Первобытная культура: исследования развития...» (1872 г.) и др. Книги эти непростые по содержанию, требовали глубоко вдумчивого читателя. Именно таким читателем был Абай. Он мучительно ищет ответы на свои вопросы и сокрушается в несовершенстве человеческой природы. Но главное, он стремится проникнуть в содержание книг, хочет обнаружить преемственность между всеми временами, странами, народами и культурами. Для Абая человек одновременно и элемент целого и противостояние целому. Книги его успокаивают, он не одинок в своих поисках. И здесь в библиотеке он открывает для себя новый мир.

Знакомиться с разделом «Абай и литература» - значит знакомиться с мыслями, настроениями и интересами великого просветителя. Как и А.С. Пушкин Абай высоко ставит общественное назначение поэта, его глубоко волнует социальное неравенство, построение справедливого общества. Ответы он ищет в книгах, читает Гомера, изучает философию, интересуется английской экономикой. В этих поисках ему помогают его русские друзья, особенно среди них выделялся Евгений Петрович Михаэлис, ученик Н.Г.Чернышевского и близкий друг Абая. Благодаря ему круг друзей Абая расширяется. Политические ссыльные были представителями передовой, прогрессивной России, носителями живой мысли, и дружба с ними восполнила то душевное одиночество, которое так тяготило поэта. Русские друзья

знакомят Абая с каждой новой литературой. Е.П.Михаэлис специально для него выписывает из Петербурга новые периодические издания. Необходимо подчеркнуть, что и друзья Абая открывают для себя богатый мир казахского народа. Дав многое Абаю в поисках знания, они и сами немало почерпнули от него, пользуясь его глубокими и обширными сведениями в истории, обычном праве, поэзии и искусстве, экономике и социальном быте многих народов, родственных казахам.

Абая влечет литература, но особое место занимает русская и зарубежная классика. На выставке представлены издания: А.С.Пушкина (Изд. 1887г. Типог. Суворина), Салтыкова-Щедрина (1892г.), Л.Н.Толстого (1897г.), Басни И.А.Крылова (1894г.), Гете (1893г.), Байрона (1894г.), Шекспира (1893г.) и др.

Из библиотеки за перевалы Чингиза он увозит книги любимых авторов, переводит басни Крылова, «Кинжал», «Дары Терека», «Выхожу один я на дорогу», отрывки из «Демона», «Парус», «И скучно и грустно», более 30 стихотворений М.Ю.Лермонтова. Абай зачитывается сказками Салтыкова – Щедрина, переводит письмо Татьяны и главы из «Евгения Онегина». И впервые зазвучав на казахском языке, «Письмо Татьяны» поражает степняков красотой и силой Пушкинского слова. Абай не только приблизил великого Пушкина к своему народу, но и открыл им удивительный мир Некрасова, Тургенева, Достоевского. Абай увлекается зарубежной литературой, познакомившись с ними через

переводы русских авторов, сам переводит Байрона и «Ночную песнь странника» Гёте.

Мы с глубоким волнением представляем издания А.С.Пушкина, Салтыкова – Щедрина, Гёте, Шекспира. Русская классическая и зарубежная литература датируется 1830-1899 годами. Эти книги читал Абай, они были его друзьями, заставляли его задумываться.

Особое место в этом разделе занимает произведение Гомера «Илиада», изданная в 1829 году. ...Тысяча триста лет – таковы рамки античности во времени. У истоков ее, как начало начал, – эпос Гомера, озаряющий ярким светом человечности всю огромную эпоху, давший и почву, и пищу ее великой духовной культуре.

Выделяется в этом разделе произведение Джона Мильтона «Потерянный рай». Эта книга – подробное повествование о райской жизни Адама и Евы, об их грехопадении, о свете надежды на грядущее очищение и благодать. Всем строем своих поэм Милтон убеждает, трудясь и постигая неизведанное, преодолевая «бесовские наваждения» гордыни, корыстолюбия, эгоизма, человечество, пусть медленно, будет двигаться к новым берегам, к новым, добродетельным и справедливым формам. Наступит земной рай! Абай также как и Милтон верит в роль созидательного труда и знания.

Отдельной коллекцией представлены справочные издания: энциклопедии, словари. Они для Абая были первыми университетами, через них он открывает новый мир, знакомится с новы-

ми словами и понятиями. Когда-то Вольтер сказал: «Словарь – это вселенная в алфавитном порядке...». Действительно все другие книги содержатся в ней; суть лишь в том, чтоб извлекать их из нее. Среди этих изданий «Энциклопедический словарь Брокгауз и Ефрона», изданный в 1890-1907 г.г. Этот энциклопедический словарь является совместной работой крупной, имевшей большую известность в Европе издательской фирмы Ф.А.Брокгауза (Лейпциг) и фирмы И.А.Ефрона (С.-Петербург). Заслуженный ординарный профессор И.Андреевский дал согласие на общую редакцию словаря, если в его основу будет положено известное немецкое 13-е издание Брокгауза, Conversations Lexikon, со всеми его богатыми приложениями, географическими картами и рисунками.

Энциклопедии – сложный жанр книжного дела. Каждая энциклопедия несет на себе отпечаток ментальности своего народа, его исторической культуры, быта, просто быта. Именно поэтому они вызвали огромный интерес у Абая.

По тем временам в библиотеке был широкий подбор периодических изданий: «Русский вестник», «Русская мысль», «Современник», «Вестник Европы», «Отечественные записки» и другие российские газеты и журналы. Более 100 наименований дореволюционной периодики. Они представлены в разделе «Абай и периодические издания».

Дружба Абая Кунанбаева и Е.П.Михаэлиса – это не просто обмен книгами, а взаимная

симпатия двух неординарных личностей, которая проходит в большой и искренней привязанности друг к другу. Абая привлекал этот интеллигентный, глубоко образованный человек, а Михаэлис горячо поддерживал прогрессивные взгляды Абая. И конечно, они очень много беседуют об образовании и просвещении казахов, сближении и дружбе двух народов, построении справедливого государства, а главное для них - это знания. Абай повторяет: «Знание и ремесло – вот настоящее богатство» и «... Знание чужого языка и культуры делает человека равноправным с этим народом».

Проживание политических ссыльных в Семипалатинске послужило толчком к росту общественной жизни в крае. Главным событием края стало открытие в 1878 году в Семипалатинске областного статистического комитета и первым его секретарем становится Е.П.Михаэлис. Статистический комитет являлся единственной организацией, ставившей целью своей работы, кроме прямых задач, изучение края.

В 1904 году преемником Областного статистического комитета стал Семипалатинский подотдел Западно-Сибирского отдела Русского Географического общества. Наиболее видные представители политической ссылки проявляли себя во всех видах деятельности: в медицинской, учительской, в общественной жизни. Результаты исследований печатались в научных трудах «Записки Семипалатинского подотдела Западно-Сибирского отдела Русского Географического общества»

Библиотека располагает богатым собранием научных изданий, выпущенных Семипалатинским подотделом Географического общества. Это были первые исследовательские работы по краеведению, открывающие новые страницы из истории археологии, этнографии, биологии, географии края. Богатая коллекция научных трудов представлена в разделе «Исследователи степного края». Среди них работы Н.Я.Коншин, Е.П.Михаэлиса, Ф. Зобнина, Б. Герасимова и других.

Невозможно рассказать обо всех книгах, которыми пользовался Абай Кунанбаев, но даже малая часть говорит о том, что общение с книгой для Абая было естественной духовной потребностью. В них он получал благотворный источник знаний, ведь именно чтение включает нас всех в общечеловеческую культуру.

Гүлжанай ҚАЛИЕВА,
Ғ. Сланов атындағы Атырау облыстық
әмбебап ғылыми кітапханасының директоры

«ЕСІМІ ЕЛІНЕ ҚАСТЕРЛІ»

Уақыт керуені алға жылжыған сайын әдебиет те жасарып, жаңарады. Мезгіл мінберінде тұрып, сөз өнерінің мәңгілігін мойындатқан жұлдыздар шоғыры төл әдебиетімізде аз емес. Жерлес жазушы, артына өшпес мұра қалдырып кеткен Ғабдол Слановты да солардың бел ортасында атауға болады.

Осыдан он жыл бұрын ҚР Үкіметінің 2001 жылғы 24-шілдедегі №1000 Қаулысымен Облыстық әмбебап ғылыми кітапханаға қазақтың қарымды қаламгері Ғ. Слановтың есімі ресми түрде берілген еді. Игі іске бастамашы болған – жазушы-драматург Берік Қорқытов екен.

Сол уақыттан бергі кітапхана тынысын ой елегінен өткізер болсақ, мамандарымыздың тынымсыз еңбегінің, қажырлы ізденістерінің нәтижесінде

бүгінде бұл жастардың бас қосатын, әрбір оқырман-пайдаланушыға бағыт-бағдар беруші руханият ордасына айналып отыр.

Бүгінде Ғ. Сланов атындағы Атырау облыстық әмбебап ғылыми кітапханасының 209 мыңға жуық кітап қорын 17 мыңдай оқырман пайдалануда. Мұнда ресейлік және республикалық, облыстық және аудандық мерзімді басылымдардың, ғылыми диссертациялар

авторефераттарының бай қоры жинақталған.

Кітапханада оқырман қауымның сұраныстарын қанағаттандыруда дәстүрлі және электронды жұмыс түрлерімен қатар білімін жетілдіргісі келген жастардың таным көкжиектерін кеңейту бағытында алуан түрлі шаралар өткізу дәстүрге айналған.

Оқырмандар арасында қазақтың белгілі ақын-жазушыларын, әйгілі өнер адамдарын, сондай-ақ атыраулықтардың

мақтанышына айналып отырған жергілікті қаламгерлердің шығармаларын насихаттау – кітапхана жұмысының негізгі бағыттарының бірі. Осы орайда, 100 жылдық мерейтойы қарсаңында Ғ. Слановтың әдеби мұрасын насихаттау, жастарға таныту мақсатында ескелең ұрпақтың рухани жан-дүниесін байытуға септігі зор тақырыптық кештер, оқырмандар конференциялары, әдеби сұхбаттар өткізіліп келеді.

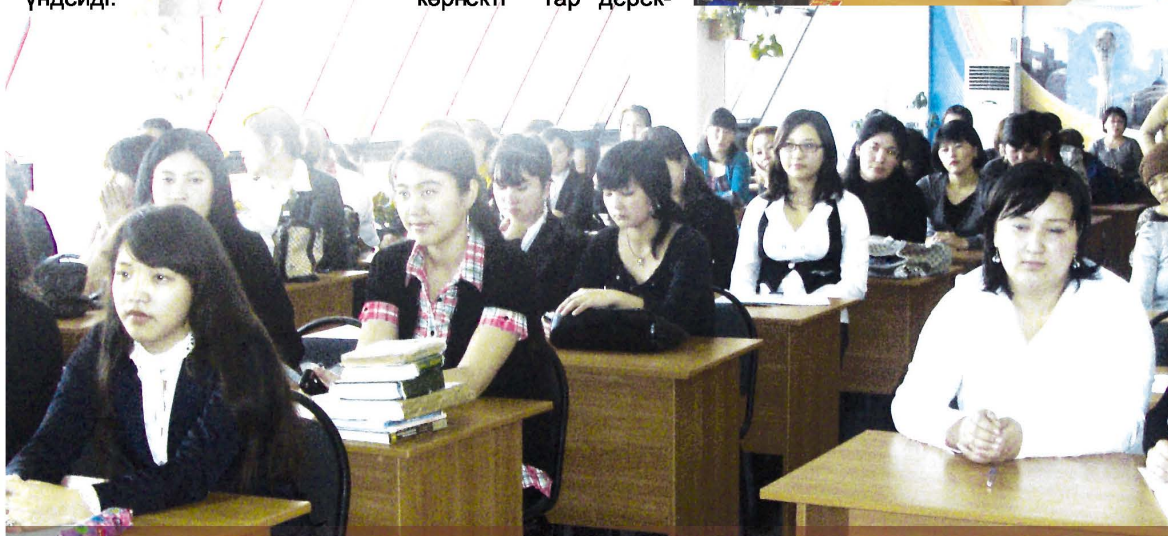
Жазушы еңбектерінде өзі өмір сүрген дәуірдің өзекті мәселелерін көтере отырып, заман сырын, замандас келбетін көркем кескіндей білген. Оның шығармаларының көркемдік қасиеті, жазушылық шеберлігі жайында байыпты толғамдарды С. Мұқанов, Ғ. Мүсірепов, С. Қирабаев, З. Серікқалиев сынды әдебиет зерттеушілерінің еңбектерінен кездестіруге болады. Жалпы жазушының шығармалары оқырманын адами ізгілікке үндейді.

Ғ. Сланов шығармашылығын жан-жақты насихаттау бағытында әдістемелік көмек ретінде жақында ғана әдіскерлеріміз «Заман шежіресін шерткен жан» тақырыбында әдістемелік құрал дайындап, аудандардағы әріптестер назарына ұсынды.

Сонымен қатар кітапханамызда жазушының өнегелі өмір жолын, шығармаларының жазылу тарихын және басқа да толымды деректерді қамтитын мерзімді басылымдар беттерінде жарық көрген барлық еңбектердің толық мәтінді электронды мәліметтер базасы жасақталды. Қаламгердің 1950 жылдардағы ауыл еңбеккерлерінің сан алуан бейнесін ашып көрсеткен «Шалқар» романы, жұмысшылар өмірі мен ауыл тұрмысын шебер бейнелейтін «Арман ағысы», «Дөң асқан», «Домбыра күйі – ақиық», «Асау арна» сияқты көрнекті тар дерек-

қорға негіз болды. Оған қоса, «Есімі еліне қастерлі» тақырыбымен виртуалды кітап көрмесі ұйымдастырылды.

ҚР Ұлттық академиялық кітапханасы негізіндегі «Мемлекеттік Электронды Кітапханалық Қор – Қазақстандық Ұлттық Электронды Кітапханаға» кітапханамыздың кітап қорындағы Ғ. Сланов шығармаларының электронды нұсқалары енгізіліп, бүгінде оқырмандарымыз пайдаланады. Бұл – жазушы туындыларымен жете танысуға жасалып отырған мүмкіндік.

ХІХ ғасырдың аяғы мен ХХ ғасыр басында іргесі қалана бастаған оқу-ағарту орындары қатарында аудан көлеміндегі көпшілік кітапханалар да болды. Сол кезеңдерде-ақ қоғамдық сауаттылықты қалыптастыруда кітапханаларға деген қажеттілік көрініс алды.

Әрбір кітапхананың өз тәғдыры, өзіне ғана тән өмір жолы бар. Бөлім көп ғасырлық жөдігерлер мен жазба мұраларды жүрегіне тоғыстырған Тайпақ, Қарқаралы өңірлеріндегі аудандық орталық кітапханалар тарихынан тіл қатады.

Сара КЕНЖЕБАЕВА,
Ж. Молдағалиев атындағы
Батыс Қазақстан облыстық
әмбебап ғылыми кітапханасы
директорының орынбасары

ТАРИХ ТӨРІНДЕ –

ТАЙПАҚ

АУЫЛЫНЫҢ

КІТАПХАНАСЫ

Кең байтақ қазақ даласының батысында, әйгілі Жайық өзенінің жағасында орналасқан көп жылдар бойы Калмыков атындағы аудан орталығы болған. Қазіргі кезде Тайпақ аталатын ауылдың өз тарихы бар. Батыс Қазақстан облысының құмды және құмайт аумағындағы Тайпақ ауылы Жайық өзенінің жағалауына жайғасқан. Орал қаласынан үш жүз шақырым қашықтықтағы арынды Ақжайықтың бойындағы көне мекен – сол Калмыково.

Қазіргі ауылдың орында XVIII ғасырда төменгі Жайық шекара шебінің Калмыков қамалы болған. Бағзы заманда бұл арамен Орта Азиядан Ресейге сауда көруен жолы өткен. Осы арада өткел болыпты. Революциядан бұрын мұнда жәрмеңке өткізілген-ді. Орал облысында 11 жәрмеңке жұмыс істеді. 1900 жылы олардың жылдық тауар айналымы 8,9 миллион сомға жетті. Калмыков жәрмеңкесінің тауар айналымы 23

миллионды құрайды. Сол арада қалмақ князінің ставкасы болып, жергілікті халық посөлкені соңғы кезге дейін «Кінез» деп атаған.

Әр кезеңдерде посөлкеге сол дәуірдегі атақты зиялылар, ғалымдар П. С. Паллас (1769), Н. А. Северцев (1862) және жазушы В. И. Даль келген. 1875 жылдан Калмыков уездің орталығы болып, 1884 жылы мұнда И. С. Тургенев атындағы көпшілік кітапханасы, ал 1903 жылы 3 орындық аурухана ашылып жұмыс істеді. Сол кездегі статистикалық есеп бойынша посөлке тұрғын-

дарының алты пайызы ғана сауатты еді. Революциядан бұрынғы кезеңде мұнда екі класстық – жылдық (бастауыш) училище және үйден қатынап оқитын 3 жылдық шіркеу мектебі болды. Станицада. Вязниковцев, Павел Сидорович, Касьян Иванович және Акакий Макарович Махориндер және Мясников сияқты байорыс қазақтарының үйлері, оңтүстік бетте Вязниковцевтің бау-бақшасы болған. Жайық жағасында ақ тастан қаланған түрме болды. Онда 1829 жылы шаруалар көтерілісінің басшыларының бірі, ақын, күйші әрі домбырашы Махамбет Өтемісов екі жыл қамауда отырып, көп ұзамай қашып шыққан. Қазіргі Темір Масин көшесінің бойында қазақ мешіті болды.

Қазіргі әскери комиссариат тұрған үйде азамат соғысынан кейін ревком, кейіннен уездік және станицалық атқару комитеттері орналасқан. Т. Масин тұрған үйде Чапаевшылардың штабы, аудандық білім беру бөлімі тұрған үйде азық-түлік комитеті орналасқан. Мясниковтың үйінде сауаттылық үйі (жетекшісі Чукалин) болған. Мұнда келгендер биллиард, шахмат-дойбы ойнап, газет-журнал оқиды екен. Аупартком үйінің маңайында әскери госпиталь болыпты. 1921 жылы станцияға ақ бандылар тұтқиылдан басып кірген де жаралы қызыл әскерлерді қылыштап өлтіріп, олардың мүрделері сол жерде жерленген.

Сонымен, 1884 жылы ашылған «Тургенев кітапханасына» станция тұрғындары ерікті түрде қаржы құйған. Кітапхана

қорындағы алғашқы кітаптар қатары жыл сайын толығы келе жүзге, үлкен қиындықтармен мыңдаған данаға жетті. Кітапхана алғаш құрылған жылдардан-ақ, көпшіліктің жиі баратын сүйікті орнына айналды. Кітап қорын байыту негізінде өз күштерімен кітап жинады, халық арасында өздерінің оқығандарын басқаларға өңгіме түрінде таратып, дауыстап оқуар ұйымдастырылды. Мәдениет ошағының көзі Қызыл Отау болды, жұртшылыққа кітаптарды дауыстап оқу мен өңгіме-сұхбаттар өткізіп, бейсауат адамдарды оқырмандар қатарына тартты. 1928-1929 жылдары кітапхана ұжымы «Сауаттылар – сауатсызды үйретейік» атты мәдени жорыққа қатыстырылды.

Біз кітаптың шексіз құдіреттілігін әрдайым паш етеміз, ал сол кітаптың өзін қайдан аламыз? Демек, кітапхана – автор, кітап және оқырман қауымды қауыштыратын киелі орда. Сонау XIX ғасырдан бері кітапхананың қажеттілігі, маңыздылығы жойылмай келеді.

Ұлы Отан соғысы жылдарында да кітапхана тұрғындарды рухани білім нәрімен сусындата білді. Сол жылдары кітапхана қорында 8091 дана кітап болса, оның 3366 данасы қазақ тіліндегі басылымдар екен.

Бүгінгі күні кітапхана қорында 32,3 мыңға жуық кітап қоры жинақталған, соның 15,5 мың данасы мемлекеттік тілде. Кітап қорында кітапхана құрылған кезеңдердегі сирек кітаптар да кездеседі. Халық саны 4,7 мың болса, оның 62%

– кітапхана оқырмандары. Кітапхана 1997 жылы Тайпақ ауданы таратылып, Ақжайық ауданына қосылғанға дейін 31 ауылдық кітапхананың басын біріктірген Тайпақ аудандық орталықтандырылған кітапхана жүйесі болып қайта құрылды. Аудан таратылса да Тайпақ ауылдық кітапханасы халыққа қызмет көрсетіп келеді.

Кітапхана аудан облыс көлемінде кітапханашылардың кәсіби біліктілігін арттыру мақсатында өткізілетін көптеген семинар-кеңестердің базалық орталығы ретінде де танылды.

Еліміздің Тәуелсіздігінің арқасында кітап қоры Мемлекеттік «Мәдени мұра» бағдарламасы аясында жарық көрген көптеген құнды кітаптармен толығып, қордың сандық жүйесі әзірленуде. Сондай-ақ оқырмандардың ақпараттық сұранысын толық қанағаттандыру үшін мерзімді басылымдар қоры да жинақталған.

Кітапханада оқырмандардың интеллектуалдық танымын көтеру мақсатында ұйымдастырылған «Рауан» және қыз-келіншектердің басын қосатын «Қарлығаш» танымдық клубтары жұмыс жасайды. Кездесулер, поэзия кештері, кітап көрмелері ұйымдастырылып, қоғамдық ұйымдармен, мектеп мұғалімдерімен, медицина қызметкерлерімен өзара серіктестік байланысы үзілген емес.

Кітапхана 1978 жылдан бері Ауылдық Мәдениет Үйінің мекен-жайында орналасқан.

Осындай тарихы тереңге тартқан кітапхана ғасыр көшіне ілесе отырып, оқырман игілігіне қызмет ете береді.

Қай дәуірде де қоғамның мәдени өмірінің, мәдени тарихының бірден-бір көрсеткіші – кітапхана. Мемлекет мәдениетін танытатын да – кітапхана. Өткен тарихты өшірмей, ұлт жадын мәңгілік сақтайтын мекен де – осы кітапхана.

Айнаш МҰҚАНОВА,
Қарағанды облысы
Қарқаралы ауданындағы
орталық кітапхананың әдіскері

Мәдениет мектебі – КІТАПХАНА

Олай болса, көп ғасырлық жәдігерлер мен жазба мұраларды жүрегіне тоғыстырған Қарқаралы кітапханасының тынысымен танысып көрелік.

Арқаның алтын тәжі атанған Қарқаралы, ең алдымен, шежірелі өлке. Көрсө көз тоятын тарихи, сәулет ескерткіштеріне бай өңір. Мұндағы ертеден жеткен ескінің көзі – бұл кітапхана.

Сонымен, 120 жылдай бізден ара-жігі ажыраған облыстағы бірінші кітапхананың іргесі 1892 жылы шенәунік Марковтың бастамасы бойынша Қарқаралы қаласында қаланды. Мұндағы кітап қоры – 626 дана.

Бастапқы күннен бастап жалпы қордың шағындығына қарамастан, Қарқаралы қоғамдық кітапханасы оқырмандарға бөлсенді түрде қызмет көрсетті.

Қоғам қайраткерлері Қарқаралыдағы бірінші кітапхананың жұмысына көңіл аударып, мекенің дамуына үлес қосып отырған. 1905 жылдың қаңтар айында Қарқаралы кітапханасының жұмысы туралы оқырмандар жиналысы өтеді. Жиналыс төрағасы – Итбаев. Жиналыста Кітапханалық комитет төрағасы ретінде Қарқаралыдағы ауыл шаруашылығы мектебінің басшысы Павел Петрович Белдыцкий тағайындалса, кітапханашылық міндет Мұстафа Баязитұлы Мамле-

евке тапсырылады.

Осы комитеттің мүшелігіне енген белгілі тұлғалар: А. Байтұрсынов, М. Мамләев, А. Глебов, П. Астерин және С. Панфилов.

Кітапхана қорына қазақ және орыс тілдеріндегі басылымдарды жаздырып ала бастады.

М. Горький, А. Пушкин, М. Лермонтов, Л. Андреев, В. Короленко сияқты авторлардың шығармалар жинағы сатып алынады. Кітапханаға 17 аталымдағы газет-журнал тұрақты жеткізіліп тұрған. Соның қатарында «Сибирская жизнь», «Слово», «Туркестанская туземная газета», тағы басқалар бар. 1905 жылғы Қарқаралы кітапханасының шығыны 230 рубльді құраған.

Бірақ билік тарапынан 1917 жылғы ақпан төңкерісіне дейін кітапхана жұмысына жасырын

цензура жүргізіліп тұрған.

Мәселен, 1903 жылы Петербургтегі Баспа ісі комитеті «Көпшілік кітапханаларда пайдалануға тыйым салынған шығармалардың алфавиттік көрсеткішін» жасаған. 1904 жылы Қарқаралы кітапханасын тексеру үшін «Алфавиттік көрсеткіш» уезд бастығы, Кітапханалық комитет төрағасы, орманшы Петр Федорович Поповқа берілген Ал Попов бұл көрсеткішті бөгде адамға танысуға, не болмаса анықтама алуға еш уақытта бермеуге міндетті

болған

Ол кездері қоғамдық кітапхана жұмысымен оқу орындары шұғылданған. Осы орайда, Қарқаралы орыс-қазақ училищесінің меңгерушісі Ахмет Байтұрсынов кітапхана жұмысын ұйымдастыруға бес жыл бойы атсалысты. Петербургпен байланыса отырып, 1909 жылы өзінің тұңғыш кітабы «Қырық мысалын» жарыққа шығарды.

1920 жылдары Совет өкіметі ғимаратты тәркілеп, әр түрлі бөлімшелер жұмыс

атқарды. 1938 жылы мұнда қазақ-орыс мектебі ашылып, аудандық сот, агрономиялық лабораториялар қызмет атқарды. 1952-53 жылдары қалалық кітапхана ретінде қайта құрылып, 1978 жылы аудандық орталықтан-дырылған кітапханалар жүйесі етіп ауыстырылды.

Қарамағында 45 кітапхана, соның ішінде 1 аудандық балалар кітапханасы, 43 селолық кітапхана бар аудандық орталық кітапхана бүгінде әдіскерлік орталық болып табылады.

Кітапхана 2004 жылы «Модельді кітапхана» мәртебесіне ие болды. Мұнда оқырмандарға қызмет көрсету бөлімі, оқырмандар залы, ақпараттық-библиографиялық бөлім, әдіскерлік бөлім, кітап қорын толықтыру және өңдеу бөлімдері жұмыс жасауда.

Кітапхананың жеке сайты бар. Ғаламтордағы мекен-айы: www.karkaralinsk.kz. Портал «Басты бет», «Елеулі оқиғалар», «Жаңалықтар», «Мәдени ескерткіштер», «Табиғат», «Тарихи тұлғалар», «XIX-XXI ғасырдағы Қарқаралыдан шыққан өнер қайраткерлері», «Қарқаралылық ақын-жазушылар», «Қасым ғасыры басталды» атты Қасым Аманжоловқа арналған бөлім, «Қаһарман батырлар», «Әуесқой өлкетанушы», «Қарқаралы тарихы», «Кітапхана тарихы» тәрізді бөлімдерден тұрады. Интернет желісі арқылы да оқырмандар сұранысы толық қанағаттандырылады.

Кітапханада 2005 жылдан бастап автоматтандырылған кітапханалық жүйе «РАБИС катализаторы» модулі орнатылып электронды каталог бойынша жұмыс жасап келеді. 2008 жылдан өлкетану материалдарын цифрлау жұмыстары жүргізіле бастады.

Кітапханадағы кітап қорларын толықтыру да – маңызды орынға ие. Кітапханадағы қазіргі кітап қоры – 40263, соның ішінде қазақ тіліндегісі – 24500 дана.

Кітап қоры үнемі жергілікті және атақты ақын-жазушылардың жаңа кітаптарымен оқулықтармен және салалық әдебиеттермен толықтырылып тұрады.

Қазіргі кезде кітапханалар жұмысты жаңа инновациялық бағытта қалыптастыруда. Кітапханалық инновация – қазіргі таңда шетелдік, ресейлік, сондай-ақ қазақстандық авторлар арқылы кеңінен қозғалып жүрген мәселе. Кітапханадағы инновациялық жұмыс жоспар, мақсатты бағдарлама және инновациялық жобалардан тұрады. Жедел жаңару жолындағы Қазақстан үшін жастардың орны ерекше. Елбасының жастарды қамқорлыққа алу туралы тапсырмасын орындай отырып, кітапханамызда «Асқар шынды кербез жер – Қарқаралы, Дастан-жырлы кемел ел – Қарқаралы» атты жобалар мен «Білімді жас ұрпақ – ел болашағы» бағдарламасы өзірленіп, жұмыстар жалғасуда.

Қарқаралы орталықтан-дырылған кітапханалар жүйесі бойынша өткен жылдан бастап көп жылғы еңбек тәжірибесі бар кітапханашылардың іс-тәжірибесінен «Кітапханашылардың озық іс-тәжірибесінен» атты тәжірибелік кітапшалар жазу қолға алынды. Т. Қазанғұлұлының туғанына 195 жыл толуына орай, «Күй төресі – Тәттімбет» атты CD ROM шығарылып күйші творчествосын насихаттау жұмыстары жүргізілді.

Оған қоса, кітапхана тари-

хы топтастырылып, орталық кітапхананың «Кітапхана – даналық мекенінің дарабозы» атты энциклопедия жинақталып шықты.

Кітапханада жастардың ой-өрісін кеңейту, дарындыларды анықтау мақсатында 1979 жылдан «Атамекен», «Еркекиік», ал 2009 жылдан «Қаламгер» клубы жұмыс жасайды.

Кітапхана – аудандағы ірі мекеменің бірі. Оқырмандар залында республикалық, облыстық, аудандық дәрежедегі ғылыми және оқырмандар

конференциялары, әр түрлі көштер (ақын-жазушылармен, батыр аналармен, соғыс және еңбек ардагерлерімен, әнші-сазгерлермен кездесу көштері) өткізіліп тұрады.

Ұлы қазақ даласының шоқтықты да шырайлы, қасиетті де киелі өлкесі – Қарқаралының 180 жылдық мерейтойы 2004 жылы атап өтілді. Мерейтойға орай, «Қарқаралыға – 180 жыл: тарих толқынында» атты аймақтық ғылыми-тәжірибелік конференция орталық кітапханада өткізілді.

Мұнда аудан кітапханалары арасында сайыстар мен байқаулар да жиі өткізіліп тұрады.

«2003-2005 жылдары – ауыл жылы» деп жариялануына байланысты оқырмандар және жас жеткіншектер өзі тұратын елді-мекен тарихын, мәдениетін тереңірек білуі мақсатында Облыстық Мәдениет Департаменті және облыстық Н. В. Гоголь атындағы әмбебап ғылыми кітапханасының ұжымы ауыл кітапханалары арасында «Ауыл энциклопедиясы» атты сайыс жариялаған болатын. «Ауыл энциклопедиясын» әзірлеу барысында ауыл кітапхана-

шылары өз ауылының көне тарихын іздестіруде көптеген жұмыстар жүргізді. Бұған ауыл тұрғындары да атсалысып, көнекөз қариялардан шөжірелер жазылып алынды. Ауылдың көшегісі мен бүгінгісі байланыстырылып, ауыл келбеті айқын көрініс тапты. Осы «Ауыл энциклопедиясы» сайысы нәтижесінде мазмұнды, тарихты терең қамтыған жеті ауылдың энциклопедиясы жоғары бағаланды.

«Ауыл энциклопедиясын» жазудағы мақсат – туған өлке тарихын, мәдени мұрасын, өлке шөжіресін зерттеп, көпшілікке ұсыну.

Кие қонған қасиетті Қарқаралының тайқазандай тарихы кемерінен асқан құнды деректерінің парағы тағы бір тарихи күнмен толығытын болады.

Биыл – қыран қанатты, дауылпаз ақын Қасым Аманжоловтың 100 жылдық мерейтойы. Қасым – қарымды журналист, сұңғыла сыншы, талантты драматург, сырлы сазгер, қуатты аудармашы.

Қазақ әдебиетінің қайталанбас тұлғасы, ақын Қасым Аманжоловтың ғасырлық мерейтойына орай орталықтандырылған кітапханалар жүйесінде жыл басынан бері жоспарлы мәдени іс-шаралар өткізіліп келеді. Атап айтсақ, «Боламын ақын Қасым әлі де мән, Бәрін де қарсы аламын ән-күйменен» атты кітап көрмесі, «Шабыт берші ақын арқалы, Жырдан шашу тойыңызға торқалы» атты Қасымтану сағаттары, «Қасым рухымен» атты альбомдар, «Қасымның жыр өрнегі – Қарқаралы» тақырыбында оқушылардың жыр жарысы ұйымдастырылмақ. Бір жарым ғасырға жуық жасаған қарт кітапхана тарихынан әлі талай таңғажайып оқиға тіл қатады.

Демек, өткен күннің шөжіресіші – кітапхана. Сондай-ақ кітапхана – көпшілікті оқу мәдениетіне тәрбиелеу мектебі, оқу-білім ордасы.

Білім іздесеңіз, жаныңыз кірлемесін десеңіз, кітапханаға келіңіз!

ФРАНЦИЯ

ҰЛТТЫҚ КІТАПХАНАСЫ

Орналасқан орны
Франция, Париж

Толық жинағы
Жинақ көлемі 31 млн бірлік
(14 млн кітап)

Ену және пайдалану
Оқырмандар саны
1,3 млн жылына
Басқа да ақпарат
Бюджет €254 млн
Қызметкерлер
саны - 2 651

Веб-сайт
<http://www.bnf.fr/>

Еуропадағы ежелгі кітапхана

Франция Ұлттық кітапханасы – Еуропадағы ең ежелгі кітапханалардың бірі. Қорының көлемі жағынан әлемнің алып кітапханалары қатарында, анығында, жетінші орынды иелейді. 1368 жылы негізі қаланған корольдік кітапхана Франция королі Карл V-нің көзіндегі (1364-1380 жж.) Лувр мұражайында қызмет көрсете бастаған. Кітапхананың алғаш қорында 1200 жазба болған. Уақыт өте келе, бұл жинақтан ештеңе қалған жоқ. Сондықтан патша XI Людовик таза парақтан сарай қоймасын құруға мәжбүрледі. Елдің көзекті королі I Франциск бол-

са, Францияда жарық көрген өрбір кітаптың бір-бір данасын кітапханаға жеткізуді бұйырды. 1544 жылы барлық жинақ Луврдан Фонтенблоға шығарылды.

XVII ғасырда кітапхана қайтадан Парижге көшіріліп, 16-22 жылы тұңғыш каталогы шығарылды. Францияның 31-ші королі XIV Людовик өп басқарған кезеңде кітапхана қызметі көпшілікке арналып, оған оқырмандардың еркін кіруіне мүмкіндік берілді. Кітапхана Ұлы Француз революциясы кезіндегі заң шығарушы орган – Конвенттің шешімімен қазіргі атауын иеленді. XIX ғасырда Леопольд-Виктор Делюильдің күш салуымен қолжазба бөлімі кеңейтілді. Төңкеріс тұсында кітапхана қоры 300 000 томға де-

йін жетті. Бұл уақытта ақсүйектер мен дінбасылардың жекө кітапханалары қолданыстан шығарылған болатын.

Франция Ұлттық кітапханасы өр дәуірде өр түрлі аталып келді: король, корольдік, императорлық және ұлттық кітапхана. Ұзақ жылдар бойы француз патшасының жекө кітапханасы болып есептелді.

Пипин Короткий патшаның қолжазбалар жинағы болды. Карл Великий Ахендегі кітапхананы құрғызады, бірақ патша дүниеден өткеннен кейін кітапхана сатылып көтеді. IX Людовик патша тағы да үлкен кітапхана жинайды да оны төрт діндарлар қауымына есиет етіп қалдырады.

Париж кітапханасының нақ-

ты негізін қалаған – V Карл. Ол өзін ғана ойлап қоймай, ғалымдардың да кітапханада өмін-өркін жұмыс жасауына жағдай туғызды. Ол қолжазбаларды сатып алып, жазуға міндеттеумен қатар, бірқатар кітаптарды «патшалық пен бүкіл христиан әлемінің пайдасына» ауыстырды. 1367-1368 жылдары кітапхана, патшаның бұйрығы бойынша Лувр қорғанындағы Соколина мұнарасына көшірілді.

Каталан атласы – француз патшасының кітапханасындағы құнды қазыналардың бірі.

1373 жылы оның каталогы жасалып, 1380 жылы тағы да толықтырылды. Бірақ кітапхана қорындағы кітаптарды патшаның туыстары сұрап алып, қайтарып бермеген. Сол кітапханадағы 1200 тізбеден бізге жеткені – жиырма тарау.

XII Людовик лувр кітапханасын Блуа қорғанына көшіріп, кітапхана қорын Орлеан герцогының, ата-бабаларының жинағымен толықтырды. Сондай-ақ миландықгерцогтардыңбай кітап қорын сатып алды, кітаптардың бірқатары итальян ақыны Петрарканың кітапханасынан жеткізілген.

I Франциск ғалым-кітапханашы Бюдөнің корольдік кітапханасына өзінің жеке, атала-

рынан мұраға қалдырылған кітапхананы қосты, кітапхана-сын үлкейту үшін Францияда жөнө шөт өлдерде де кітаптар жинауға бар күшін салды. 1523 жылы Фонтенбло сарайына бай кітапханасын жайғастыруға бұйрық берілді. Дәл осы жерде Блуа қорғанынан көшіріліп өкөлген грек қолжазбалары кітапханасының негізі қаланды. Сонымен корольдік кітапхана Еуропадағы ең бай кітапхананың бірі болды. Бірте-

түптеушісі қызметі құрылды.

IX Карл патшалық құрған дәуірде Фонтенбло сарайындағы кітапхана Парижге тасымалданады. XIII Людовиктің билігі тұсында Луврда кітапхана ашылып, оған патшаның жеке өзі ғана иелік өтті. Король кабинеті аталды.

XIV Людовик патшалық құрған кезеңде корольдік кітапханаға маңызы бөлөк бірқатар кітаптар мен қолжазбалар сыйлыққа алынады. Кітапхананың

негізгі жетекшілігі патшалық гимараттың бас интенданты ретіндегі Кольбердің қолында болды.

Сол дәуірде кітапханаға сатып алынған құнды қазыналар мыналар болды: кітаптар жинағы (9000 том) мен ағайынды Дюпюи тарту өткен қолжазбалар (260), Гастон Орлеанскийдің кітап, қолжазба, медаль, миниатюра, сурет жөнө басқа да сирек басылымдардан тұратын сыйлықтары. Граф де Бетюннің сыйлықтары да – тамаша тарихи құжаттар жинағы, жи-

бірте бұл патшаның меншікті кітапханасы ретінде есептелмей, ғалымдарға арналған ашық қоғамдық мекемеге айналды. I Францискінің кезінде корольдік кітапхананың бас кітапханашысы, оның көмекшісі және кітап

нақтың жалпы саны – 1923 том. 1715 жылы кітапханаға Геңьердің әйгілі жинағы сыйға алынады. 1669 жылы дәрігер Жак Ментельдің кітапханасы сатып алынады, мұнда 10000 кітап пен 136 қолжазба болған.

Мемлекет қайраткері Жан-Батист Кольбер ғалымдарды сирек басылымдарды іздестіру әрі сатып алу үшін шет елдерге жіберіп отырды. Осылайша, Шығыстаң, Грециядаң, Египеттең, Парсы елінен, Константинопольдаң, Италиядаң, Португалиядаң, Швециядаң және басқа да елдерден құнды қолжазбалар жеткізілді.

XV Людовиктің билігі кезінде кітапханаға 20-ға жуық көне қолжазбалар мен кітаптар жинағы сатып алынды. Шығыс елдерімен байланыста болу арқылы кітаптар жеткізу жұмысы жалғасып отырды. Сонымен, 1723 жылы Үнді ком-

паниясы 1800-ден аса қытай кітаптарын жолдайды.

Ұлы төңкеріс дәуірінде бірқатар монастырьлер мен эмигранттардың жинақтаған қисапсыз кітаптары кітапхана қорына өткізілді. Ең бай жинаққа Монастырь Сен-Жермен-де-Пренің 9000-нан аса ежелгі жазбасы жатса, содан соңғысы Соброннаға тиесілі – 1575 жазба. Бұдан кейінгі кітапханаға алынған қазыналар – француз революциясы туралы 10 000 кітаптан тұратын Лабедойэра жинағы, француз ағартушылары – Вольтер (1996 кітап) мен Монтен (1440 кітап) жайлы жазылған еңбектер және

350-ге жуық көріс жазбалары.

1988 жылы Францияның экс-президенті Франсуа Миттеран (1981-1995 жж. ел басқарған) кітапханаларды реформалау бағдарламасына қолдау білдіреді, соған сәйкес негізгі қор Париждің XIII округіндегі заманауи үлгідегі зәулім ғимаратқа көшірілді. Бұл кезеңде кітапханадағы баспа өнімдерінің саны 9 миллионнан асып түскен.

Француз кітапханасы 1793 жылғы дерекке сай дүниежүзі бойынша ең алғашқы ақысыз қоғамдық кітапхана болып саналды. Мемлекеттік мекеме ретіндегі Франция Ұлттық

кітапханасының міндеті — Францияда жарияланған материалдар көшірмелерінің коллекциясын жасақтау. Заңға сәйкес, баспа өнімдері осында сақталуы тиіс өрі оларға қоғамдық қолжетімділік нүктесі болуы керек.

Француз Ұлттық кітапханасы XIX ғасырда дағдарысқа ұшырады. Қордың басым бөлігі таратылып, каталогы жасалмады, соның салдарынан оқырмандарға да қол жеткізу мүмкін болмады. Енді бір бөлігі жәме және монастырлық коллекцияларды мемлекет меншігіне айналдырғаннан кейін барып қалыптасты. Сол мәзімдерде теркіленген 1,5 млн том Парижге, 6 млн алыс аймақтарға жіберілді. Алайда билік органдарының кітапты сақтау, оларды өңдеу өрі оқырмандарға ұсыну жайлы бұйрықтары өшқандай нәтиже бермеді. Бірқатар кітаптар жоғалып кетсе, бірқатары сатылып кетті немесе ұзақ уақыт

бойы алыс аймақтардың кітапханаларында «жансыз жүк» күйінде қалды. Дегенмен, кейбірі Парижге, Ұлттық кітапханаға да кәліп түсті. Ал оларды сұрыптау көп уақыт, көп күш қажет өтті. Каталогтеу жұмысы XX ғасырдың басында ғана аяқталды. 1867 жылы сөулеттік-жоспарлы қарарлар бойынша бірегей жаңа оқу залы ашылды.

1988 жылғы 14 шілдеде Француз Ұлттық кітапханасының жаңа ғимаратының құрылысы басталды. Сәгіз жылдан соң, 8 млрд франкке түскен кітапхана оқырмандарына өсік ашты. Ұлттық кітапхана — бұл 4 мұнара. Ол: Заңдар, Сандар, Уақыт және Әріп. Мұнаралардың биіктігі — 28 метр.

Француз Ұлттық кітапханасы — зияткерлік жоба.

Франция Ұлттық кітапханасы симметрия принципінә негізделген. Жоба латынның «L» өрпі формасындағы 4 бұрышты мұнаралардың көмегімен

ашылды. Мұнаралар бір-біріне қарама-қарсы қарап, ашық тұрған кітапты көз алдына өкәледі. Осы ашық кітаптар ішінде кітапхана залдары және алып эспланада бөр. Эспланада — таңғажайып гүлбақпен көмікәрілген, көпшілікке ашық қолжетімді айдынды алаң. Эспланада — оқуға өрі көздәсуге арналған алаң. Бұл — адамзаттық асыл ойлар мен шығармашылықтың айнасы.

Бұл жабдықтардың артықшылығы — кітаптарды сақтауға жайлы жағдай жасалатындығы, сондай-ақ күндәлікті пайдаланушының комфортты жағдайды сөзінуі, тиімді мониторинг пен басқару жүйесінің болуы.

Ұлттық кітапхананың қоры өлдегі маңызды кітаптардың жинағы деп өсептөледі. Оның нәгізі — XV ғасырдағы Корольдік кітапхана. 1537 жылдан міндетті даналарды, яғни баспа өнімдерінің барлық түрін, барлық ақпарат жеткізігіштерді алып көледі.

Кітапханада 5 000 шамасында грек жазбалары сақталған. Жазбалар қоры үшке бөлінеді: fonds grec, fonds Coislin және supplement grec.

Француз Ұлттық кітапханасы 2010 жылы сәгіз миллион еуроға бөлігіні итальяндық жанкөшті өрі жазушы Джакомо Джироламо Казанованың жазбаларын сатып өлді, мұны неміс баспагерлері 200 жыл бойы сақтап кәлген. Қолжазба 3,7 мың бөттен тұрады, нәгізгі бөлігі — Казанованың 1769 жылы қолға ала бастаған «История моей жизни» атты өңбегі.

«Галлика» онлайн-кітапханасы

«Галлика» (фр. Gallica) – Франция Ұлттық кітапханасының онлайн-кітапханасы. Кітапхананың барлық материалдарына емін-еркін қол жеткізуге мүмкіндік бар. Кітапхана қорындағы құжаттар: кітаптар, журналдар, газеттер, фотографиялар, карикатуралар, плакаттар, карталар, қолжазбалар, партитуралар, аудиоматериалдар, кітап миниатюралары.

2010 жылғы 10 ақпанда француз ақыны әрі жазушысы Анри Мюрженің «Сцен из богемной жизни» атты еңбегінің скан-көшірмесі Галликадағы миллиондаған құжаттар қатарына қосылды. 2011 жылғы 22 сәуірдегі жағдай бойынша Галлика оқырмандарына 1 400 000-ға жуық құжат ұсынған. Галлика қорының басым бөлігіне OCR-

өңдеуін жүргізген соң құжаттар мәтіні бойынша іздестіруге мүмкіндік болады. Әрбір құжат цифрлы идентификаторға ие, теңгерім Archival Resource Key (ARK) деп аталады.

Франция Ұлттық кітапханасындағы құжаттарды цифрлау 1992 жылдан бастау алды. Алайда Галликаның өзі 1997 жылы «Көрнекті тұлғалардың виртуалды кітапханасы» деген ұранмен құрылды. Кітапхананың екінші нұсқасы 2000 жылы жүргізілді. Алдымен, цифрланған құжаттар факсимил формасында, уақыт өте келе PDF файлы түрінде оқырманға ұсынылып отырды.

2006 жылғы сәуірдегі Gallica ұсынған Желідегі көрініс: 90 000 том, 1200 толық мәтінді, 500 дыбысты құжат және 80 000 суреттеме.

2007 жылғы қараша айында Safig-пен келісім-шарт бекітілді, заңды келісім бойынша жылына 1 млн құжат есебінен 3 млн құжатты цифрлау қарастырылған.

Gallica 2, Галликаның үшінші нұсқасы, 2007 жылғы қарашадан қызмет көрсете бастады. Сонымен қатар алғашқы нұсқасы да оқырмандарға қолжетімді болып қала берді. Еуропалық «Europeana» онлайн-кітапханасымен Галлика

құжаттарының сипаттамасын бірлестіруге мүмкіндік туды. Gallica 2 әрбір оқырманның талап-тілегімен келісімге келе отырып, интерфейсті жандандырады.

Галлика авторлық құқығы бар шығармаларды кітапханаға интеграциялау жобасын жасайды. Кітапхананың іздестіру машинасы еркін құжаттарға да, еңуге шектеу қойылған құжаттарға да қол жеткізуге мүмкіндік береді. Метадандық OAI-PMH (англ. Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting) хаттамасы арқылы Галлика өзінің серіктестері саналатын басқа онлайн-кітапханаларға да жол ашады.

2009 жылғы наурыз айында Gallica мен Gallica 2 бірлестірілді. Жаңа интерфейс 2010 жылғы 19 ақпанда көрініс алды.

Кітаптарды сканерлеу технологиясының пайда болуымен Франция Ұлттық кітапханасы әлемде тұңғыш рет аса қажетті құжаттарды цифрлап, мына мекен-жай бойынша ғаламторға жайғастырды <http://gallica.bnf.fr>.

Кітапхана машиналық аударма мен сөздерді танып білу технологияларын дайындауға бағытталған «Quaero» зерттеу жобасына да қатысуда.

Дайындаған Айсұлу СЕЙІЛОВА
e-mail: azse@mail.ru

Бүгінде ауыл кітапханасы ауылдағы әлеуметтік құрылымның ажырамас бөлігіне айналды, сондай-ақ еліміздің тарихың, мәдениетін сақтауға да мүмкіндік береді. Әрқайсысының өзіндік жетістік формуласы бар, бұл жергілікті халыққа қажетті етеді.

Қазіргі таңда Қазақстандағы, ҚР Мәдениет министрлігі желісіндегі ауыл кітапханаларының саны – 3268. Көп жағдайда, бұлар ауыл тұрғындары үшін ақпарат пен білімнің бірден-бір көзі болып саналады. Барынша баянды, барынша қолжетімді мәдениет мекемесі болып қала береді.

Қазақстандағы ауыл кітапханаларын әрі қарай дамытуға деген үкілі үмітіміз ауылға қатысты мемлекеттік саясатпен, қоғамдағы кітапханалардың маңыздылығына деген мемлекеттік түсінікпен, ауыл халқының ақпаратқа, білім мен мәдениетке қол жеткізуінің маңыздылығын мемлекет қайраткерлерінің сезінуімен тікелей байланысты. Кітапханалардың сындарлы қызметі үшін жергілікті биліктің ұстанымы да маңызды.

Сондықтан екінші бөлімде әр алуан себептермен оқырман қауымға жете бәрмейтін ауыл кітапханашыларының көп қырлы қызметі қамтылды. Анығында да қызықты, қайырымды істер атқарылуда. Осыған сіз келесі материалдарды оқи отырып көз жеткізе аласыз.

2 блок

Бибігүл ШАФИЕВА,
А. С. Пушкин атындағы
Шығыс Қазақстан облыстық
әмбебап ғылыми кітапханасы
директорының орынбасары,

Шекер САҚЫБАЕВА,
А. С. Пушкин атындағы Шығыс
Қазақстан облыстық әмбебап
ғылыми кітапханасының
қызметкері

АУЫЛ КІТАПХАНАСЫ: ОЙ-ТОЛҒАМ

К

ітапханалар ежелден келе жатқан әлеуметтік институт болғандықтан білімнің қайнар көзін жинақтап, сақтауды әрі пайдалануға ұсынуды міндетіне алған. Ал кітапхананың қоғам өміріндегі маңыздылығы дәлелдеуді қажет етпейді. Бірақ кітапханалардың даму деңгейі – өте баяу. Кейбір ауылдарда кітапхана атымен жоқ. Қазіргі кітапханалардың типтік ғимараты болмағандықтан оқу залдары, топпен жұмыс істейтін арнайы бөлмелері де қарастырылмаған. Кітапхана қорларының ба-сым бөлігі ескірген әрі нашар

жаңартылады. Газет-журналдардың түрлері 3-4 атаумен (орта есеппен) ғана шектелген. Сондықтан қала мен ауыл кітапханалары қорының мазмұны/сапасы, сонымен бірге техникалық-технологиялық жабдықталуында елеулі айырмашылықтар бар. Ауыл кітапханаларын жылу-электрмен қамтамасыз етудегі мәселелер де аз емес. Сонымен бірге ауыл кітапханашыларының кәсіби біліктілігін көтеруге қаржы бөлінбейді. Бұл ретте кітапхана бюджеті ауданның нақтылы экономикалық жағдайына қарай бөліне бермейді. Кейде бұл ауданның мәдениет са-

ласында ұстанған саясатына да байланысты. Бұл ретте аудандық мәдениет бөлімдері мен аудандық кітапхана басшылары қаржылық ресурсқа үміткер басқа талапкерлермен салыстырғанда әлсіздік танытатыны да – басты себептің бірі.

Бүгінде Шығыс Қазақстан облысындағы ауылдық жерлердің 70%-зы кітапхана қызметімен қамтылмаған. 2011 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша облысымызда 312 көпшілік кітапхана болса, соның ауылдық жердегісі – 263. Өкінішке орай, еліміздің Тәуелсіздігіне 20 жыл толса да,

1991 жылғы кітапханалар желісі санына өлі де жете алмай келеміз. Ол кезде біздің облыста 1149 көпшілік кітапхана, 160 балалар кітапханасы болған. Сонымен бірге, «қызыл отаулар» мен шалғай елді-мекендерге қызмет көрсететін жылжымалы библиобустар жұмыс істеген. Осы мәселені талдай келе ҚР Мәдениет министрлігінің материалдарына назар аудардық (<http://www.mk.gov.kz>). 16 млн аса халқы бар біздің елімізде бар-жоғы 4 075 көпшілік кітапхана жұмыс істейді: облыстар бойынша 64-тен бастап (Маңғыстау облысы) 432-ге де-

тылған. Елбасымыздың есімімен аталған халықаралық деңгейдегі техникалық университетте ақпараттық-коммуникациялық технология, ғарыштық және нанотехнология, компьютер инженерингі салаларының мамандары әзірленуде. Сонымен қазіргі заман жаңа мамандар әзірлеуді талап етеді, ал жалпы халықтың төң жартысына жуығы тұратын бір-бірінен шалғайда жатқан ауылдарымызда дұрыс жол да жоқ. Көптеген ауыл кітапханаларында Интернет тұрмақ, телефон да жоқ. Біздің аймақтағы ауыл кітапханаларына кірсеніз

Оған қоса, еден жуушы, от жағушы қызметтерін де ақысыз атқарып жүреді. Көп жағдайда ауыл кітапханашылары өз қызметтеріне жатпайтын жұмыстарға тартылады: ауыл тұрғындарының шаруашылығын тіркеу, тұрғындарды ауылдық жиындарға шақыру, т.б.. Ауылдағы әріптестеріміздің қайырымдылық істері таңғалдырады, тіпті кейбір тапқырлықтары өзү тартқызады. Мәселен, Глубокий ауданының Секисовқа ауылының кітапханашысы екі қабатты үйдегі өзінің өкі бөлмелі пәтерін кітапханаға берді. Бір бөлмесін қолөнер бұйымдары, көне самауыр, тағы басқа заттар қойылған өпкетану мұражайына айналдырды. Ал оқу залы бөлмесінде кітап сөрелерінің орнына медициналық құрал-саймандар тіреуішін қолданып отыр. Мұндай кітапханашылар аз емес. Олар тіпті азғантай ғана ескірген кітап қорымен ауыл оқырмандарын кітап оқуға тартады. Дегенмен олардың да өрік-жігерінің шегі бар.

«Көптеген ауыл кітапханаларында Интернет тұрмақ, телефон да жоқ. Біздің аймақтағы ауыл кітапханаларына кірсеніз – екі ғасырға кері кеткендей күй кешесіз».

йін (Оңтүстік Қазақстан облысы). Яғни, біздің облысымыздағы кітапханалар желісінің жағдайы жалпы өліміздегі кітапханалар желісіне төн көрініс, соған қарап барлық облыстардың жағдайын болжауға болады.

Елде «Электронды Үкімет» бағдарламасы жүзеге асырылуда. Елбасымыз инновациялық технологияны пайдалануды ұсынып, өзі де планшетник пен смартфонды қолданатынын айтады. Министрлер кабинетінің барлық мүшелері жұмыс барысында пайдалану үшін смартфонмен қам-

– екі ғасырға кері кеткендей күй кешесіз. Ғимараттары суық, өткен ғасырдың 70-жылдары жарық көрген кітаптарымен ауыр стеллаждар, азкемүстел-орындықтар, қалам және бояумен (тушьпен) орындалған көркөм безендіру...

Соның өзінде ауылдағы әріптестеріміздің өнертапқыштығы да таңғалдырады – көптеген ауыл кітапханашылары өз қаражаттарына ғимаратты бояп-сырлап, үйлерінен перде, сөрелер өкеліп кітапхананы безендіруде.

Серік МҰҚАНОВ,
Алматы облысы әкімінің
орынбасары

1. Көптеген ауылдарда кітапханалар адамдардың бірден-бір мәдени демалыс орны саналатыны белгілі. Кітапханалар халықты ақпаратпен қамту тәрізді басты бағытынан айрылып қалмауы үшін Сіздің облыста вендей істер атқарылуда?

Халықты ақпаратпен қамтамасыз ету үшін барлық ауылдық кітапханаларды ғаламтор желісіне қосу жұмыстары атқарылуда.

2. Сіздің облыстағы ауыл кітапханаларының саны? Сіздер олардың жұмысына қандай да бір мониторинг жүргізесіздер ме?

Алматы облысы бойынша жыл сайын жаңадан кітапханалар ашылып, саны өсуде.

Бүгінгі ауыл кітапханаларының алдында инновациялық технологияларды енгізу мәселелері тұр. Жергілікті бюджеттен және қолдаушылар арқылы қажетті кітап қорын көбейту, материалдық-техникалық базасын жақсарту, үлгілі ауыл кітапханаларының санын көбейту қажеттілігі туындап отыр.

3. Сіздің оқырман ретіндегі таңдауыңыз?

«Кітап патшалығы» журналы ұсынып отырған бірінші, екінші бөлімдер кітапханашылар үшін өте қажет. Кітапхана қызметкерлері көрек мөлметтерін осы журнал арқылы пайдалануға мүмкіндік алды.

«Олар тіпті азғантай ғана ескірген кітап қорымен ауыл оқырмандарын кітап оқуға тартады. Дегенмен олардың да ерік-жігерінің шегі бар. Өйткені халықтың ақпараттық талабының екпіндеп өсуіне қарай, ауыл кітапханашысының мүмкіндігі де күн санап түгесіліп келеді».

Өйткені халықтың ақпараттық талабының екпіндеп өсуіне қарай, ауыл кітапханашысының мүмкіндігі де күн санап түгесіліп келеді.

Қала мен ауыл арасындағы ақпараттық айырмашылық – ақпараттық бай және ақпараттық кедей адамдарға бөлудің басты себебі. Сәйкесінше, қала тұрғындары мен ауыл адамдарының өз өмірін жақсарту мүмкіндігі де әр түрлі, біреуде ол бар, ал екіншісінің қолы жетпейді. Бұған себеп – алдымен, ақпараттық кеңістіктің, ақпаратты әр түрлі тілде және түрлі форматта (баспа, аудио-, бейне- құжаттар, фотографиялар мен фильмдер) тез алып пайдалануға мүмкіндік беретін қазіргі заман технологияларының екпіндеп дамуы. Екіншіден, ауыл халқының ақпарат алуына дәнекерші – ауыл кітапханаларының өте баяу дамуы. Осы жағдайларды өзгерту үшін мынадай мәселелер шешімін табуы тиіс:

Кітапханалар желісін белгілеу және қорды толықтыру жөніндегі отандық нормативтердің болмауы;

Кітапхана саласына арналған арнайы мемлекеттік бағдарламалардың болмауы, мәселен, «100 мектеп, 100 аурухана»;

Мемлекеттік тілдегі басылымдар жеткіліксіз: өсіресе салалық басылымдар (жаратылыстану ғылымдары, техника, тау-кен ісі, ауыл шаруашылығы), бастауыш мектеп жасындағы және мектепке дейінгі бүлдіршіндерге арналған әдебиеттер, нашар көретін азаматтарға арналған басылымдар тапшы;

Ауылдық жерлерде телекоммуникациялық инфрақұрылым дамымаған;

Отандық кітапхана ғылымының баяу дамуы, соның салдарынан мемлекеттік тілдегі кәсіби басылымдардың тапшылығы;

Ауыл кітапханаларының өз жерлестері мен жергілікті биліктің қандай да мәселелерін шешуге көмек берудегі өз жетістіктері мен жұмыстарын көрсете алмауы.

Сонымен бірге, Халықара-

лық кітапханалық ассоциациялар федерациясы (IFLA – www.ifla.org) жариялаған кітапхана қызметінің халықаралық стандарты бар. Бүкіл әлемде кітапхана қызметінің сабақ аларлық, үлгі боларлық мысалдары аз емес. Мәселен, Францияда кітапханалар сәулет ескерткіштері ғимараттарында немесе қазіргі заманға сай бизнес мекемелерінен кем емес орындарда жайғасқан. Неге отандық кітапхана ісінде, басқа өлеуметтік-экономикалық салалардағыдай, амбициялық (ершіл) мақсат қоймасқа – әлемдік

«Ескере келсек, елімізде мемлекеттік бағдарламалар аз емес. Өкінішке орай, соның көпшілігінде кітапхана аталмайды».

стандартқа қол жеткізбеске?

Әдетте, бүкіләлемдік кітапхана қоғамдастығының үздік тәжірибелері Интернетте жарияланады. Онымен халықаралық конференцияларда (ИФЛА, Қырым, Либком тәрізді) танысуға болады. Шетелдік өріптестер бірлескен қызметке үнемі ашық әрі біздің іс-тәжірибе алмасу бағытындағы шақыруларымызды жылы қабылдайды. Ескере келсек, елімізде мемлекеттік бағдарламалар аз емес. Өкінішке орай, соның көпшілігінде кітапхана аталмайды. Егер сол бағдарламаларға қатыссақ, кітапханалардың заман талабына сай қызмет көрсетіп, жеке мақсатты ауқымды жобаларды жүзеге асыруын талап етуге мүмкінді-

гіміз бар.

Бізде ауыл кітапханалары жұмысының тамаша мысалдары аз емес, шындығына келсек, оларсыз бірде бір іс-шара өтпейді. Бірақ ауыл кітапханасының жұмысы әрқашан бағалана бермейді, әдетте қандай да бір ірі акция қорытындысы кезінде кітапхананың атқарған ісі ұмыт қалады? Неге? Ойланатын жайлар аз емес...

Сонымен, ауыл кітапханаларының шешімін күткен мәселелері де, жағдайын жақсартатын мүмкіндіктері де бар. Осы

орайда, облысымыздағы ауыл кітапханаларының мәселелерін шешетін мынадай жолдары бар деп ойлаймыз:

1. Қорды толықтырудың отандық нормативтері болмағандықтан, халықаралық стандарттарға жүгіну, оларды кітапхана бюджетін құруда және стратегиялық жоспарлар әзірлеуде басшылыққа алу:

1000 тұрғынға жылына 250 жаңа басылым тиісті, ауылдық кітапханалар 15-20 мерзімді басылым атауын алып отыруы тиіс, аудандық кітапхана – 60-80, балалар кітапханасы – 30-40 газет, журнал атауларына жазылулары шарт.

2. Жыл сайын аудандық

Серік БЕКТҰРҒАНОВ,
Қостанай облысы әкімінің
орынбасары

1. Көптеген ауылдарда кітапханалар адамдардың бірден-бір мәдени демалыс орны саналатыны белгілі. Кітапханалар халықты ақпаратпен қамту тәрізді басты бағытынан айрылып қалмауы үшін Сіздің облыста нендей істер атқарылуда?

Ауыл тұрғындарының ішкі әлемі, тіпті, барлық социумның мәдени рухы қалыптасатын негізгі орын – ауыл кітапханасы. Осы сала бойынша алға қойған тапсырмаларды іске асыру үшін облысымызда кітапханалық жүйелерді қаржыландыру, дамыту және жаңарту мәселелері оң шешімін тауып отыр. Мысалы, 1999 жылмен салыстырғанда кітапханалар бойынша өсім 43 ұйымды құраса, 2004 жылғымен салыстырғанда 14 ұйымға өсті. Бүгінгі күні 372 ауыл кітапханасы жұмыс істейді, бірінші жарты жылдықта 4 жаңа ауыл кітапханасы ашылды.

Ал кітапханаларға ортақ міндеттердің бірі – кітап қорын толықтыру. Ағымдағы жылы осы мақсаттарға 20 млн теңге көлемінде қаржы жұмсалды. Ауыл тұрғындарының ақпаратқа еркін өну мүмкіндігімен қамтамасыз ететін жазылымға 19 млн 599 мың теңге бөлінді.

Кітапханаларды компьютерлендіру де – өзекті мәселе. Осы тоғыз ай ішінде 112 кітапхана компьютерлендірілді, яғни 10 млн 964 мың теңгеге компьютер сатып алынды. Интернет жүйесіне 19 ауыл кітапханасы қосылды.

Биылғы 1 қазандағы жағдайы бойынша облыста көп функционалды, ақпараттық, мәдени әрі білім беру орталығы іспетті 13 үлгілі кітапхана жұмыс істейді.

Осылайша, ауылда қызмет көрсететін кітапханалар ауылдағы барлық өлеуметтің талабын арындап, мәліметпен қамтып отыр.

2. Сіздің облыстағы ауыл кітапханаларының сапсы? Сіздер олардың жұмысына қандай да бір мониторинг жүргізесіздер ме?

Ауыл кітапханаларының дамуында оң өзгерістер болуына қарамастан, кітапханаларды жаңарту мәселесі әлі ашық. Мен жыл сайын бюджетті жасау кезінде әрбір ауыл кітапханасының қорының толықтырылуына және жазылымына 200 мың теңге кәлемінде қаржы қарастырып қоюға тапсырыс беріп келдім. Бірнеше кітапхана өздерінің қорлары жеткілікті ресурстардан, өлеуметтік әріптестік шеңберіндегі демеушілерден қаржы тарту арқылы толықтыруға мүмкіндік алды.

Ауыл кітапханаларының оқырманға қызмет көрсету саласын көтеру үшін кітапханаларға жаңау жұмыстарын жүргізуді, компьютерлендіруді және телефон желісіне қосуды талап етеді. Емалы тоғыз айда 20 миллион теңге сомасына 180 ауыл кітапханасы жөндегіп, желілер оқыл алынды.

Ауылдағы кітапханалық қызметті дамытудың негізгі перспективалары кітапханаға қаржылық қолдау көрсетумен, компьютерлендірумен, ауыл кітапханашыларының біліктілік деңгейін көтерумен тығыз байланысты болды.

Қазіргі пайдаланушы электронды құралдық кітапханаға мұқтаж, өң бастысы оған алғыашарттар бар. Бұл мүмкіндік ауыл тұрғындарында да болуы керек. Өйткені ауыл кітапханасы – ауылдағы ақпарат арнасы.

мәселесі тек пін өзімдік көңес-терінің күн төрткісіне кітапхана жалғисінің жаңдағы мәселесін міндетті түрде өнгізу қажет. Ау-дан өзімдері рейтингін шы-

ғару барысында кітапхана ме-селесі критерийін өнгізген жөн.

3. Кітапхана желісін дамы-туда халыққа қазіргі заман та-лабына сай қызмет көрсететін жаңа кітапханалар ашуын та-лап өту. Яғни, мақаратта: жылу, электр жарығы, тиісті желілер және компьютерлік техноло-гиямен жабдықталған алаңдар болуы тиіс.

4. Ауыл кітапханаларының құрылымы барысында өле-мдік іс-тәжірибесі басшылыққа алып, құрылыстық жобаларды конкурстық негізде өзіртөу. Бұл – қажетті техникамен және желілермен жабдықталған жаңа типті кітапхана болуы кер-ек, ол көң дә тартымды зал-дары, жастар мен балаларға арналған жөке бөлмелері, мү-ғадаттар үшін арнайы орындары бар мақарат болуы тиіс.

5. Жергілікті билік орган-дарымен кітапханалардың Ин-тернетке қосылуын үнемі та-лап өту. Барлық жарық көрген өдебиетке қол жеткізу мүмкін емес өрі ол бәрібір жеткілікті болады. Өйткені тұрғындардың ақпаратқа деген талаптары тез өгеріп отырады. Ауылдық кітапхананың Интернетке қосылуы оның мүмкіндіктерін ке-ңейтеді: қаламгердің көме-гімен облыстық, ұлттық, тіпті

шетел кітапханаларымен қа-жет материалдың электронды нұсқасын алуға болады.

6. Кітапхана жетістіктерін БАҚ бетінде, телеарналардың жаңалық хабарларында бел-сенділікпен көрсету керек. Сонда кітапхана қызметінің ықпалын ауылдаудан кеңірек көтеруде, жергілікті билікке мәліметтік бағдарламаларды жүзеге асыруға көмек беруде, жергілікті билік орган-дары мен қоғамдық жобаларында және басқа да түрлі іс-шаралардағы кітапхананың үлесін көрсетсек.

«Біз еліміздегі кітапхана саласын дамыту үшін екпінді іс-әрекеттегі ұлттық бағдарламаларға қол жеткізгіміз келеді. Онда жылжымалы кітапханалар желісін құру, ауылдық модельді кітапханалар құрылысын салу, сонымен бірге ауылдық кітапхана мекемелерін автоматтандыру және Интернет желісіне қосу жөніндегі арнайы бағдарламалар ескерілсе екен дейміз».

7. Үнемі қолданыстағы кітапхананың веб-сайттарын құрып, өзекті бөлімдерін жүйелі жаңарту (жаңалықтар, толық мәтінді өлкетану материалдары, онлайн қызметі). Бұл жұмыс та кітапхана беделін көтеруге өзіндік ықпалын тигізетіні сөзсіз.

8. Кәсіби біліктілікті жетілдіру бағдарламаларына халықаралық кәсіби кездесулерді өткізу, мысалы, жыл сайынғы Қырым конференциясына мақсатты қаржы бөліп қатысу.

Сонымен бірге, ауыл кітапханаларын тұрақты дамыту үшін мұғалімдер/дәрігерлердің және мәмлөкөттік қызметкерлердің білімін көтеру Институттары тәрізді біліктілікті көтеру орталығы қажет. Өйткені, ең алдымен, біз, кітапханашылар, өзіміздің кәсіби әлеуетімізге сенім артқанымыз жөн. Ол үшін бізге кітапхана жұмысын сауатты жоспарлай білу қажет, сонда ғана адамдардың өмір деңгейінің жақсаруына көмек беретіндей нәтижелерге қол жеткізе аламыз. Бізге жер-

гілікті қоғамдастықта өз жетістіктерімізді шынайы және нақтылы көрсете білуге үйрену керек. Әрине, егер ауыл кітапханашысы іс-сапарға шықпаса, кәсіби саладағы өзгерістерді көріп таныспаса, қазіргі заманғы кітапхана дамуының бағыттары мен үрдістерін білмесе, бұған қол жеткізу оңай емес.

Біз еліміздегі кітапхана саласын дамыту үшін екпінді іс-әрекеттегі ұлттық бағдарламаларға қол жеткізгіміз келеді. Онда жылжымалы кітапханалар желісін құру, ауылдық модельді кітапханалар құрылысын салу, сонымен бірге ауылдық кітапхана мекемелерін автоматтандыру және Интернет желісіне қосу жөніндегі арнайы бағдарламалар ескерілсе екен дейміз.

Ауыл кітапханасының тағдыры – барша кітапхана қоғамдастығының қолында. Тек ортақ күшімізді жұмылдыру арқылы кітапхана мүддесін барлық деңгейде қорғап, нақтылы өзгерістерге қол жеткізгіміз деп сенеміз.

3. Сіздің оқырман ретіндегі таңдауыңыз?

Осы сұраққа бір мағыналы жауап беру қиын. Әр жылдары әр түрлі автормен сұхбаттасыппын. Мектептегі жылдарда Д. Родаридің, С. Маршактың, К. Чуковскийдің шығармалары есімде қалды.

Есейген кезімде А. Толстойдың «Петр 1», А. Антоновскийдің «Великий Моурави» тарихи романдарын, Демидовтар әулетінің ағайынды өнеркәсіпшілері туралы Е. Феодоровтың трилогиясың, В. Шишковтың «Угрюм-река», І. Есенберлиннің «Көшпенділер», Ә. Нұрпейісовтың «Қан мен тер» романдарын құлшыныспен оқып, соңғы беттерін қимай жапқандарым өлі есімде.

Мен кітапты сүйемін. Кітаптардан коллекция да жинаймын. Жеке кітапханамды студенттік шақтарымнан бастап құра бастадым. Сол дәуірде өз кітапханаң болса, ол жақсы мінез сипаты деп танылатынсың. Қазіргі кітапханамда тек ӨАӨ сериясының өзінен 400 томнан аса әдебиет жинақталған.

Сонымен бірге, сирек кездесетін басылымдарды да жинап жүремін. Кезінде әлемдік, кеңестік көлемдегі классиктер шығармаларының толық жинағына да қол жеткізгенмін.

Сондай-ақ кітап сөрелеріндегі басты орынды саясаттану, ауыл шаруашылығы, мемлекеттік басқару, әр алуан білім саласы бойынша шет елдік және отандық жетекші мамандардың монографиялық оқулықтары иеленген.

Жұмысбастылыққа, жиі іс-сапарларға байланысты уақытым тым аз. Сонда да кітап оқуға мүмкіндік табамын.

Новые технологии в помощь читателю

Мария Масалова,
заведующая Новоузенской
модельной сельской
библиотекой,
Карагандинская область

Особенный скачок в библиотечной технологии произошел в конце XX века, и связан он с появлением вычислительной техники, проникновением ее во все сферы деятельности и в результате - появлением нового вида документа - электронного. В настоящее время сельский библиотекарь является посредником между документом и пользователем и имеет возможность влиять на процесс удовлетворения информационной потребности читателя.

14 декабря 2006 года в Новоузенской сельской библиотеке произошло знаменательное событие - библиотеке присвоен статус модельной. Открытия обновленного учреждения сельчане ждали с нетерпением, на презентации библиотеки ее зал не смог вместить всех желающих. Уже с первых дней своего существования наша библиотека обслуживала читателей с учетом своих новых возможностей. Для этого есть все предпосылки: 2 компьютера, принтер, сканер, ксерокс. Фонд пополнился новыми документами на традиционных и нетрадиционных носителях. С появлением компьютерной техники резко возросло число посетителей.

Для библиотеки начался новый этап развития, постепенно преобразования в учреждение современного типа, сочетающее традиционные и компьютеризированные формы библиотечно-информационного обслуживания.

В зоне обслуживания села Новоузенка проживает более 1600 человек, 45% - пользователи библиотеки, из них 18% - учащиеся школ и студенты высших и средних учебных заведений, 27% - служащие, рабочие, предприниматели, пенсионеры и домохозяйки.

В своей работе мы стараемся как можно эффективнее использовать полученные новые информационные технологии. Впервые, информация о новых ресурсах библиотеки была доведена до всех пользователей. Среди абонентов группового и индивидуального информирования – работники акимата, учителя и врачи. И это дало сразу же свои результаты. Пользователи данной категории чаще стали обращаться в библиотеку за необходимой информацией. На качественно новом уровне проводятся «Дни информации», «Дни специалиста». Вот некоторые из них: «Язык - основа единения общества» для работников акимата,

«Здоровая молодежь - основа процветания Казахстана» для учителей Новоузенской средней школы, «Новое в медицине при лечении больных сахарным диабетом» для медицинских работников.

Ведется работа и с детьми. Для обучения компьютерной грамотности при библиотеке работает кружок «Наедине с компьютером».

Сегодня уже никого не удивишь словом «Интернет», хотя еще несколько лет назад большинству людей оно было не знакомо. Имея доступ в библиотеке к «глобальной паутине», более разнообразно проводим массовую работу, особенно с группой «Юношество». Это интегрированные игры и виртуальные уроки с применением всего арсенала технического оснащения библиотеки с выходом в Интернет, что делает их наиболее интересными и доходчивыми. Среди мероприятий можно выделить следующие: библиотечный урок «Навыки поиска в Интернете», интегрированную игру-путешествие «Туған жер – алтын бесігім» и многие другие.

На занятиях, проводимых библиотекарем, дети знакомятся с возможностями компьютера и приобретают навыки работы на нем. Каждый ребенок, посещающий кружок, может обучиться и самостоятельно поработать за компьютером, скопировать информацию на диски и дискеты, распечатать информацию на принтере, отправить письмо по электронной почте, отыскать нужную информацию в Интернете.

Талғат АҚЫЛБЕКОВ,
Солтүстік Қазақстан облыстық
Мәдениет басқармасының бастығы

1. Көптеген ауылдарда кітапханалар адамдардың бірден-бір мәдени демалыс орны саналатыны белгілі. Кітапханалар халықты ақпаратпен қамту тәрізді басты бағытынан айрылып қалмауы үшін Сіздің облыста нендей істер атқарылуда?

Бүгінде Қазақстан мәдениеті материалдық және рухани құндылықтардың баға жетпес қорына ие, ал мәдениет мекемелері халықтың рухына нәр беріп, олардың бірлесуіне, жалпы ұлттың бірлігі мен гүлденуінің негізін қалайтын әр түрлі мәдениеттер палитрасын қалыптастыруда.

Осы талаптарға сәйкес біз облыстың мәдениет жүйесін түбегейлі жаңғырту мен реформалауды көздейміз. Бұл ауылдық кітапханалар қызметіне де қатысты, себебі бүгінгі күннің ақпараттық технологиялары негізінде олар сапасы жағынан жаңа деңгейде кітапханалық қызмет көрсететін заманауи ақпараттық орталықтарға айналған.

Соңғы кездерде кітапхананың қоғамдық рөлін түсінуге жаңа көзқарас қалыптасуда. Қазіргі таңда біздің облыстың кітапханалары да айтарлықтай даму деңгейіне жетіп, ақпараттық және мәдени-ағарту орталықтары рөлін белсенді атқарып көле жатыр деп анық айта аламыз.

Кітаптың ауыл өміріндегі орнының өзгеруіне байланысты бүгінгі күні кітапхана тұрғындарды кітап оқуға тартумен қатар, ақпаратқа еркін қол жеткізуін де қамтамасыз етеді.

Тәуелсіздік жылдарында бірқатар маңызды мәселелер шешімін тапты. Ауылдық кітапханалар жүйесі сақталып, жыл сайын саны өсіп келеді, электронды кітапханалар көбеюде, кітап пен оқуды алға жылжытуға бағытталған ірі жобалар іске асу-

Благодаря коллекции CD-ROM читатели могут путешествовать по музеям страны и мира. Большим интересом у читателей пользуются CD-ROMы энциклопедического характера. Такие, как «Красота и здоровье» - энциклопедия для женщин, «Жизнь и здоровье», «Все о рыбалке» - для мужчин, «Динозавры», «Одежда своими руками» - энциклопедии для детей и многие другие.

Используя программы «Страны мира», «10000 рефератов» студенты и учащиеся могут проверить свои знания по предметам, готовят доклады, рефераты, интерактивно обучаются иностранным языкам. «Цифровая библиотека при Президенте Республики Казахстан» позволяет нам предоставлять бесплатный доступ пользователей к нормативным актам, касающимся обеспечения прав человека в стране, на сайте «Электронное правительство», пользователь получает полный ответ на интересующий его вопрос. Коллекция электронных копий КазНЭБ дает возможность пользователям прочитать интересующий его документ, которого нет в фонде библиотеки.

Электронные ресурсы становятся основным инструментом выполнения справок, особенно тематического характера.

Краеведение всегда было одним из приоритетных направлений в работе Новоузенской библиотеки. У нас в электронном виде имеется «Энциклопедия села Новоузенка», содержащая самые значимые события в жизни села, начиная от истории создания до сегодняшнего дня, и люди, достойные быть на страницах энциклопедии. Работа над энциклопедией продолжается, пользователи групп «Юношество» и «Учащиеся» на уроках краеведения знакомятся с ее материалами.

В 2010 году библиотека приняла самое активное участие в районном конкурсе «Эстафета Победы», объявленном сектором развития библи-

отек Бухаржырауской ЦБС к 65-летию Великой Победы. В рамках данной эстафеты был объявлен конкурс «Бухаржырауский район от истории села к истории района», куда входил материал об участниках Великой Отечественной войны и тружениках тыла нашего села. Библиотекой была выпущена брошюра «Новоузенцы в Великой Отечественной войне». За это Новоузенская библиотека была удостоена высшей награды – Гран-при. Данный документ имеется на электронном носителе и пользуется большим спросом у пользователей.

Библиотека готовит и самостоятельные электронные презентации различной тематики, но во главу угла все же ставится краеведческая дея-

тельность. «Летопись села», «Новоузенка – день сегодняшний», «Человек – художник своей судьбы» - о людях, внесших достойный вклад в развитие села Новоузенка, «Не мы судьбу, судьба нас выбирала» - материал о воинах-интернационалистах нашего села и многие другие.

На основе РАБИС полностью автоматизированы процессы формирования карточек и тематических списков. Библиотека ведет краеведческую картотеку, используя материалы газет «Сары Арка» и «Индустриальная Караганда», а также картотеку «Статьи». В считанные минуты библиотекарь может произвести поиск и распечатать тематический список по теме, нужной читателю. Программа позволяет полностью автоматизировать один из трудных библиотечных процессов, требующих кропотливого труда библиотекаря

Использование современных информационных технологий и творческий потенциал библиотекарей позволил по-новому подойти к оформлению библиотеки. Выставки стали более яркими, красочными, разнообразными, привлекая больше посетителей.

– подготовку к изданию библиографического указателя, причем, со всеми необходимыми вспомогательными указателями.

Значительно увеличился объем печатной рекламной продукции: библиотека готовит и выпускает различные буклеты, закладки, путеводители. Такие, как «Путеводитель по библиотеке», «Знаменитые люди Востока», «Наш друг компьютер», «Что читать дальше по истории Казахстана» и другие. Мы имеем возможность своими средствами выпускать пригласительные билеты на мероприятия, буклеты и закладки к памятным и юбилейным датам, событиям, грамоты, создавать свои электронные документы.

Изменился в целом стиль работы библиотеки, ее имидж. Библиотека востребована, она доступна, незаменима для тех, кто заботится о своем образовании и профессиональном росте. И даже если дома у кого-то есть компьютер с выходом в Интернет, человек все равно идет в библиотеку, потому что здесь есть не только техника, но и богатые информационные ресурсы.

да, жаңа технологиялар мен оқырмандарға ақпараттық қызмет көрсету түрлері өнуде.

Кітапханалардың жұмыс тәжірибесіне құжаттарды электронды жеткізу, виртуалды анықтама қызметі, цифрлы топтамалар мен мультимедиялық дискілер дайындау, оқырмандарға арналған интернет-чаттар мен тренингтер өткізу, Қазақстан Республикасы заңнамалық мәліметтер базасына және әлемдік ақпарат көздеріне қол жеткізуді ұйымдастыру сияқты прогрессивті қызмет көрсету түрлері кірді.

Тұрғындарға құқықтық ақпарат ұсыну – бүгінгі ауыл кітапханаларының ең маңызды жұмыс бағыты. Осы орайда, кітапханашы мамандарымыз өлкетану бойынша электронды мәліметтер базаларын, толық мәтінді құқықтық мәліметтер базаларын құрастыру жұмыстарымен айналысуда. Халықаралық қауымдастықтың тең құқылы мүшесі ретінде Қазақстан міндетті түрде құқықтық мемлекет болуға талпынады, алайда бұлазаматтардың құқықтық мәдениетін қалыптастырмай іске аспайды.

Оқырмандардың өлкетану ақпараттарына деген сұранысы өсіп келеді. Өлке тарихына, жеке ауылдар, селолар, поселкелер, көшелер тарихына байланысты тақырыптар тұрақты қажеттілікті тудырады. Ауыл кітапханашылары бүгінде өз ауылдарының, селоларының тарихын қалпына келтіре отырып, альбомдар жасайды, көнекөз тұрғындардың естеліктерін жазып алады, фотосуреттер мен басқа да дерек көздерін жинайды.

Ауыл кітапханаларының қорлары жаңа кітаптармен толықтырылуда. Айталық, Солтүстік Қазақстан облысы бойынша энциклопедиялық-анықтамалық басылымдарға Солтүстік Есіл өңірі жерінің даңқын арттырған қазақ әдебиеті классиктері – Мағжан Жұмабаев, Сәбит Мұқанов, Ғабит Мүсірепов, Иван Шухов және басқа да авторлардың шығармалары енгізілген.

Ауыл кітапханашыларының ақпараттық функцияларын табысты атқаруына көмектесу үшін С. Мұқанов атындағы ОӘФК

Баян УАТАЕВА,
Н. Гоголь атындағы Қарағанды
ОӘФК кітапханаларды дамыту
бөлімінің инновациялық-әдістемелік жұмыс бойынша аға кеңесшісі

АУЫЛДАҒЫ АҚПАРАТ АРНАСЫ

«Кітапхана қазір керек пе?»

«Оның қажеті не, қазір Интернет бар емес пе?», «Сіздер әлі істеп жатырсыздар ма?», – деген сұрақтарды кейде жиі естиміз. Кей уақытта мұндай сұрақ қоюшыға ренжіп жатсақ,

кейде қазіргі күн кітапханасының мәнжайын жалықпай айтып шығамыз. Осындай жағдай әр кітапханашының басынан өткен шығар деп ойлаймын.

Сонау ерте замандары пайда болған кітапхана бүгінде өз жұмысын жемісті жүргізіп келеді. Әрине, ХХ ғасыр кітапханасын есепке алмағанда, осыдан бес жыл бұрынғы кітапхананы қазіргі күн кітапханасымен салыстырсаңыз, біраз айырмашылықты аңғаруға болады. Мұндай айырмашылықты тек қалалық кітапханалардан ғана көрмейсіз, ауыл кітапханасының қазіргі күнгі көрінісі мен атқаратын жұмыс аумағы кітапхананың ішкі қыр-сыры-

мен танысқан адамды таң қалдырмай қоймайды.

Кітапхана көрсеткіші оның оқырмандарымен және олардың талаптарының қажетті деңгейде орындалуымен анықталады. Қазіргі күнде «оқырман» деген терминмен қатар «пайдаланушы» термині қолданылып келеді. Өйткені бүгінгі кітапхана – тұрғындардың ақпараттық мәдениетін қалыптастырушы орын. Қазіргі заман кітапханасында келушіге кітап берілімімен қоса, заман талабына сай қызметтер де көрсетіледі. Қазіргі кітапхана қоры қағаз жүзіндегі құжаттармен бірге дәстүрлі емес тасымалдаушылардағы құжаттармен толықтырылады, кітапхана Интернет желісімен қашықтан да қызмет көрсетеді.

Адам құндылықтарының бірі – кітап. Кітап қағаз жүзінде де, электронды түрде де болуы мүмкін. Бірақ кітаптың формасының өзгеруі адам құндылықтарын өзгертпейді. Айта кететін жайт, Франкфуртта өткен кітап жәрмеңкесіндегі бақылаушылардың пайымдауынша, электронды дерек көздері ақпараттың материалдық көздерін жоймайды, қағаз жүзіндегі құжаттармен қоса электронды тасымалдаушылардағы материалдар бірін бірі толықтырып, кітапханалардағы қор осы екі түрлі дереккөздермен толықтырылады. Дегенмен, бүгін мәселе кітапхана бола ма, жоғалып кетеді ме дегенде емес, кітапхана заманауымымен ілесе ала ма, кітапхана қызметкерлері

пайдаланушыларға қажетті ақпаратты бөруге қабілетті ме, ондай деңгейге көтерілуі үшін қандай жұмыс қажет деген сұрақтың жауабы маңызды болып отыр.

Ақпараттық технологиялардың дамуы ауыл кітапханаларын да алға басуға ынталандырды, қазіргі күнгі ауыл кітапханасы заманауи жабдықталған ауыл тұрғындарының ақпараттық көшбасшысы болып табылады. Әрине, ондай деңгейге жету және ол деңгейді ұстап тұру – оңай шаруа емес. Ол үшін ауыл кітапханашысының біліктілік деңгейі мен кәсіби шеберлігіне қойылатын талап та жоғары болады. Ауыл кітапханашысы заман ағымынан шығып қалмас үшін өз білімін өздігінен жетілдіріп отыруы қажет. Өздігінен деген бір ауыз сөз, ал кітапханашыларға бағыт бөру, жаңа жұмыс тәсілдерімен таныстыру сияқты мәселелерді шешуді Н. В. Гоголь атындағы ОӘФК кітапханаларды дамыту бөлімі өз жұмысының басты бағдарының бірі етіп қойған, ауыл кітапханашыларының ақпараттық мәдениетін арттыру және ауыл тұрғындары арасындағы беделін арттыру мақсатында біршама жұмыс атқарып келеді. Ол үшін облыстық кітапханада оқырмандарға қызмет көрсету жұмысының инновациялық әдістерін бойынша кітап көрмелерін ұйымдастыру, негізгі кітапханалық құжаттарды жүргізу, өлкетану материалдарын цифрлау, оқырмандарды тартудың жаңа әдістері, кітап-

хананың PR-қызметі тәрізді тақырыптық семинар-тренингтер, шығармашылық лабораториялар ұйымдастырылып келеді.

Облыс кітапханашыларының ақпараттық мәдениеті мен кітапхана имиджін қалыптастыру – кітапханаларды дамыту бөлімінің басты жұмыс бағыттарының бірі. Ауыл кітапханашыларының ақпараттық-коммуникациялық технологиялар саласындағы жаңа ағымдарды жетік меңгеруі, кітапханашылардың сөйлеу мәдениетін дамыту, дәстүрлі кітапханалық іс-шаралардың жаңа легімен таныстыру мақсатында биылғы жылдың өзінде бірнеше семинарлар, тренингтер өткізілді.

Жыл басында Н. В. Гоголь атындағы ОӘФК негізінде ОКЖ-ның орталық кітапханаларының оқырмандарға қызмет көрсету бөлімдерінің меңгерушілері мен кітапханашыларына «Интерактивті акциялар – кітапханалардың кітап оқуды қолдау бағытындағы жаңа жұмыс түрлері» тақырыбында семинар ұйымдастырылып, кітапханадағы көпшілік іс-шаралардың инновациялық түрлері, оқырмандарды кітапханаға тарту, кітап оқуды қолдау мәселелері талқыланды. Сонымен қатар, ауыл кітапханашылары үшін «Дарындардың алтын шашуы: әдеби калейдоскоп» облыстық семинары ұйымдастырылды. Семинарға қатысушы 18 кітапханашы «Дархан дауылпаздың дала дидары» (Қ. Аманжоловтың 100 жылдығына орай), «Бір

және орталық аудандық кітапханалар ауыл кітапханашылары біліктілігін арттыруды семинарларда, шебер-класстарда, шығармашылық полигондарда, сынақ істерде жүзеге асырады.

Жыл сайын облыстық және аудандық кәсіптік шеберлік конкурстары, облыстық «Үздік ауылдық кітапхана» байқауы өтеді.

Ауыл кітапханашыларына компьютерлік сауаттылық негіздері және жаңа ақпараттық технологиялармен жұмыс жасауға үйрететін сабақтар үздіксіз жүргізіледі.

2. Сіздің облыстағы ауыл кітапханаларының саны? Сіздер олардың жұмысына қандай да бір мониторинг жүргізесіздер ме?

Қазіргі уақытта облыстағы барлық меншік нысанындағы кітапханалар саны – 318, соның ішінде 312-сі – мемлекеттік меншіктің үлесінде.

Облыс халқының 32 %-на кітапханалық қызмет көрсетіледі, 2011 жылдың 8 айында облыс кітапханалары 149 521 пайдаланушыға қызмет көрсетті.

Мемлекеттік кітапханалар қоры 3 730 292 дана құжатты құрайды, сол жалпы қордың 19 %-ы мемлекеттік тілде.

Облыс кітапханаларына 31 942 дана құжат көліп түсті, мұның мемлекеттік тілдегісі – 58 %.

Толымдаудың негізгі көзі мемлекеттік тапсырыс болып отыр, мемлекеттік тапсырыс бойынша келіп түскендер жалпы түсімнің 68%-ын құрады. Бюджет қаражатына түскен түсім жалпы түсімнің 16 %-ын құрады.

Облыстық кітапхана қоры 3 730 292 дананы құраса, соның ішінде мемлекеттік тілде – 718 741 кітап бар.

2011 жылы барлығы 31 942 жаңа кітап түсті, мемлекеттік тілдегісі – 18 386 дана.

Облыста 20 моделді ауыл кітапханасы жұмыс істейді, олар пайдаланушыларға ақпараттық-кітапханалық қызмет-

өлеңі бір елдің мұрасындай» (М. Мақатаевтың 80 жылдығына орай), «Өрт қызулы ойлар ағасы» (А. Смайыл шығармашылығы бойынша), «Преклоняясь перед духами предков, опираясь на свое перо» (Т. Төрехановтың шығармашылығы бойынша) және басқа да тақырыптарда іс-шаралар бойынша шеберлік класстар өткізіп, тәжірибе алмасты.

Кітапханашылардың қазіргі ақпараттық көңістікте бәсекеге қабілетті болуына ықпал ету мақсатымен «Қазіргі таңдағы ақпараттық-кітапханалық қызметтің негіздері» тақырыбында Ақтоғай, Ұлытау, Осакаров және Бұқаржырау аудандарында көшпелі семинар-практикумдар ұйымдастырылды. Аталған шараға барлық ауыл аудан кітапханашылары атсалысты.

Бірқатар білікті мамандар «Библио-профи: жетістікке жеткізу жолы» тақырыбы бойынша кітапханалық іс-шараларды ұйымдастыру тәсілдерін ұсынды. Ол үшін кітапханашыларға үй тапсырмасы ретінде белгілі бір тақырып берілген еді. Іс-шаралар тәсілдері бірінен бірі ерекшеленіп отырды: көрме-детектив, шағын көрме, жарнама-шолу, оқырман бенефисі, портрет көші, ток-шоу, бір кітаптың көрмесі, шеберлік класы, флеш-моб, библиошар, әдеби қонақжай, іскери ойын, ақпараттық сағат, қолданбалы өнер көрмесі, көрме-хобби, т.б. Іс-шаралардың тақырыптары да алуан түрлі: «Ескі кітаптардың сәнбесі», «Заманның танымал кітапта-

ры», «Поэзия көшбасшылары», «Курение: дань, привычка, болезнь?», «Өзің оқып, басқаға бер», «По меридиану экономики», «Ауылдағы инновациялық бағдарламалар», «Детектив – модное чтение», «Оқы, оқы және оқы». Жалпы алғанда, аудандарда ұйымдастырылған көшпелі семинар-практикумдарда 58 тақырып бойынша жұмыс ұсынылып, талданды.

Семинар-кеңестер барысында көпшілік іс-шаралардың инновациялық формалары барынша кең көрсетілді. Кітапханашылар флеш-моб ұйымдастырудың тәсілдерімен танысты. Мәселен, балаларға арналған библиошарлар кітапханашылардың өздеріне де қызықты көрінді. «Ең кішкентай оқырмандарға арналған өртегілер» тақырыбындағы сторисекте қажет екеніне көз жеткіздік. Сторисек (Storystack) ағылшын тілінен аударғанда «оқиғаға толы қап» деген мағынаны береді. Бұл қапта балаларға арналған әдемі, көз тартар суреттермен безендірілген кітап пен оқуға деген құштарлықты арттыруға ықпал жасайтын қосымша материалдар салынады.

Барлық кітапханашылар ақпараттық технологияларды жетік меңгергендерін аңғартты. Барлығы дерлік жұмысын безендіру, көрсету мақсатында MS Office PowerPoint және Publisher бағдарламаларының көмегімен әр түрлі тұсаукесерлер, слайд-шоулар, ақпараттық парақтар, жарнама парақтар, ұсыныс беттер жасап, көрерменге таратып отырды.

Оқырмандарды кітапханаға тарту үшін кітапханашының өзінің жеке ой-өрісінің, зердесінің жоғары деңгейде болуы тиіс. Оқырманға жаңа кітаптарды, қазіргі заман авторларың, жаңа басылымдарды насихаттау өрі ұсыныс жасау үшін кітапханашының өзі ол басылымдармен жете танысуы қажет. Кітапханашының ой-өрісін анықтау, оқырмандар арасындағы беделін көтеру, кітапханашының өзінің оқуға деген ынтасын анықтау мақсатында кітапханашылар арасында «Кітапханашылар не оқиды?» сауалнамасы жүргізілді. Сауалнама қорытындысына сүйенсек, еріптестеріміз «Мәдени мұра» бағдарламасы аясында жарық көрген кітаптармен таныс өкен. Дегенмен, бірқатары қазіргі заман авторлары мен олардың шығармаларынан бейхабар, салалық (ауыл шаруашылығы, т.б.) әдебиеттерді мүлдем білмейтіні, кейбір кітапханашылар тек мектеп бағдарламасы бойынша оқылатын авторлар мен шығармаларды ғана атап көрсеткені кітапхана басшылары мен әдіскерлері алдына жаңа мақсаттар қойды. Бұл мәселе бойынша алдағы уақытта жұмыстар жүргізіледі.

Н. В. Гоголь атындағы Қарағанды ОӘФК кітапханаларды дамыту бөлімі қандай да бір іс-шараның жетістігі мен кемшіліктерін айқындау үшін әр семинар соңында рефлексия жасауды дәстүрге айналдырған. Осындай рефлексия көшпелі семинарға қатысушылар арасында да өткізілді. Мақсат

– қатысушылардың семинардан алған өсерлерін анықтау, семинардың олқы жақтары мен жетістіктеріне кітапханашы көзімен қарау. Осылайша, әрбір қатысушының жеке пікірі назарға алынды.

Берінен бөлөк, ауыл кітапханашысының көтерер жүгі ауыр. Жалғыз өзі оқырмандарға кітап та бөреді, көрме дө жасайды, дизайнер де болады, көпшілік шараларды да өткізеді, яғни сценарийлер жазу мен оны ұйымдастыру да біршама талантты талап етеді, оқырмандардың өр түрлі сұраныстарын да орындайды, яғни библиограф болады. Қысқасы, көп қырлылық қажет. Дүниежүзілік дағдарыс салдарынан мерзімді басылымдарға жазылу бағасы, жалпы баспа өнімдерінің бағасы қымбаттады. Осы себептен, көптеген ауыл тұрғындары газет-журналдарды кітапханаға келіп оқуды әдетке айналдырған. Ауылдағылар үшін кітапхана маңызды орындардың бірі болып табылады.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың кітапхана өміріне де енуі ауыл кітапханашыларының мүмкіндіктерін арттыра түсті. Мемлекеттің әлемдік рейтингтегі орнын анықтайтын көрсеткіштердің бірі тұрғындардың ақпараттық-коммуникациялық технологияларды меңгеру деңгейімен анықталады. Осы орайда, кітапхананың рөлі ерекше орын алатыны сөзсіз. Шалғай ауылдағы тұрғындарға компьютер нәгіздерін үйрету, оларды Интернетпен жұмыс

істеуге дағдыландыру да кітапханашыға жүктөлді. Ол үшін барлық ауыл кітапханаларында «Адам құқықтары жөніндегі комиссияның цифрлық кітапханасы» мен «Ақпараттық теңсіздікті төмендету» электронды оқулығы бар. Оқырман өз қалауынша осы МБ-мен жұмыс істей алады.

Бүгінде облыстың 10 ауылдық кітапханасы Интернет желісіне ADSL технологиясы бойынша шығады, ал ол пайдаланушылар мүмкіндігінің біршама артқандығын байқатады. Пайдаланушылардың Интернетке шығуы ауылдық кітапханада тегін Алайда, техникалық жағдайдың жеткіліксіздігінен өлі де көптеген ауыл кітапханасы Интернетке толыққанды қосыла алмаған. Бұл мәселе мемлекеттік деңгейде шешімін табады деген үміттеміз.

Ауылдың көркеюі, ауыл тұрғындарының ақпараттық мәдениетінің қалыптасуы осы шағын ауыл кітапханасынан бастау алады. Шағын кітапхананы ауылдағы мәртебелі орынға айналдырып отырған ауыл кітапханашыларының еңбегі көзге елөне бермейтін көптеген ұсақ жұмыстардан тұрады. Осы жұмысты өз мәнінде жүргізе білу өр кітапханашының жеке қабілетіне, ой-өрісінің кеңдігіне, іскерлігіне тікелей байланысты. Н. В. Гоголь атындағы Қарағанды облыстық әмбебап-ғылыми кітапханасы ауыл кітапханашыларының бөделін арттыру үшін әдістемелік тұрғыдан өлі де ауқымды жұмыстар атқаруға міндеттенеді.

тің сан алуан түрін ұсынады.

Кітапхана инфрақұрылымын дамыту ісінде қол жеткізген жетістіктерге қарамастан, ауыл ішінде өлі де өз шешімін таппаған мәселелер көп.

Негізгілерін атасақ, олар мыналар:

- кітапханалардың құқықтық базасын нығайту
- ауыл кітапханаларының қорларын толықтыруды қамтамасыз ету
- кітапханаларды ақпараттандыру
- кадрлардың кәсіби деңгейін көтеру.

Әрбір ауыл кітапханасы – бұл білім өлеміне ашылған терезе. Сондықтан бүгінде оны Интернет және жаңа ақпараттық технологияларсыз елестету мүмкін емес. Кітап қорларын толықтырумен қатар осы мәселені бірінші кезекте – мемлекеттік деңгейде шешу қажет, біздің ойымызша, ҚР Ұлттық академиялық кітапханасы осы салаға байланысты тиісті ұсыныстар жасап, оларды тиісті органдарға бекіту үшін өнгізуге баса назар аударуы қажет.

3. Сіздің оқырман ретіндегі таңдауыңыз?

Кітап – руханиятқа апарар жалғыз жол. Өз басым позитивті өсерлі, жағымды қуат беретін, ойлауға жетелейтін, ойландырып-толғандыратын, іштей талас тудыратын кітаптарды таңдаймын. Оқып болған соң, мазмұны ұмытылып қалмайтын кітаптарды таңдаймын.

Әлемдік және орыс классикалық әдебиетін қалаймын, бірақ қазақ жазушыларының шығармаларын да ерекше ықыласпен оқимын. Менің қызығушылығымды оятатын сала – тарихи туынды. Қазақ классикасын жақсы көремін, Абайдың, М. Әуезовтің, С. Мұқановтың шығармаларын қайта қарап шықтым. Демалыс кездерінде М. Жұмабаевтың өлеңдер жинағын көзден өткізгенді ұнатамын. Қазіргі қаламгерлерден Р. Сейсенбаев, О. Сүлейменов, Ә. Көкілбаевтардың шығармаларымен жете таныспын.

В село – С ПОДАРКАМИ

Бескрайними степями и величественными горами села Мыржык восхищались и посвящали песни и поэмы великие казахские акыны. Природа дарила людям вдохновение, красоту, а человечество молниеносно и беспощадно в один миг запустило волну радиации, которая смертельно поражает и уничтожает население из поколения в поколение. Прекрасная земля Мыржык подверглась ядерным испытаниям, повлекшими за собой тяжелые последствия.

Весной этого года на электронную почту генерального директора НАБ РК поступило письмо от антрополога медицинского университета Колорадо-Боулдер США Магдалены Стоковской. В открытом письме, адресованном всем казахстанцам, говорилось о бедственном положении жителей села Мыржык, которое автор письма увидела при посещении этого края. Прочитав его, библиотека не смогла остаться в стороне. Совместно с филиалом «Бірлік» НДП «Нур Отан»

и НАБ РК были собраны денежные средства, книги, игрушки и одежда для жителей этого села. А в начале июля специалисты Национальной академической библиотеки Республики Казахстан во главе с генеральным директором Ж. К. Шаймуханбетовой совершили поездку в село Мыржык с благотворительной миссией.

На собранные средства был куплен компьютер для библиотеки с. Мыржык со всеми комплектующими, установили все необходимое программное обеспечение, познавательные игры для детей. Кроме того, от НАБ РК был выделен принтер, и, конечно же, взяли гостинцы для детей.

В селе Мыржык Карагандинской области, находящемся на отдаленном расстоянии от крупных населенных пунктов и страдающем от последствий ядерных испытаний, проживает 60 человек, из них 45 являются читателями библиотеки. Село относит-

**«Величина
всякого несчастья
измеряется
не сущностью его,
а тем — как оно
на человеке
отражается»**

**(польский писатель
Сенкевич Г.)**

ся к числу бесперспективных. Здесь есть начальная школа из 5 учащихся, в каждом классе по 1 ученику, медпункт и библиотека, книжный фонд которой составляет 5000 книг, из периодических изданий получают 8

наименований газет и журналов.

На встрече с жителями в своем приветственном слове генеральный директор НАБ РК, председатель правления первичной организации НАБ РК филиала «Бірлік» НДП «Нур Отан» Ж.К. Шаймуханбетова выразила благодарность за их стойкость и преданность родной земле. Отметила, что несмотря на географическую отдаленность села, в первую очередь, дети должны быть грамотными, обучаться и уметь пользоваться компьютерами.

Жители с большим вниманием слушали Ж.К. Шаймуханбетову, и с надеждой в глазах говорили о своих наболевших проблемах. Самая большая просьба, которая прозвучала с их стороны – способствовать сохранению села, школы, ремонту дорог, установке бесплатного цифрового телевидения, проведению телефонной связи. Все проблемы просили вынести на рассмотрение членов партии «Нур Отан» в Астане.

Расставаясь с жителями, каждый из нас испытывал в душе боль за наших соотечественников, проживающих вдали от цивилизации, с минимальными условиями.

Но именно их можно назвать патриотами родной земли. Ведь в их глазах видна любовь к каждой травинке, растущей в этой степи. Они хранят очаг своих родителей, берегут память предков. И мы по-

нимаем, они, несмотря на все трудности, не бросают свою малую родину. Это прекрасная земля, где родился и жил великий народный композитор Таттимбет. Который воспел в своем творчестве каждый из 90 родников, находящихся в степи. Если бы знал великий акын, что природа его родного края будет подвержена чудовищным взрывам, а население - страдать от радиации ... Маленькие дети, в глазах которых колеблется то ли радость, то ли грусть еще не осознают, что ждет их впереди. Хоть они растут, не зная о существовании интересных игр в Babylon, всевозможных аттракционов, но они так же, как и все остальные дети имеют право на счастливое детство, светлое будущее.

Мы верим, что подаренные сельской библиотеке книги и компьютер будут способствовать повышению образования и овладению населением компьютерной грамотности. Мыржык – это край талантливых и одаренных личностей, несомненно, что среди подрастающих детей села, есть будущие поэты, ученые, писатели.

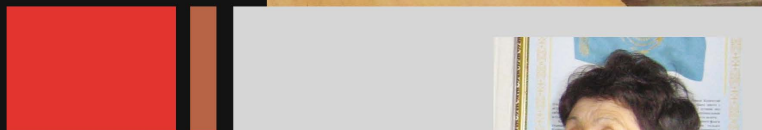
И в продолжение данной благотворительной акции, мы предлагаем объявить акцию «Книги в дар библиотеке Мыржык», призывая все библиотеки Казахстана принять участие в пополнении фонда библиотеки села Мыржык.

Подготовили руководитель сектора оцифровки НАБ РК Гульнур Усенова, старший консультант сектора оцифровки НАБ РК Толкын Джангулова

Библиотека - мой дом родной

Начиная изучать историю своего края, Кернейского сельского округа, я поняла, что мы повышаем авторитет и роль библиотеки. Из числа активных читателей нашего села – и взрослых и детей, был создан краеведческий кружок «Искатель». Для сбора материалов обращались в школу, организовали поисковую работу. Акимат села Керней предоставил нам документы, где сохранились фотографии передовиков, их биографии и трудовые показатели. Встречались мы и со старожилами, лучшими знаатоками своего края. В школьном архиве, по материалам местной печати, на протяжении многих лет хранился альбом «Из истории организации села Керней: пока были живы свидетели свершений». Основой первого нашего альбома «Мое

Кульпаш КИКИМОВА,
библиотекарь Кернейской
модельной сельской библиотеки,
Карагандинская область

село, моя библиотека» (материал собирался в 2000-2002 гг.) послужили именно эти документы.

Библиотека в с.Корнеевка образовалась в 1928 году. Тогда она называлось «Изба читателей». Книжный фонд был маленький, всего одна полка. Первым библиотекарем был Савлук А.П. По рассказам старожилов, сельчане сами организовывали вечерние посиделки, пели песни, частушки, и если один читал, то другие внимательно слушали. Библиотекарь исполнял несколько должностей - комсорга, заведующего клубом, носителя почты. Вот так началась история библиотека с. Керней. Это были ее первые ступени, первые шаги на пути к нынешней сельской модельной библиотеке.

При изучении исторического прошлого своего села мы собирали предметы быта: скобяные изделия, черепки глиняной посуды, кружевные текстильные изделия наших прабабушек, а также сохранившиеся в некоторых семьях, старинные вещи и предметы быта первопоселенцев, фотографии. Накопившийся материал подтолкнул нас к созданию мини-музея в библиотеке. При активном участии членов краеведческого кружка в 2003 году к 100-летию села Керней были созданы первые экспозиции: «Историческое прошлое села», «Наши краеведы» - о Ю. Г. Попове, «Домашние семейные архивы: живая история», «Экспонаты из амбара: что можно найти в своем доме для сельского мини-музея». Собранные материалы рассказывают о жизни в советский период, об организации колхоза «1 Мая». Каждый документ отражает дух и стиль того времени: почетные дипломы, грамоты, которыми награждались ветераны колхоза. Сохранилась «Книга трудовой славы». А со слов участников Великой Отечественной войны Магзумова Қабылтай-ата, Танашева Курмет-ата были записаны уникальные истории сел Ақжар, Алғабас, Керней. Именно из села Ақжар вышли более 30 ученых, докторов медицинских наук, профессоров, кандидатов экономических и химических наук, акынов, журналистов.

В 2003-2005 годы областным департаментом культуры и областной библиотекой имени Гоголя был объявлен конкурс на лучшую «Энцикло-

педия села». В этом конкурсе Кернейская сельская библиотека заняла Гран-при, была отмечена почетной грамотой акима области К.Мухамеджанова, дипломом областного департамента культуры.

Сбор материалов по краеведению продолжается.

В краеведческом уголке оформлена выставка «Целина – земля героев» о Герое Социалистического Труда А.А. Любименко. Здесь экспонируется альбом «Слава хлебу на земле» где хранится личная рукопись Алексея Андреевича, его биография, правительственная телеграмма от Д.А.Кунаева, фотографии делегатов XII съезда. Есть фотографии А.А. Любименко среди учеников и фотографии рабочих будней тех времен, его рассказы.

Оформлен альбом «Историкогеографическая летопись жизни и творческой деятельности Г. Фогелера в 1872-1942 гг.», который был выслан в годы войны в село Керней. В альбоме имеются копии фотографий из школьного музея. На выставке для читателей представлены копии его картин и книга Ю.Г. Попова «Последние дни Генриха Фогелера» о пребывании известного художника в Центральном Казахстане с дарственной надписью автора.

«Ждут дороги нас новые» - так называется папка об известном спортсмене, активном пропагандисте здорового образа жизни, внештатном корре-

спонденте нашей районной газеты, земляке из села Белагаш – Владимире Крохмаль.

Собраны документы, воспоминания, рассказы, биографии о воинах-интернационалистах. Они отражены в буклете «Афганистан болит в моей душе» с фотографиями, снятыми в Афганистане.

Была проведена большая кропотливая поисковая работа при создании альбомов «Агадан – Ақыл, Атадан – Нақыл» об участниках Великой Отечественной войны, труженниках села Ақжар; «Білімімен озғандар» о выпускниках-медалистах с 1957 по 1994 годы Корнеевской средней школы; «Жазықсыз жапа шеккендер» о биографии репрессированных людей села; буклетов «Ұстаздар ұлағаты» об учителях, ветеранах труда Бакшиевой А., Башмаковой Л.И., Комисаровой В.И., Мукановой Р, Глужсковской А.М., Лукьяненко В.Г., Пугачевой В.Г., Магзумовой К.К.; «Люди – Победы Кернейского сельского округа»; «Очень важная персона» о земляке Жорове В.В.

«Жақсы қасиет ұстаздан жұғады» - так называется сбор-

ник материалов о преподавателе физики Акишеве М. Т. Свою книгу «Құс жолы тәлім – тағылымдық толғаныс» он подарил в краеведческий уголок Кернейской модельной библиотеки. Собран и обобщен материал «Ақ халатты абзал жандар» о главном враче-терапевте Аринове П. П., проработавшем с юных лет в больнице села Керней.

О социальных показателях села Керней в период с 1997 по 2007 годы рассказывает энциклопедия «10 жылдағы ауылым», занявшая призовое место в районном конкурсе в 2007 году.

Красота родного края не оставляет равнодушными никого. Многие рассказали старожилы о топонимике, истории каждого родника, сопки, лесков, истории названий улиц сел Керней, Аюжар, Алгабас, живой природе, климате нашего округа. Эти материалы были использованы при создании альбома «Өз өлкемді сүйемін», занявшем Гран-при в районном конкурсе, в 2002 году. На сегодняшний день материалы альбома дополняются.

Труд человека не оценим. Жители села Керней за свой трудовой вклад при СССР были награждены медалями и орденами. О их жизни и трудовых достижениях собран большой материал. Все они отражены в альбоме «Адам-өз өмірінің суретшісі», занявшем 2 призовое место в 2008 году на конкурсе, посвященном 10-летию столицы Астана, 340-летию со дня рождения Бухаржырау и 70-летию со дня образования района.

Немало у нас в селе мастеров прикладного творчества, художников. Их работы выставлены в краеведческом уголке. По материалам этих работ создан буклет «Шебердің қолы алтын, шешеннің сөзі алтын», также занявший 2 призовое место на районном конкурсе.

К 65-летию Победы в краеведческом уголке был оформлен большой стенд «Жасқа толы жанардағы қуаныш» с разделами «Воспоминания о начале войны», «Солдатская вдова», «Их опалила война», где были собраны и выставлены рассказы-воспоминания о жизни в тылу, письма с войны, досье-папки «История села до войны, во время войны и после войны», «Интересные факты из жизни односельчан – участников ВОВ», «Интересные факты из жизни тыловиков», «Село после войны», «Ветераны, дожившие до 65-летия Победы» и фотогалерея «Өткенсіз бүгін жоқ, бүгінсіз болашақ жоқ» - «От прошлого к настоящему».

В рамках акции «Эстафета Победы», посвященной 65-летию Великой Победы, объявленной районной библиотекой, приняли участие в конкурсе брошюры среди библиотек района «Бухаржырау ауданы: аула тарихынан аудан тарихына», а также в литературном конкурсе «Жеңістін мұрагерлеріміз», где заняли призовое место.

По дорожной карте был проведен ремонт клуба и водонапорной башни в селе Ал-

габас, школы в селе Керней, и это тоже наша история, которая найдет отражение в документах библиотеки.

Чтобы донести до читателя сведения о краеведческом фонде, которые есть в библиотеке, у нас заведена краеведческая картотека, отражающая все сведения о краеведческих документах. Для привлечения внимания читателей к краеведению и информированию их об имеющихся материалах, регулярно оформляем открытые полки и книжные выставки «Бұл менің жерім, сенің жерің» - «Это Земля твоя и моя».

Пользуются читатели и слайдами о Герое Соцтруда А.А.Любименко, к 65-летию Победы, о природе края, истории села в прошлом и настоящем, истории библиотеки, мастерах прикладного творчества села, округа, которые мы создали на основе собранных нами документов.

МОЕ СЕЛО – МОЙ КРАЙ БЛАГОСЛОВЕННЫЙ

Тогызкудукская сельская модельная библиотека – библиотека одного из бывших целинных совхозов «Кузнецкий» Карагандинской области. Начало совхозу дала целина, а библиотека сохранила эту память о былом времени в энциклопедии села «Это нашей истории строки». В ходе поисковой работы из года в год энциклопедия пополняется новыми материалами и фактами. Само издание энциклопедии стало не просто рукописным документом, а изданием на печатном и электронном носителях. В век информатизации, развития новых технологий библиотеки в корне изменились.

Статус модельной наша библиотека получила 5 июля 2007 года. С подключением Интернета, читатели получили доступ к электронным ресурсам, библиотека вышла на но-

Тяга к корням у народа была всегда, но в наше время наблюдается необычайный всплеск интереса к истории своего края, народным традициям, обычаям и праздникам. И это обязывает библиотеку быть на гребне волны информации, сохранить ее для будущих поколений.

вый уровень сервиса.

Работая в направлении краеведения, библиотека накопила определенный материал, который сконцентрирован на печатных и электронных носителях на краеведческой выставке – уголке «Ғажайып екен туған жер». Вся литература

Любовь КИСИЛЬ,
библиотекарь Тогызкудукской
сельской модельной
библиотеки-филиала №1,
Карагандинская область

здесь разделена на две части: о нашем районе и о селе Тогызкудук «Менің ауылым». Кроме энциклопедии села здесь представлен альбом «Топонимы Тогызкудукского сельского округа». Первоцелинникам: полеводам, животноводам, первым учителям КСШ, изобретателю-рационализатору посвящен альбом «Человек — хозяин своей судьбы». Материалы альбома вошли в книгу «Аудан ардақтылары», выпущенную Бухаржырауским районным отделом культуры в издательстве «Фолиант». Заслуживает внимания альбом «Их судьбы как история планеты» – память о земляках-ветеранах ВОВ, тружениках тыла. Альбом создавался в ходе поисковой

работы в рамках районного конкурса брошюр «Бухаржырауский район: от истории двора к истории района» и получил второе место среди участников. Отсканированные фотографии, архивные документы сделали альбом более насыщенным, привлекательным и востребованным читателем. Его электронный вариант был особенно популярен в канун 65-летия Великой Победы. Материалы альбома скачивались не только для читателей села, но и распечатывались для публикации в газете «Сарыарқа». Информация, собранная в альбоме послужила хорошим материалом для проведения встречи с ветеранами ВОв, тружениками тыла «Поклонимся великим тем годам». Продолжая работу по акции «Эстафета Победы», трое читателей - Ивченко Р.В., Тугельбай М., Салимгерейова А. были задействованы в литературном конкурсе «Наследники Победы». Их работы вошли в общий сборник «Жеңіс деп жүрек жырлайды», выпущенный районным сектором развития библиотек.

Материалы выставки дополняют изданные библиотекой сборник стихов местного поэта Тугельбай М. «Менің Отаным - Қазақстан», буклет «Менің өмірім спортта». Буклет содержит материалы о нашей спортсменке, студентке Карагандинского банковского колледжа Асель Боранбаевой, серебряном призере соревнований по дзюдо в Ливане, обладательнице призового места на соревнованиях в России, не-

однократной победительнице соревнований в Карагандинской области.

Результаты поисковой и исследовательской работы по краеведению постоянно находят своего читателя. Учителя КСШ, Тасшокинской ОШ, студенты, учащиеся школы – одни из самых активных групп читателей, пользующихся такой информацией.

С внедрением новых технологий интереснее стали проводиться мероприятия. Нами были созданы слайды по краеведению о нашем округе «Истории бесценные страницы». Слайды создаются и к другим мероприятиям, например, к часу поэзии «Уақыт ырғағын дәп басқан», проведенному по творчеству М.Жумабаева.

Краеведческая работа тесно взаимосвязана с пропагандой литературы по другим отраслям знаний. Так, проводятся беседы с юношеством по профилактике наркомании «Имя беды - наркотики».

За долгие годы работы по тематике краеведения было проведено множество мероприятий. Это вечера-встречи с передовиками «Ты нужен родному селу», игра-путешествие «Путешествие по родному краю». В год 55-летия целины совместно с Домом культуры была проведена встреча с первоцелинниками «Земли моей минувшие года» и другие.

С подключением библиотеки к Интернет, читателям предоставлена возможность работать и получать информацию по электронным ресурсам: Ин-

тернету, цифровой библиотеке Комиссии по правам человека при Президенте РК, 10000 рефератов для студентов, портала электронного правительства и т.д.

С внедрением новых технологий активизировалась работа справочно-библиографического обслуживания. Для быстроты выполнения фактографических справок используется Интернет. На тематику краеведения читатели запрашивают литературу по истории создания совхоза «Кузнецкий», о творческих личностях села, первоцелинниках.

Программа РАБИС сегодня позволяет быстро и в наибольшем объеме найти источники и информацию. Из периодических изданий: районной газеты «Сарыарқа», областной газет «Индустриальная Караганда», «Орталық Қазақстан», республиканских. Краеведческие ресурсы создаются в стенах библиотеки. Чем больше внедряется в эту работу новые технологии, тем ярче проявляется интерес у читателей к этой литературе. С выявлением новых фактов, событий фонд краеведения пополняется, ведь время не стоит на месте, жизнь продолжается, развивается село, поднимается экономика, сельское хозяйство. Кто бы мог подумать, что спустя 55 лет на территории округа откроется месторождение бурого угля! И в 2009 году сельчане обогрели свои дома уже нашим, кузнецким углем. Это событие нашло свое достойное место на страницах энциклопедии села.

Майгүл НАСЫРҚЫЗЫ,
Қарағанды облысы Бұқаржырау аудандық ОҚЖ-нің
инновациялық жұмыстар жөніндегі аға кеңесшісі

Біліктілікті көтеру – ЗАМАН ТАЛАБЫ

Қазіргі қоғамдағы кітапхана қызметін пайдаланушылардың интеллектуалдық деңгейі мен сұраныстары күрделі, мазмұны да өзгерген. Соған сай, оқырмандар мен кітапхана қызметін пайдаланушыларға қызмет көрсететін кітапханашылардың білім мен біліктілігіне қойылатын талап та күннен-күнге күшеюде. Сондықтан кітапханашылардың кәсіби біліктілігін ұдайы көтеріп отыру қажет.

Қарағанды облысына қарасты Бұқаржырау аудандық ОҚЖ-нің кітапханаларды дамыту секторы осы міндеттер үдесінен шығу үшін жыл сайын кітапханашылардың біліктілігін көтеруге арналған жұмыс жоспарын құрып, түрлі шаралар ұйымдастырады. Тыңдаушылар тобын құруда кітапханашылардың білімі, еңбек өтілі, жасы, қызметтік лауазымы, кітапхана қызметінің деңгейі ескеріледі. Кітапханашылардың біліктілігін көтеру мынадай жұмыс түрлері арқылы жүзеге асырылады:

• Жұмысқа қабылданған қызметкерлер үшін аудандық орталық

кітапханадан сынақтан өту;

• «Сәрсенбі – кітапханашы күні» атты сәрсенбі сайын кітапханашылармен дәстүрлі кітапхана ісін, компьютерлік сауаттылық күнін өткізу;

• Әдістемелік бейсенбі күнін өткізу;

• Жұмыс түрлерін іс жүзінде жаттығулар арқылы көрсету;

• Семинарлар арқылы кітапхана ісіндегі жаңашылдықты насихаттау;

• «Шебер-класстар» арқылы кітапханашылардың өзара іс-тәжірибе алмасуы;

• «Ашық ой алаңы» принципіне ұйымдастырылатын семинар-дискуссия арқылы кітапханашылардың жұмысындағы өзгерістерді анықтау, дұрыс бағыт-бағдар беру;

• Өлкетану ісі бойынша озық тәжірибе мектебі;

• Жаңа істерді әдістемелік басылымдар арқылы жеткізу;

• Байқаулар арқылы оқырмандар мен кітапханашылардың шығармашылығын дамыту, оларды таныту әрі ынталандыру.

Кітапхана ісіндегі насихат жұмысының бір бағыты – өлкетану. Ал өз өлкесіне, Отанына деген сүйіспеншілік өздігінен тумайды, ол сезім, тәрбие нәтижесінде келеді. Өлке туралы білімді кеңейту,

өткеніне, тарихына деген қызығушылығын дамыту – Отанына, оның тарихына, мәдениетіне деген қатысын сезіндіру баспалдағы. Себебі өлкеміздің өткені бүгінгі күнмен тығыз байланысты, ал кітапхана – сол істі жаңғырту орталығы, жады болып табылады. Осы бағыттағы жұмысты дамыту, жандандыру мақсатын ұстанған әдістемелік бөлім қызметкерлері жыл сайын өлкеге қатысты деректер жинап, өлкетану қорын молайтуға үлкен мүмкіндік беретін көптеген іс-шаралардың ұйытқысы болып отыр. Атап айтсақ, өлке тарихына қатысты көңінен деректер жинақтауға, оны тұрғындарға, аудан жұртшылығына танытуға зор мүмкіндік туғызған байқау-конкурстар:

• 2005 жыл – «Ауыл энциклопедиясы» – өз ауылының құрылғанынан бастап бүгінгі күнге дейінгі тарихы туралы, сол ауылда құрылған мекемелер мен ұйымдар, онда қызмет жасаған жекелеген тұлғалар туралы, ауылға өңбегі сіңген адамдар туралы фото және деректер жинағы;

• 2006 жыл – «Шебердің қолы алтын, шешеннің сөзі алтын» – халқымыздың мәдени мұраларын, шешендік сөз өнерін ұстанған би-

шешендер, ақындар, «төмірден түйін түйген» қолөнер шеберлерін анықтаған жинақ;

• 2007 жыл – «Өз өлкемнің шежіресімін» – «Жеріңді танығаның – өліңді танығаның» тақырыбында жарияланған байқау арқылы әр кітапханашы өз ауылына қатысты жер-су: тау, өзен-көл атауларының шығу тарихын зерттеді. Қорытындысында, бас жүлде – Көрней; 1-ші орын – Ақбел, Бұқаржырау; 2-ші орын – Үштөбе, Тоғызқұдық, Ақөре; 3-ші орын – Ботақара, Ақтөбе кітапханаларына бұйырды;

• 2008 жыл – «Адам – өз өмірінің суретшісі» – кез келген дәуірдің өз пәрзенті, тұлғасы болады. Өз заманында өлі үшін еңбек өткен еңбеккерлер, ел басқарған басшылар, өнер, мәдениет, ғылым, спорт саласында танымал болған жерлестеріміз туралы деректер жинағы. Аталмыш байқау жүлдегерлері – Мұстафин кентінің көпшілік, Көкпекті, Көрней, Ақтөбе кітапханалары;

• 2009-2010 жыл – «Бұқаржырау ауданы: ауыл тарихынан ауыл тарихына дейін» – Ұлы Жеңістің 65 жылдығына арналған Ұлы Отан соғысы жылдарындағы ауыл тарихы, соғысқа қатысушы жерлестердің өмірінен алынған фактілер мен қызықты тағдырлар; соғыс жылдарында лагерьлерде тұтқында болған адамдар, тыл еңбеккерлері, соғыстан кейінгі сәло тарихы, Ұлы Жеңістің 65 жылдығына жеткен ардагерлер туралы деректер жинағы. Байқау қорытындысы бойынша бас жүлде – Новоузенка; 1-ші орын – Дубовка, Көкпекті; 2-ші орын – Тоғызқұдық, Петровка, Көрней; 3-ші орын – Үштөбе, Қушоқы, Мұстафин кітапханалары болды.

Байқаулар арқылы жинақталған материалдар мен қызықты да тың деректер негізінде Алты Алаштың абызы – Бұқар жырау Қалқа-

манұлының 340 және ауданның 70 жылдық мерейтойына орай, 2008 жылдың тамыз айында «Аудан ардақтылары» атты өмірбаяндық-анықтамалық кітап Астанадағы «Фолиант» баспасынан жарық көрді. Осы кітаптың 270 данасы, «Қызыққа тоймас адамзат» фотоальбомының 150 данасы мен биографиялық және топономика бойынша әдістемелік бөлім берген материалдар жарияланған «Бұқар жырау ауданы: мыңжылдықтар көрінісі» кітабының (Мәскеу баспасынан шыққан) 200 данасы селолық филиалдар қорына берілді.

Байқаулар арқылы жинақталған өлке материалдары кітапхана қорын толықтырып қана қоймай, өлі күнге дейін ауыл тұрғындарының, мұғалімдердің, студенттер мен оқушылардың жоғары сұранысына ие болып отыр.

Өлкетану бағытын дамыту бойынша жолға қойылған насихаттау жұмысының бірі – мәдени іс-шаралар. Осыған орай, ауыл кітапханашыларының жұмысына көмек ері тәжірибе ретінде өлкемізден шыққан дарындарға, ғалымдарға арнап ақындар мүшәйрасың, қаламгерлер байқауларын өткізу дәстүрге енген. Атап айтсақ, халық ақыны, жазықсыз «халық жауы» деген жалаға ұшырап, атылып кеткен жерлесіміз Ахметбек Байсалбайұлының (1878-1937) есімін өлге таныттық. Солақай саясаттың кесірінен шығармаларын насихаттамақ түгілі, атын атаудың өзі үрей тудырған заманда ол туралы жойылып кеткен деректерді іздеп, тарихты түгендеу оңай іс болмады. Осылай-

ша, ақынның ұрпақтарың, оның шығармаларың, туыстарың тауып, «Алаш деп туған арысым» атты еске алу кешін өткіздік. Сол атаумен кітапша да шығарылып, халыққа кеңінен насихатталды.

Небәрі 47 жыл өмір сүріп, кейінгіге қаншама жазба мұрасын қалдырып кеткен қарымды қаламгер, журналист жерлесіміз Шайхан Жандаевқа (1944 – 1991) арналған «Шалқар шабыт иесі» тақырыбындағы еске алу кешіне жанжары Зағира апай, қызы Сана, сондай-ақ туыстары, достары, әріптестері қатысты.

Мамандардың біліктілігін көтеру мақсатында кітапханашыларымыз облыстық Н. В. Гоголь атындағы ОӘФК, облыстық Ж. Бектұров атындағы жасөспірімдер

кітапханасы ұйымдастырған байқауларға қатысып келеді. Оған дәлел, Н. В. Гоголь атындағы ОӘФК-ның «2003-2005 ауыл жылдарына» арналған конкурсында Керней селолық кітапханасы бас жүлдеге, 2008 жылы орыс тілді кітапханашылар арасында өткен «Қазақшаңыз қалай?» облыстық конкурсына аудан атынан Новоузенка селолық модельді кітапханасының кітапханашысы өнер көрсетіп, жүлделі 3-орынды иеледі. Ал Үштөбе селолық модельді кітапханасының оқырмандарынан құрылған «Жас қыран» тобы Ж. Бектұров атындағы жасөспірімдер кітапханасында өткен «Бота Эрудит» облыстық зияткерлік шоуының 3 жыл қатарынан жеңімпазы атанды.

Қазіргі қоғамымыздағы көкейтесті мәселенің бірі – оқырмандарды кітап оқуға тарту, оқу мәдениетін қалыптастырып, кітапханашы беделін көтеру. Осындай мәселелердің себебі мен шешімін анық-

тау мақсатында жүргізілетін зерттеу-сауалнамалардың маңызы зор. Оқырмандар арасында «Жаңа заман кітапханасы қандай болуы керек?», сондай-ақ кітапханашылардың білімін, ой-өрісін, танымдық және ақпараттық мәдениетін, кітапхана ісіне жаңашылдық енгізудің қажеттілігі мен қиындықтарын анықтау мақсатында кітапханашылар арасында «Что читают библиотекари?», «Инновации в библиотечке: стимулы и препятствия» зерттеу-сауалнамалары 2009 жылғы жарияланған «Оқырман марафоны» акциясы аясында жүргізілген-ді.

Бұқаржырау аудандық ОЮК-де өткізілген «Оқырман марафоны» барысында оқырмандар кітап, оқыған шығармалары, қаламгерлер және ауыл кітапханалары туралы өз ойларын ортаға салып, белсенділік танытты.

Ал Қушоқы кенттік модельді кітапханасы базасында кітапханада оқырмандармен, көпшілікпен жүргізілетін жаңа жұмыс түрлері бойынша «Палитра мнений разноцветных» тақырыбында өткен семинар-дискуссияға 14 селолық кітапханашы қатысты. Қушоқы кітапханашысы З. Боқаеваның қызметінде жылжымалы кітапхана, кітап тасымалдау, оқырмандар мүддесі бойынша үйірме-клубтар жүргізу ісі жақсы бастау алған. Осы ашық ой алаңы арқылы Ф. Мұстафин кентіндегі көпшілік кітапханада оқырмандарды кітапханаға тарту, оқуға ынталандыру мақсатында «Приведи друга» акциясың, дәстүрлі емес кітап көрмелерің, «Королество многочитай» мерекесін өткізіп, ерекше үлгідегі формуляр иелерін анықтау, марапаттау үшін «Рисуем и пишем о прочитанном» жұмыс түрлері арқылы кітапхана қызметі біршама ілгері дамыды.

Үстіміздегі жылы Көкпекті селолық модельді кітапханасында

өткен «Библиотека – центр чтения и информации» атты семинар-тренингте бүгінгі күндегі кітапхананың рөлі, оқырмандарды кітапханаға тарта білу, оқу белсенділігін арттыру үшін жүргізілетін оқу бағдарламалары туралы мәселелер талқыланды. «Ақпараттық биржа» библиографиялық ойыны арқылы Тоғызқұдық – «Домашняя энциклопедия» журналы бойынша ауызша журнал Гагарин – «Дружные ребята» газеті бойынша премьер, Березняки – «Хозяйка дома» журналы бойынша көрме және аудандық орталық кітапхана – жаңа есім, қарағандылық қаламгер Дария Жұмагелдинованың шығармашылығы бойынша «Әдеби қонақжай» кешін ұйымдастырды.

ҚР Ұлттық академиялық кітапханасы ұйымдастырған «Бір ел – бір кітап» акциясы аясында кітапханаларды дамыту секторының бастамасымен 2009 жылы барлық кенттік және селолық кітапханаларда М. Жұмабаевтың шығармашылығына арналған шаралар ұйымдастырылды. Оқырман қауымға ақын М. Жұмабаевтың шығармашылығы туралы тың деректер таныстырылып, үздік оқырмандар өлеңдерін оқып, «Зерде» бейнемобилі қызметкерлері әндерін орындады. Ал ақын Жұбан Молдағалиевтың «Мен Қазақпын» поэмасы бойынша «Жұбан жыры жүректе» атты әдеби фестиваль ұйымдастырды. Фестиваль барысында кітапханашылар арасында ақын шығармашылығын танытуда, насихаттауда үлкен шеберліктерін көрсететін «Ең үздік көрме» байқауы, оқырмандар арасында Ж. Молдағалиевтың «Мен Қазақпын» поэмасы бойынша сурет байқауы, «Жұбан оқулары» атты поэзия күні жарияланып, қорытындысы аудандық әдеби фестивальде шығарылды.

Мамандардың біліктілігін көтеру мақсатында өткізілетін облыстық шараларға қатысып отыру да – басты міндеттердің бірі. Бірқатар мамандарымыз Н. Гоголь атындағы ОӘФК-дағы біліктілігін көтеру курстарына қатысып, сынақтан өтті. Демек, болашағымыз білікті маман қолында өкенин есте сақтайық.

Работа профилированных библиотек Северо-Казахстанской области

Ляззат ЖОЛАУШИНОВА,
главный библиотекарь ИМО
ОУНБ им. С. Муканова, СКО

Модернизация всех сфер социокультурной жизни отразилась и на библиотечной деятельности. На рубеже нового столетия время потребовало новые культурно-образовательные центры, которые бы гармонично вбирали в себя самые разнообразные формы по содержанию и виду деятельности. Одним из таких путей является профилирование библиотек. Профилирование предполагает поиск наиболее полного соответствия между информационными потребностями пользователей и библиотечными ресурсами. Не обошло это явление и сельские библиотеки.

Профилирование сельских библиотек началось в 1980-х годах. Первые публикации в профессиональной печати об опыте работы профилированных библиотек появились в середине 1990-х годов. Если в первое время работа по профилированию была лишь данью моде или результатом директивного указания, то в настоящее время она превратилась в способ адекватного

реагирования на групповые потребности читателей.

Опыт показал, что профилирование вносит много интересного, разнообразного в деятельность библиотек, влияет на профессиональный рост специалистов. Найдя свое лицо, библиотеки начинают работать намного более активно и творчески.

Началом работы по профилированию библиотек в Северо-Казахстанской области можно считать начало 2000-х годов. Предшествовало этому разработка инновационно-методическим отделом ОУНБ им. С. Муканова примерных Положений о сельской библиотеке-музее, библиотеке – центре краеведения, библиотеке – центре экологического просвещения, сельской библиотеке – информационном центре и т.д. Отделом было подготовлено также практическое пособие

«Профилирование – инструмент развития», содержащее общие рекомендации по профилированию библиотек. Выбор возможных вариантов функционирования разнообразен, но в конечном счете профиль библиотеки определяется конкретной ситуацией и потребностями пользователей. При наличии группы читателей, имеющих определенный интерес, можно избрать и свой профиль.

Библиотекам была предоставлена свобода действия в этом направлении. Важным аспектом деятельности здесь является ее социальное взаимодействие с местным сообществом, учет территориальных условий, обычаев и образа жизни населения. Они то и должны были диктовать выбор форм работы.

На сегодняшний день в области 11 профилированных

библиотек, имеющих свой интересный опыт. Профиль их различен. Среди них: 5 библиотек-музеев, 1 краеведческая библиотека, библиотека – культурно-досуговый центр, библиотека семейного чтения, библиотека – информационный центр, библиотека эстетического воспитания и библиотека – театр.

Среди них своей активностью по объему работы, необычностью и творчеством выделяются профилированные библиотеки Тимирязевского района. Во-первых, нужно отметить, что у района их – 4: Дзержинская сельская библиотека – информационный центр, Акжанская краеведческая библиотека, Мичуринская библиотека эстетического воспитания и Аксуатская библиотека-театр.

Театр книги

С 2002 года при Аксуатской сельской библиотеке района работает Театр книги для детей. Хозяйка этой библиотеки – Лидия Михайловна Махнина искала новый, нестандартный подход к подаче информации и к эмоциональному развитию детей, так как понимала, что с каждым годом все труднее стало заинтересовать ребенка книгой, на замену которой пришли компьютерные игры, Интернет, телевизор и т.д. Но прививать любовь к книге и чтению необходимо, ведь чтение развивает мышление, повышает интеллект. Но как это сделать? Для этого нужно пригласить детей

в библиотеку, дать им понять, что это место, где их всегда ждут и всегда им рады. А первое впечатление от библиотеки должно быть зрелищным и интересным, чтобы оно оставило у них в памяти яркий, неизгладимый след. Так пришла мысль об использовании в своей работе театральных приемов, и был создан «Театр книги» для детей младшего и среднего школьного возраста.

Позже было разработано Положение и библиотека стала официально работать по профилю «Библиотека - театр».

Состав «Театра книги» разновозрастной, за 9 лет своего существования он уже не один раз сменился. Наиболее активные участники театра – ученики младшего звена. Дети совместно с Лидией Михайловной разработали Устав, в котором зафиксированы основные обязанности членов театра, такие как: иметь талант и большое

желание заниматься в театре; удовлетворительно учиться, уважительно относиться ко всем членам кружка, в случае надобности заменять друг друга, не пропускать репетиции без уважительных причин, в случае нарушения устава члены театра исключаются.

«Театр книги» не преследует цель профессионального обучения детей актерскому мас-

терству. Посредством театра Лидия Михайловна старается привить детям любовь к литературе и чтению, эстетический и художественный вкус, развить у них творческие способности.

Театр книги ставит спектакли и миниатюры по произведениям детской литературы. На сегодняшний день осуществлены постановки: «Алдар Косе и Шигай бай», «Чудесная шуба Алдара Косе», «Момунбай и разбойники», «Лесной цветок», «В гости к любимым героям», «Теремок», «Бизнес кота Матроскина», «О «пользе» курения», «Дедушкин орден», «Встреча с ветераном», «Крокодил Гена и его друзья», «Огород дедушки Макара», «Хитрец Кожа», «Пулемет», «Бабушка и Юрик», «Капризка», «Семилетка», «Кот Воркот – Котофей Котофеевич», «Репка» и др.

Ребята сами оформляют декорации, готовят костюмы, маски. Написание сценария, подбор музыки, оформление интерьера – все тщательно продумывается. Любое занятие в театре начинается с книги. Для того, чтобы принять участие в постановке по ней, ее нужно прочитать, вдуматься в смысл того, что хотел автор сказать читателю. Так, юные актеры начинают любить книгу, ценить хорошие, глубокие по смыслу произведения. Занятия в театре активизируют и развивают одновременно образное мышление и потенциальные способности ребенка. А самое главное – театр пробуждает любовь к литературе: дети на-

чинают читать с удовольствием и более осмысленно, чем прежде. Это помогает им и в учебе в школе. Уже с другой позиции смотрят они и на произведения школьной программы.

Чтобы образнее представить работу театра, следует остановиться на некоторых из представлений, которые были подготовлены и проведены за последние два года.

Спектакль «В гости к любимым героям», по традиции, открывает «Неделю детской книги». В актовом зале, перед сотней зрителей, актёры «Театра книги» отправились в сказочное путешествие на «Веселом экспрессе», останавливаясь на остановках: «Сказочная», «Зоопарк», «Робинзон». На сцену, сменяя друг друга, выходили герои сказок: принцесса (Гонтарук Т.), пират (Ибраев Р.), индеец (Губанов Д.). Они работали с

залом, задавали вопросы, загадки, разгадывали со зрителями кроссворд, отмечали самых активных. Большой интерес вызвала остановка «Библиотечная». На двух переносных выставках расположились книги: на одной – чистые, ухоженные, аккуратные; на другой – побывавшие у нерадивых читателей. Заяц (Белов К.) сделал обзор выставок и книги, нуждающиеся в «лечении», передал доктору Айболиту (Виславская Т.). В конце увлекательного путешествия практически каждый зритель получил заранее оформленный актерами билет с приглашением посетить библиотеку.

С участием артистов театра книги прошли такие праздники, как День знаний, День защиты детей и другие. Ребята принимают участие во многих мероприятиях, которые проходят в селе. Например, на празднике «Наурыз спешит к нам в гости» показали свадебный обряд «Бет ашар».

За годы своего существования актерами «Театра книги» было подготовлено и показано более 30 постановок, которые посмотрели зрители разного возраста.

«Театр книги», интерес юных зрителей к которому не ослабевает, продолжает свою работу. Чтобы у детей сохранялся интерес к творчеству, Лидия Михайловна со своим маленьким творческим коллективом старается выбирать интересные и веселые сюжеты. Каждая встреча, репетиция заряжает

детей атмосферой театрального действия, энергией радостного общения, естественно, является желание приходить в библиотеку снова и снова.

«Театр книги» Аксуатской сельской библиотеки известен не только в своем селе и районе, но и за его пределами. Махнина Л. М. защитила инновационный проект по номинации «Чтения и почтения» по работе «Театра книги» на областном Фестивале творческих идей, который организовала и провела областная универсальная научная библиотека им. С. Муканова в 2006 году. Проект был отмечен положительно и занял одно из призовых мест.

Библиотека эстетического воспитания

Эстетическое воспитание подрастающего поколения в качестве основного направления работы выбрала Мичуринская сельская библиотека района. С 2008 года она начала работать по профилю «Библиотека эстетического воспитания». Библиотекарь Осипова Татьяна Васильевна стремится создать свою особую, культурную, духовную, информационную среду, опираясь в первую очередь на работу с книгой.

Воспитание эстетических чувств начинается с красоты, поэтому оформлению информационного пространства в библиотеке уделяется большое внимание. Оформляя книжные выставки для ребят, она учитывает их интересы, располагает материал так, чтобы они при-

влекали внимание читателей, содержали интересные факты, чтобы ребята не смогли пройти мимо них, не ознакомившись с книгами. Даже в самих названиях она всегда старается поставить вопрос, озадачить читателя.

Первая самостоятельно прочитанная ребенком книга чаще бывает сказка. Сказка будит фантазию маленького читателя. Сказка неотделима от красоты, способствует развитию эстетических чувств, без которых немислимы благородство души, сердечная чуткость. Узнавая все многообразие и богатство сказочного фонда, дети знакомятся со сказками многих народов. Поэтому в библиотеке разработана программа «Заповедник сказок» на 2008-2011 годы, которая включает работу библиотеки с маленькими читателями. Для родителей подготовлена памятка «Как правильно читать сказку».

Дети под руководством Татьяны Васильевны читают и инсценируют сказки народов мира. Так, к юбилею К. Чуковского «Добрый сказочник К. Чуковский» ребята подготовили из рисунков диафильм по одному из его произведений. Дети, присутствовавшие на мероприятии, разгадывали кроссворд, составленный по творчеству К. Чуковского.

Интересно и разнообразно ведется работа по экологическому воспитанию. Так, праздник Осени был проведен на природе, что помогло увидеть ребятам прекрасное рядом и

полюбить окружающий мир, ощутить себя частью природы. Это место дети выбрали сами. Из леса вышла госпожа Осень, которая предложила осенним месяцам рассказать о себе. Веселые игры, задорный смех и печеная картошка запомнились надолго.

Развивая краеведческий аспект своей деятельности, библиотека старается через чтение книг по краеведению привить любовь к своему краю, воспитывать уважение к прошлому своего народа, приобщить жителей села к культуре, духовным традициям страны. Семейный праздник «К нам спешит праздник Наурыз» пригласил родителей и детей на чаепитие. Приход праздника Наурыз символизирует надежду на тепло, радость, удачу. Участники праздника в ярких национальных костюмах, народные игры, в которых участвовали дети и родители, добавили всем присутствующим хорошего настроения.

Самый благодарный читатель и зритель – это дети и пожилые люди. Дети активно приняли участие в конкурсе «Азиада глазами детей», где они представляли свои работы из соленого теста, вышивки, рисунки, выжигание по дереву, аппликации. Победители были награждены памятными подарками. А пенсионеры всегда с теплотой благодарят за внимание в дни праздников - День пожилых, 8 Марта. И на таких встречах Татьяна Васильевна в сценарии включает разнообразные игры, показ моды.

Библиотека – информационный центр

В условиях информационной изоляции получение жителями села сведений социального характера имеет для них большое значение. Изучение ситуации на селе говорит о том, что сельская библиотека могла бы стать центром информации, очень необходимым нашим читателям в изменившейся социально-экономической ситуации. Таким центром стала Дзержинская сельская библиотека, которая с декабря 2008 функционирует как информационный центр для местного сообщества. Разработано Положение «Библиотека – информационный центр». И теперь библиотека предоставляет пользователям самую разную информацию о структуре и функциях местной власти, юридических аспектах ведения сельскохозяйственного производства, правах собственников земельных долей и имущественных паев, правах населения в области социальной защиты, проблемах образования, медицины и т.д. Чтобы полнее предоставлять такого рода информацию пользователям, в библиотеке собираются и хранятся копии законодательных актов республиканских, областных и районных органов власти, оформлена тематическая полка «Уголок правовой информации».

Разработана целевая программа «Сельская библиотека – информационный центр». Ее реализация, считает библиоте-

карь Тарханова Ольга Васильевна, будет способствовать созданию оптимальных условий для удовлетворения информационных потребностей учителей сельской школы, медицинских работников, специалистов сельского акимата, сельскохозяйственных работников, студентов, учащихся и других слоев сельского населения.

Одна из задач, поставленных в Программе - усиление качественного состава всего справочно-библиографического фонда по правовым, экономическим, социально-бытовым проблемам, своевременное формирование фонда официальных документов республиканских, областных и районных органов власти, создание собственных фактографических, полнотекстовых БД по социальным, экономическим, сельскохозяйственным и другим вопросам, т.е. организация эффективного информационного обслуживания жителей села с

использованием библиотечных услуг в перспективе и на базе новых технологий и т.д.

Справочно-библиографическое обслуживание осуществляется с помощью СБА библиотеки, это – каталоги и картотеки, фонд справочно-энциклопедических изданий, также тематические папки: «Экология», «Государственные праздники», «Великой Победе 66 лет», «Писатели Казахстана», «Краеведение», которые постоянно пополняются новыми материалами. Тематические запросы читателей обширны и разнообразны по темам: «Писатели и поэты Казахстана», «Наша новая столица - Астана», «История Казахстана», «Вопросы экологии», «Законы РК», «Наркомания», «СПИД», «Здоровый образ жизни» и другие.

Библиотека решает вопросы информационной поддержки образования, медицины, местных органов власти. Медицинский работник Наливайко Т.А. и преподаватель казахского языка Дайкушева Г.А. находятся на индивидуальном информировании. По мере поступления литературы и материалов из периодической печати по темам «Наша цель – здоровый образ жизни» и «Единство нации – знание казахского языка» они информируются посредством устного оповещения и предоставлением списков литературы. Для этого ведется картотека индивидуального ин-

формирования. Для них также готовятся рекомендательные списки, тематические указатели, дайджесты.

В систематической картеке статей выделены разделы «Наша цель – здоровый образ жизни» и «Единство нации – знание казахского языка», просмотрев которые они могут самостоятельно найти интересующую их информацию.

На групповом информировании в библиотеке находится аппарат акима Дзержинского сельского округа. Тема информирования «Закон - один для всех». Формой информирования является просмотр поступившей литературы и обзор, которые готовит библиотекарь для специалистов акимата.

С учетом информационных потребностей пользователей ежеквартально библиотекарь выпускает и рассылает бюллетени новых поступлений литературы, а в ответ на запросы готовит тематические списки и подборки литературы и выполняет самые разнообразные справки.

Книжные выставки, просмотры новой литературы служат средством массового информационного обслуживания. Для своих читателей по мере поступления новых книг библиотека проводит выставки – просмотры новинок литературы. Так, в этом году была оформлена большая выставка-просмотр литературы, на которой были представлены книги, поступившие в библиотеку в 2010-2011 годах. Проводился обзор представленной здесь литературы.

Каждый желающий в этот день получил список книг с короткими аннотациями. День информации «На пути к здоровому образу жизни» познакомил с новинками литературы по здоровому образу жизни. Для многих читателей посещение библиотеки – это единственный способ разнообразить свой досуг и поэтому мероприятия в библиотеке организуются так, чтобы присутствующие были не только зрителями, но и полноправными участниками происходящего. Часто на роли ведущих приглашаются учителя и учащиеся старших классов школы.

Библиотека – культурно-досуговый центр

Библиотека является не только информационным учреждением, хранилищем книг, но и центром культуры, организации досуга населения.

Особое значение эта сторона деятельности библиотек приобрела в годы, когда во многих населенных пунктах не стали работать сельские клубы, когда они перестали быть для жителей сел центрами культуры и отдыха. Поэтому, библиотеки в силу своих особенностей - открытости, доступности и бесплатности - взяли на себя функции организации досуга населения.

Ленинская сельская библиотека Акжайынского района основным направлением своей деятельности избрала организацию досуга на селе и профилируется как библиотека – культурно-досуговый центр. В библиотеке разработана целевая программа «Библиотека и наше свободное время», в которой прописаны основные мероприятия по организации досуга и чтения как отдельной личности, так и коллективов читателей, особенно молодежи, по подготовке и проведению культурно-массовых мероприятий. Главной целью этих мероприятий, считает библиотекарь Ляуконис Татьяна Николаевна, является пропаганда литературы, чтения и привлечение читателей в библиотеку.

В досуговой сфере открывается широкое поле для инициатив библиотечных клубов по интересам. Их популярность и жизнеспособность в какой-то мере объясняется и царящей в них атмосферой. Свободное, непринужденное общение оказывается очень полезным для людей. Они, получая информацию о новых книгах, журналах,

обмениваются опытом, помогают советом другим, находят единомышленников и друзей.

Членами клуба «Ностальжи», работающего в библиотеке, являются люди пожилого возраста. Обслуживание этой немалой категории читателей занимает большое место в работе библиотеки. Оно направлено на сохранение полезной, целесообразной активности пожилых людей, создание для них благоприятного психологического микроклимата. В общении с этой категорией пользователей, библиотекарь учитывает их потребности и интересы, приглашает пенсионеров на разнообразные мероприятия: встречи с интересными людьми, вечера воспоминаний, поэтические вечера, конкурсные программы и другие. Число постоянных членов клуба составляет 10 человек. Разнообразные массовые мероприятия, проводимые в рамках клуба, собирают читателей и жителей села разных возрастов. Можно назвать наиболее интересные и запоминающиеся: вечера отдыха, чайные вечера, литературные посиделки «Встреча подруг», «Сушим, солим, маринуем», «Теплая встреча холодной зимой», встреча пенсионеров «Ох, уж эти старики!».

Краеведческая библиотека

Воспитание любви и преданности к своей Родине начинается с воспитания любви к своей семье, своему дому, языку, родному селу. Сельская

библиотека является также и местом духовного общения. Заметное место в ней занимает краеведение.

Библиотекарь Аюканской сельской библиотеки Шкира Алла Алексеевна провела большую подготовительную работу, прежде чем придать своей библиотеке статус «Краеведческая библиотека». Вся ее деятельность подразуме-

библиотеку настоящим центром культуры в селе, а каждого его жителя – причастным к процессу развития родной земли, своего села в частности.

Прежде всего, Алла Алексеевна популяризирует среди читателей издания, посвященные истории Северо-Казахстанской области. Такие книги, как «Североказахстанцы в годы Великой Отечественной войны», «В

вает распространение знаний о своем крае среди населения, прежде всего – молодежи, и главная ее задача – сделать

краю белых берез», «Энциклопедия Северо-Казахстанской области», «Жемчужина Севера», «Евней Букетов», произведения выдающихся казахстанских писателей и поэтов – наших земляков М. Жумабаева, Г. Мусрепова, С. Муканова, И. Шухова, местных писателей – М. Персикова. Ю Полякова. В. Шестерикова. А. Пряникова, М. Кангожина, З. Акимжанова и многих других рассказывают о прошлом и на-

стоящем области, знакомят с выдающимися людьми края, с их многообразным творчеством.

Самое ценное для читателя размещается в библиотеке в краеведческом уголке. Здесь оформлена постоянная действующая иллюстрированная книжная выставка «Край любимый, край заветный мой», где представлен большой материал об области, о селе. Материал собирался скрупулезно - просматривались журналы, газеты, энциклопедические издания, где хоть как-то упоминалось об округе, где расположено село, природе, известных личностях – выходцах этого края. Здесь представлен альбом «Живи село мое, живи», к которому часто обращаются читатели. Он состоит из сведений, тщательно записанных Аллой Алексеевной в беседах со старожилами. Значение этих записей для будущего нельзя переоценить, здесь зафиксированы значимые для села события, интересные факты истории села. Ведь с уходом свидетелей тех трудных, бурных, но интересных событий, происходивших в этих местах, забудется история местности. Записи продолжают вписываться и будут вписываться в страницы уже новой истории села. Так, последними записями в альбоме являются сведения об открытиях мемориального памятника, центра досуга, о запуске водонапорной башни, благодаря которой сельчане получили воду на каждую улицу, а желающие и в дом.

На выставке также располо-

жены фотоальбомы «Праздник первой борозды», «Ветераны Великой Отечественной войны - земляки», «Ударники сельского хозяйства», даже есть альбом «Свадьбы односельчан».

Пользуется спросом у читателей папка с накопительным материалом «Из жизни села», которая ведется несколько лет. Здесь статьи о суровых событиях 20-30х годов, которые коснулись сельчан, участниках и ветеранах Великой Отечественной войны-земляках, спортивных достижениях земляка - чемпиона страны Диденко Виталия, первоцелинниках, ветеране труда Аканове С.А. Оформлена папка с накопительным материалом «Знакомьтесь с Букетовым Е.А.», где наряду с материалами из периодики о знаменитом ученом, также собраны воспоминания о нем односельчан и тех, кто знал и общался с ним. Для более полного охвата знаний о Букетове подготовлен рекомендательный список литературы «Читайте о Букетове».

Пополняют свои знания о культурном наследии Казахстана читатели, пользуясь карточкой «Шагнув вперед, поклонись прошлому».

Украшает краеведческий уголок выставка «Умелые руки женщин села», где размещены творческие работы читателей библиотеки: интересные издания, вышитые пенсионеркой Каныгиной Л.В., и казахское национальное шитье, изготовленное Сармановой А.

Нынешнее и будущее по-

коления будут с интересом изучать краеведение, и Алла Алексеевна прикладывает все усилия для пропаганды всего, что связано с прошлым и настоящим села.

Практически каждая библиотека, особенно сельская, так или иначе собирает материал об истории своего села, района, людей, оставивших о себе интересные факты, связанные с этой местностью. Например, основал аул или село, или местность, имеющая свою интересную и необычную легенду и т.д. Во многих из них пишутся «Летописи села», фиксирующие все мало-мальски значимые для жителей села события, записи воспоминаний старожилов, ветеранов войны и труда. Объектами сбора становятся не только книги и статьи, но и предметы старинного быта, копии старых документов, фотографии, коллекции медалей, орденов и значков и т.д.

Работая в этом направлении более углубленно в течение многих лет и накопив достаточный краеведческий материал, который можно предложить своим читателям, несколько библиотек области избрали историко-краеведческое направление работы профилирующим и функционируют сейчас как библиотеки-музеи. Содержание деятельности их разнообразнее, интереснее. Создавая краеведческий материал, они фокусируют свои усилия на сплочении жителей села для возрождения и сохранения национальных, этнических, языковых традиций.

(окон. в след. номере)

Активизация деятельности сельских библиотек – приоритетное направление методической работы Костанайской ОУНБ им. Л.Н.Толстого

Дина ШАКАРОВА,
заведующая сектором
отдела развития библиотек
Костанайской ОУНБ им. Л.Н.Толстого

Сегодня Казахстану нужны просвещённые, мыслящие, а значит и читающие люди. Поэтому роль библиотек трудно переоценить.

Сельские библиотеки являются едва ли не самой значимой составляющей культурной жизни села, а зачастую и единственным для сельского жителя очагом досуга, источником информации, связующим звеном с окружающим миром. Пережив тяжёлые 90-е годы финансовых неурядиц, библиотеки всё увереннее выполняют свою социальную миссию информационных, просветительных и культурных центров,

играют важную роль в сохранении народных традиций, в духовно-нравственном воспитании молодого поколения. Поэтому так важно повышать социальный статус сельских библиотек, активизировать их творческую деятельность, совершенствовать профессиональное мастерство библиотекарей, выявлять и поощрять творческих работников.

Сельские библиотеки Костанайской области – это 339 учреждений, которые обслуживают более 130 тысяч чи-

тателей, более миллиона ежегодных посещений, около 4-х миллионов выданных изданий. На базе многих сельских библиотек активно работают кружки, клубы по интересам и другие общественные объединения. Улучшается материально-техническое состояние сельских библиотек. В области работают 11 модельных сельских библиотек, в 39 сельских библиотеках имеются телефоны. В 2011 году из различных бюджетных организаций области в сельские библиотеки переда-

ны 59 бывших в употреблении компьютеров. На сегодня 112 сельских библиотек оснащены компьютерной техникой. Выход в Интернет имеют 59 библиотек, из них 25 – сельских.

ОУНБ им. Л.Н.Толстого, являясь методическим центром,

например, в 2007 году конкурс «Энциклопедия сёл» активизировал поисковую краеведческую работу, привлёк в библиотеки энтузиастов и способствовал выявлению богатого фактического материала по истории сёл области.

В 2008 году была принята Региональная программа «Модернизация библиотек Костанайской области на 2008-2009 годы». Программа позволила улучшить материально-техническое состояние библиотек области. В результате её реализации статус «Модельная» полу-

с собой, с органами власти, местным сообществом в решении проблем совершенствования организации информационно-библиотечного обслуживания, сохранения и развития самобытных народных традиций и обычаев. Целью проведения слёта было желание показать значение сельских библиотек в общественно – культурной жизни страны. Только постоянно доказывая свою полезность обществу, библиотека вправе рассчитывать на его поддержку.

Инициаторами проведения и организаторами слёта стали Управление культуры акимата Костанайской области и ОУНБ им. Л.Н.Толстого. В нём приняли участие 13 библиотекарей – победители областного смотра – конкурса сельских библиотек. Все они приехали в составе команд, во главе с директором ЦБС, методистом и тремя сельскими библиотекарями.

18 ноября 2010 года участники слёта собрались в областном Доме творчества. Для них это был очень ответственный и волнующий день. С приветственным словом к участникам обратилась начальник управления культуры акимата Костанайской области Слесарь М.В. В своём выступлении она отметила значимость сельских библиотек. Особое внимание в выступлении было уделено предоставлению равного доступа к информации городскому и сельскому жителю и использованию новых информационных технологий в работе сельских библиотек.

уделяет большое внимание развитию сельских библиотек. Ежегодно проводятся областные конкурсы среди сельских библиотекарей, которые способствуют внедрению новых форм и методов работы. Так,

участвует 9 сельских библиотек.

В 2010 году в г. Костанай был проведён первый областной слёт сельских библиотекарей. Идея родилась из необходимости укрепления взаимодействия библиотек между

Роли библиотек в жизни сельского жителя, сохранении и развитии культурно-исторического наследия, организации информационно - досуговой деятельности сельчан были посвящены выступления сельских библиотекарей Е.И.Чичулиной и К.С. Кулымбетовой. На слёте были подведены итоги областного смотра – конкурса на звание «Лучшая сельская библиотека».

С августа по октябрь члены жюри объехали все 13 сельских библиотек, участниц смотра - конкурса. В ходе работы члены жюри обращали внимание на состояние материально – технической базы библиотеки, её внешний вид, дизайн, наличие выхода в Интернет, качество книжного фонда, состояние справочного аппарата, связь с общественными организациями и органами управления.

Гран-при и звание «Лучшая сельская библиотека» по праву завоевала Сосновская сельская библиотека Мендыкаринской ЦБС. Это не первая её победа. Она является неоднократным призёром областных и районных конкурсов, ежегодно входит в пятёрку лучших библиотек района. Библиотека занимает две комнаты на первом этаже сельского Дома культуры, где в 2009 году на средства ТОО «Каркен» был сделан капитальный ремонт. Заведующая библиотекой Абрамова Лидия Григорьевна - активная участница художественной самодеятельности, ответственная за проведение общественно значимых сель-

ских мероприятий, член комиссии по делам женщинам и семейно – демографической политике при акиме Сосновского сельского округа.

Первое место досталось Збанской сельской библиотеке Жанкальдинской ЦБС. Эта библиотека находится в 130 километрах от районного центра, в маленьком посёлке, где

всего 20 дворов. Путь туда не близкий, если учесть практическое отсутствие дороги. Но, подвезая к посёлку, прежде всего, видишь здание сельской школы, где и находится библиотека. Красивая современная школа в селе построена по заданию Сагадиева Кенжегали Абеновича, учёного – экономиста, доктора экономических наук, профессора, депутата Мажилыса Парламента РК 4-го созыва, уроженца этого села. Библиотека занимает просторную светлую комнату на 2-м этаже. Бросаются в глаза профессио-

нально оформленные книжные выставки, тематические полки, помогающие раскрыть книжный фонд. Проведён телефон, установлена новая мебель, телевизор, компьютер и многофункциональное устройство, все мероприятия фиксируются на видеокамеру. В проведении массовых мероприятий помогают учителя и учащиеся школы. Библиотекарь Шамшенова Гульшат работает 8 лет, образование высшее – педагогическое. Несмотря на внешнюю сдержанность, она очень активна в общественной жизни села и пользуется заслуженным авторитетом у акима сельского округа и односельчан.

Два вторых места были присуждены Некрасовской сельской библиотеке Денисовской ЦБС и Майской сельской библиотеке Тарановской ЦБС. Жюри так и не смогло прийти к единому мнению, и было принято решение о присвоении обеим библиотекам второго

места. Некрасовская сельская библиотека была открыта всего 4 года назад и находится в здании сельского акимата. За короткий срок стараниями библиотекаря Чичулиной Е.И., привлечшей спонсоров, это учреждение культуры превратилось в уютное помещение, куда с большой охотой идут молодые и пожилые жители села. ТОО «Лари» не только помогло сделать ремонт, но ещё и постоянно оказывает содействие в подписке на периодические издания, приобретении литературы. Только за 2009 год спонсоры выделили библиотеке 240 тысяч тенге. Здесь работает клуб для ветеранов «Тряхнём стариной» и единственный в области театр детской книги «Домовёнок». В селе нет клуба, поэтому каждую неделю в библиотеке проходят дискотеки для молодёжи, где библиотекарь обязательно знакомит их с новинками литературы, проводит для них вечера, викторины.

Не менее интересно чи-

тателям в Майской сельской библиотеке, расположенной в здании местного Дома культуры. Она одной из первых среди сельских библиотек стала использовать возможности новых технологий в обслуживании читателей и проведении массовых мероприятий. Библиотекарь Фоменко Галина Станиславовна в 2008 году участвовала в республиканском слёте молодых библиотекарей. Делится с коллегами своим опытом на районных семинарах. В 2011 году библиотеке был присвоен статус модельной, выделен ещё один компьютер, приобретены новая мебель и литература.

Третье место было присуждено К-Марксовской сельской библиотеке Костанайской районной ЦБС, которая тоже расположена в здании сельского Дома культуры. Здесь сразу обратило на себя внимание большое количество периодических изданий, обилие новых

книг, детских и по различным отраслям знания. Библиотекарь Ахметова Алия Газизовна также принимает активное участие в общественной жизни села, участвует в художественной самодеятельности. За почти вековое своё существование в селе было всего 4 руководителя. Библиотекарь ведёт большую краеведческую работу, собран богатый фотоматериал о жителях села, его руководителях, истории села в разные годы.

Библиотекам, которым не досталось призовых мест, тем не менее, было чем удивить коллег.

Так, например, очень яркое, запоминающееся мероприятие, посвящённое творчеству известного казахского композитора Шамши Калдаякова, показала членам жюри библиотекарь Амантогайской сельской библиотеки Амангельдинской ЦБС Кулымбетова Кыргыз Сеиловна. Отрывок из этого мероприятия увидели и участники слёта сельских библиотекарей. Очень содержательным и познавательным был вечер, посвящённый Ч.Валиханову и Ф.М.Достоевскому. Его со своими юными читателями показала библиотекарь Михайловской сельской библиотеки Карабалыкской ЦБС Тарасюк Валентина Александровна.

Нельзя было не отметить работу Аманкарагайской сель-

всего 2 часа в день.

Все победители смотра – конкурса были награждены дипломами и ценными подарками. Остальным участникам были вручены грамоты и памятные призы. Успеху проведения слёта во многом содействовала активная и деятельная под-

ской детской библиотеки Ауликской ЦБС (библиотекарь Юркова Надежда Ивановна). Уже много лет в ней действует библиотерапевтическая программа для детей с ограниченными возможностями здоровья «Лучики надежды». Партнёры библиотеки в этой благородной деятельности - органы соцобеспечения, центр досуга «Тамаша», школы и религиозные объединения. Цель проекта - помочь раскрыть и развить творческие способности у детей с ограниченными возможностями, содействовать их социокультурной реабилитации, обеспечить для них доступность культуры, образования и самообразования. Библиотекарь не только обслуживает детей на дому, но и организует интересные мероприятия, которые посещают дети-инвалиды. Программа включает проведение благотворительных акций к праздникам, вовлечение детей-инвалидов в творческие кружки, литературные викторины, беседы, конкурсы, встречи с интересными людьми,

организацию шахматных турниров.

А как приятно были удивлены члены жюри, посетив Ряжскую сельскую библиотеку Узункольского района! Всего год назад, выезжая в эту библиотеку с проверкой, мы видели прекрасное помещение с евроремонтom в сельском Доме культуры, с красивой мебелью и кучей книг, разбросанных по полкам без всякой системы. Теперь же здесь сменился библиотекарь, и преобразилась сама библиотека. За столь короткое время (на момент проведения конкурса библиотекарь Почкаева Евгения Александровна проработала всего полгода) она сумела не только расставить фонд, но и создать папки с материалами по всем направлениям деятельности библиотеки, организовать краеведческий уголок, посвящённый истории книги, оформить интересные книжные выставки. Было очень приятно, что в библиотеку пришла настоящая хозяйка, жаль только, что библиотека работает

держка этой акции со стороны областной филармонии имени Е.Умурзакова, городского центра досуга при городском отделе культуры и администрации Костанайского филиала Челябинского государственного университета. Выступления и музыкальные поздравления их творческих коллективов придали слёту праздничную незабываемую атмосферу.

В 2011 году объявлен конкурс профессионального мастера «Библиотекарь года – 2011», посвящённый 20-летию Независимости РК и 75-летию Костанайской области, в котором принимают участие городские и сельские библиотекари. С апреля по июнь был проведён первый тур. Подведение итогов конкурса и награждение победителей запланировано на конец октября.

3 блок

Үшінші бөлімде “Ақыл адырнасы” айдары арқылы Қобылан Берібайұлының өмірі, шығармашылығы жайлы талдау материал берілді. Сондай-ақ “Қазіргі Қазақстан тарихы” оқулығының мән-мазмұны ашып көрсетілген. Жас ақын Динара Әбдуалиеваның өлеңдері де, Ғани Әбілбековтің әңгімесі де осы бөлімнен орын алған.

ҚОБЫЛАН

Кедейлік жас кезімде келмеп едің,
Жеңем деп мені жаста сөнбеп едің.
Сексенге кеп селкілдеп отырғанда,
Кәрілікпен қосылып мені жөңдің.

Қызығын дүниенің малмен баспай,
Жақсылық табылмайды алдын тоспай.
Жамандық табылды сатып алмай,
Жігіттер, өтірік пе, осы рас па-ай?!

Кедейлік болар ма мұнша қиын,
Байдың үйі айт пен той, күнде жиын...

Кедейлік, мұнша неге болдың қиын,
Ойын-той, сауық-сайран қайда сыйың?
Естігенің қорлық сөз, қолда – жұмыс,
Жұмыртқадай шағылды күнде миым.

Бұл дүние алуан-алуан заман екен,
Заманым күні өткен жаман екен.
Адамзат өмір бойы бейнет көрсе,
Опасыз оның өзі харам екен.
Заманым барған сайын тарылады,
Тарылып, бір заматта жарылады.
Опасыз бұл жалғанның әлегіне
Неліктен адам байғұс салынады?

Заманнан рахатты кім көреді,
Кедей – бейнет, зейнетті бай көреді.
Өткізген мұхнатпен өз өмірін,
Сол адам өмірінен не іледі?

Қайғысы тар заманның өзінен зор,
Бұл күнде адам бар ма кедейден қор.
Жаз ішіп, күз кигені басында жоқ,
Қоршап тұр кедейлерді жоқшылық тор.

Бар болсаң, Құдайеке, көрмеймісің,
Кедейге бір жақсылық бермеймісің?
Өмірін мұхнатпен өткізгенді
Тағы да ол дүниеде тергеймісің?
Бұл дүние ойлағанға арман екен,

БӨРІБАЙҰЛЫ

(1760-1840)

Қобылан Бөрібайұлы XVIII ғасырдың аяқ кезі мен XIX ғасырдың
Жалғашқы жартысында Орталық Қазақстанда өмір сүрген. Ол өз
заманында Арқаға әйгілі ақын болған.

Қобыланның ақындық өнері ерте танылып, әкесі Бөрібай ақынның
тәрбиесін көреді. Есейе келе ел аралап, басқа халық ақындарынан
да тәлім алған. Ол, әсіресе, жыр теңізі Бұқар жыраудың жолын берік
ұстанып, өнердегі өнегесін жалғастырған, Шал ақынның сыршылдық
дәстүрін қадір тұтқан.

Адамды әрекетке салған екен.
Опасыз әрекетің, өмір қысқа,
Сүйегің қара жерде қалған екен.

Жүрегім ерімейді, езіледі,
Әр нәрсе ойлағанға сезіледі.
Ойласам ел-жұртымды азып-тозған,
Көп қайғы бір-біріне кезігеді.

Кәрілік қатты соққан желменен тең,
Көз көмескі болғанда, құлағым кем.
Қайнаған тұтас денем күй менен жыр,
Елден бақсы жисам да таппадым ем.

Қазаның төрт құлағы жан жолдасым,
Қасымда кемпірім бар, ол – мұндасым...
Кәрілік, қарсы келдің қазған көрдей,
Жігіттік, желіп өттің бәйгекердей...

Тіріден өлген жақсы қадір кетсе,
Өлмей тірі кім жүрер ажал жетсе
(Не қылады, дейді екен, бірдеме етсе).

Енді біз не қыламыз тірі болып,
Тірі жүрген ғаріптің бірі болып.
Екі бетім табақтай, қайран нұрым,
Жақ сүйекке жабысты тері болып.

Қара сақал жарасқан қайран иек,
Түрім қашып, қауқиған қалды сүйек.
Жетпіс асып, сексенге таянғанда,
Бауырыма байладым құрым күйек...

Жыраулық, ақын-
дық өнерді қа-
тар жалғастырған Қо-
былан – таңды-таңға
қосып, жыр толғаған,
ауызданауызға тара-
ған ғибратты терме
айтқан өткен дәуірдегі
әдебиетіміздің ірі өкі-
лі. Сегіз қырлы, бір
сырлы жырау әншілік
өнерімен де әйгілене-
ді. «Қайнаған тұтас
денем күй менен жыр»,
– деп өзі айтқандай,
бармағынан бал там-
ған күйші, жүрген же-
рін сайрандатқан сері
болған. Жасы сексен-
ге таянғанша үкілі
домбырасын қолынан
тастамай, ел біткенді
аузына қаратып, бүкіл
өмірін өнер жолына
қалтқысыз арнаған
Қобыланның әдебие-
тіміздің тарихында ла-
йықты орны бар.

Сәруар ҚАСЫМ,
жас ақын

«ҚАЙНАҒАН ТҰТАС ДЕНЕМ КҮЙ МЕНЕН ЖЫР»

Қобылан Бөрібайұлы... Аз, аз да болса саз дүние қалдырған. Арысы Батыр Баяндай, берісі Сұлтанмахмұттай дарабоздар туған Баянауыл топырағынан шыққан Қобыланның әкесі де Арқаға мәлім ақын болған екен.

Қобылан ақынның өмір сүрген кезеңі бекіністердің етек алып, отаршылдық азуының етке бата бастаған тұсы еді. Содан болар, бізге жеткен өлеңдерінде үміттен гөрі торығу, қайраттан гөрі қыжыл басым:

«Заманым барған сайын тарылады,
Тарылып бір заматта жарылады».

Зерттеуші сөзі ойымызға тұздық бола түспек: «XIX ғасыр қазақ жұртында жаңа қоғамдық қатынастардың тереңдеп, ғасырлар бойы қадір тұтылған құндылықтарын құнсыздануға мәжбүр еткен алмағайып кезең болды. Руханият жұтаңдап, бодандық тереңдеп, еркін елді еріксіз заңға бағындыру әбден дендеген тұста жасаған ақындардың – заманының дегдар, сезгір

жандарының «Зар заман ақындары» атанбасқа амалы жоқ еді... Төресі азған, қарасы тозған кезең ақындарының Аллаға арнау сөзінде жалбарынудан гөрі назалану басым:

Қайғысы тар заманның өзінен зор,
Бұл күнде адам бар ма кедейден қор?..

Құдаймен құрдасындай сырласатын, ашуына кезіксе «шұнақ құдай» деп тілдеп алып, қайта сыйынып отыратын қазақы менталитеттің бір ұшығы «Тәңірі текті» болмысына күмән келтіріп көрмеген көне түркілердің еркін, азат Тәңірлік сеніміне ұласып жатқаны даусыз. Қобылан ақынның өлеңінде де сол тамыры терең ұлттық мінез көрініс береді.

Адамға ашынудың, заманға амалсыздықтың ақыры тағы да әлемнің әуелі де, ақыры да болған Аллаға алып келері мәлім. Ар-иманнан өзге адамзатты құтқарар ақиқат жолы жоқтығын өлімсақтан терең түсінетін ақындар қауымының Зар заман

тұсындағы сыннан өткен сүйікті тақырыптарының бірі дін-иман тақырыбы болды. Олардың Аллаға айтар мінежаты да, адамға айтар тілегі де осы орайда өрнектелді» (Қазақ әдебиетіндегі мінежат жанры: ежелгі поэзия мен қазіргі әдебиеттегі көрінісі <http://kazgazeta.kz>). Аллаға жалбарынған мінежатының өзі өкпеге толы өкенін көрдік. Осы тұста Қобылан өлеңдеріндегі қыжылда жеке бас мәселесінен де туған үлес барын айта кеткеніміз дұрыс.

Кедейлік жас кезімде келмеп едің,
Жеңем деп мені жаста сенбеп едің.
Сексенге көп селкілдеп отырғанда,
Көрілікпен қосылып мені жөңдің».

Ақын үшін қуат-күш бойдан бұрқырап тұрар жастық – нағыз байлық. Жырдан нәсер төгіп, еліне еркелеп жүрген ақын көңілі жас, дегенмен уақытқа қарсы тұрар дәрмен жоқ. Көрілік көп иықтан еріксіз басады. Кедейлік дегеніміз немесе кедейліктің, кедейлікпен келген қорлықтың, қашқан қадірдің негізгі себебі – көрілік:

«Ат арыды, тон тозды
Елден шыққан жүйріктен.
Қотандағы ит озды
Күні өткен ақ сүйріктен».

«Ай – ортақ, қайырлы болса – бай ортақ» дейді дана халқымыз. Ақын кедейліктің мүшкіл халін суреттей отырып, пейілдің тарылғанына ашынады:

«Заманнан рахатты кім көреді,
Кедей – бейнет, зейнетті бай көреді...

...Қайғысы тар заманның өзінен зор,
Бұл күнде адам бар ма кедейден қор».
Енді бірде Қ. Бәрібайұлы:
«Қадір, құрмет тоқтықта,
Ашу, араз жоқтықта.
Кедей болсаң, көсіп бақ,
Керек шығар боқтықта.
Бекер ме осы айтқаным,
Айттырған мына заманың.
Ойлай берсең термеле,
Арта берер азабың», – дейді. Шал ақынның сөзімен түйіндесек: «Ашуланшақ келеді жарлы кісі».

«Кедейліктен болар ма мұнша қиын,
Байдың үйі айт пен той, күнде жиын...»
Ақынның осы өлеңіне көңіл сәулесін түсіріп

қарасақ, үш түрлі қырын көрген болар едік. Бір қарағанда, көдімгі қол байлаған жоқшылықты сынға алып тұрғандай, сауық-сайраннан қаққан кедейлікке деген наланы көреміз. Екіншіден, ақынның айтып тұрған байлығы мен кедейлігі не деген сауалдың басын ашып алу керек сияқты. Бұл тармақтарда да жоғарыда айтып өткен ойларға ораламыз. Көрілік – кедейлік, жастық – байлық. Өмір философиясы, қашсаң да құтыла алмайтын табиғат заңдылығы...

Көңіл көзі үшінші қырын тіпті өзгеше көреді. Өлең жолдары астарында мысқыл жасырынып жатыр. «Ішкен – маз, жеген – тоқ». Байдың артықшылығы сауық-сайран, той болса, «байлық – мұрат емес, жоқтық – ұят емес».

Жүрегім ерімейді, езіледі,
Әр нәрсе ойлағанға сезіледі.
Ойласам ел-жұртымды азып-тозған,
Көп қайғы бір-біріне көзігеді.

Халық қамын ойлаған ер жүрегі осылай күрсінеді. Күрсіністен азаматтық үн естіледі.

Еділді келіп алғаны –
Етекке қолды салғаны.
Жайықты келіп алғаны –
Жағаға қолды салғаны.
Ойылды келіп алғаны –

Ойындағысының болғаны (Мұрат), – деп зар заман ақындары күңірене келген бұл кезеңде Қобылан жырларындағы күрсіністің, іштей егілудің жөнін орынды деп қабылдаса болады. Себеп – сыртқы фактор, қоғамдық формация, саяси алауыздық, т.т.. Бірақ, үмітсіздік шайтанға тән дейтін қазақ емеспіз бе? Ақынды күйзелістен қорғайтын қорғанышы бар. Ол – иман. Имандылықпен даритын сабыр:

«Бұл дүние ойлағанға арман екен,
Адамды әрекетке салған екен.
Опасыз әрекетің өмір қысқа,

Сүйегің қара жерде қалған екен», – деп мәңгіліктің таразы өлшемі басқа екенін сыбырлап тұрғандай...

«Қайнаған тұтас денем күй менен жыр».
Қобылан ақын өлең өлкесінде осы бір ауыз сөзімен-ақ өшпес із қалдырған. Оның ізбасар ұрпақтары да ауырпалық әкелген салқындықта жанын «өлеңнің отын жағып жылытатын» болған. Солай бола да береді...

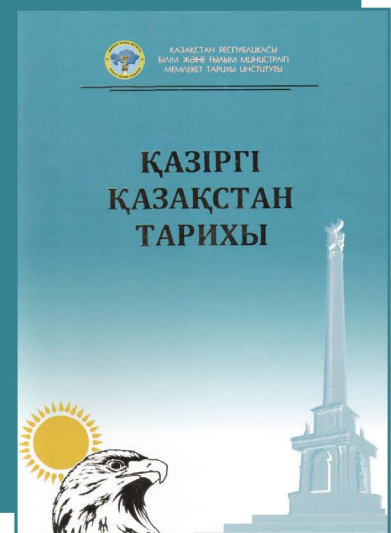
Задаш ДҮКЕНБАЕВА,
тарих ғылымдарының докторы, профессор

ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚСТАННЫҢ жаңа оқулығы жарық көрді

ҚР БҒМ ҒК Мемлекет тарихы институты әзірлеген «Қазіргі Қазақстан тарихы» (авторлары Б. Аяған, Х. Әбжанов, Д. Махат) оқулығы

«Қазіргі Қазақстан тарихы» оқулығы — ғылыми-практикалық қолданбалы маңызы бар оқулық. Оқулықтың хронологиялық шеңбері мен территориялық қамту аймағы, негізгі нысаны мен субъектісі нақтыланған. Оқулықтың ішкі бірлігі, тараулар мен бөлімдер арасындағы ой жалғастығы жақсы сақталған. Объективті-аналитикалық, салыстырмалы-тарихи әдістерді қолдану, өркениеттік теориялар тұрғысынан қарастыруға деген ұмтылыс оқулық авторларының алдына қойған мақсаттарын іске асыра алғандығын білдіреді. Оқулықтың «Тәуелсіз Қазақстан» атты екінші бөлімінің «Тәуелсіздік қарсаңында» атты бірінші тарауында тәуелсіздік қарсаңындағы өліміз тарихының өзекті, айшықты мәселелері қарастырылған. Бұл тарауда 1980-ші жылдардың ортасы мен екінші жартысы – 1990 жылдардың басындағы КСРО-ның құрамындағы Қазақ КСР-нің: территориясы, саяси-әкімшілік құрылымы, экономикасы мен әлеуметтік-мәдени жағдайы баяндалған. Сондай-ақ, М.С. Горбачевтің қайта құру дәуіріндегі Қазақ КСР-дегі саяси-экономикалық және әлеуметтік үдерістер; 1986 жылғы «Желтоқсан көтерілісі»; ұлттық зиялылардың ақталуы; Мемлекеттің егемендігі жөніндегі Декларация; 1991 жылғы саяси дағдарыс және КСРО-ның ыдырауы кезіндегі Қазақстанның ұстанымын көрсететін мәселелерге айрықша мән берілген.

Оқулықтың «Тәуелсіз Қазақстан» атты екінші бөлімінің «Тәуелсіздік қарсаңында» атты бірінші тарауында тәуелсіздік қарсаңындағы еліміз тарихының өзекті, айшықты мәселелері қарастырылған. Бұл тарауда 1980-ші жылдардың ортасы мен екінші жартысы – 1990 жылдардың басындағы КСРО-ның құрамындағы Қазақ КСР-нің: территориясы, саяси-әкімшілік құрылымы, экономикасы мен әлеуметтік-мәдени жағдайы баяндалған. Сондай-ақ М.С. Горбачевтің қайта құру дәуіріндегі Қазақ КСР-індегі саяси-экономикалық және әлеуметтік үдерістер; 1986 жылғы «Желтоқсан көтерілісі»; ұлттық зиялылардың ақталуы; Мемлекеттің егемендігі жөніндегі Декларация; 1991 жылғы саяси дағдарыс және КСРО-ның ыдырауы кезіндегі Қазақстанның ұстанымын көрсететін мәселелерге айрықша мән берілген.

Оқулықтың екінші бөлімінің «Тәуелсіздік және Қазақстан мемлекеттілігінің қалыптасуы» атты екінші тарауында Тәуелсіз Қазақстан Республикасының мемлекеттік-саяси даму тарихының мәселелері қарастырылады: яғни, Қазақстан Республикасы мемлекеттік тәуелсіздігінің жариялануы мен оның

тарихи мәні; Мемлекеттіліктің құрылысы және Президенттік билік институтының қалыптасуы мен нығаюы; 1993, 1995 жж. қабылданған Ата заңдар аясында Қазақстанның мемлекеттік-саяси жүйесінің даму ерекшеліктері және парламентаризмнің қалыптасуы мен дамуы; Көппартиялық және сайлау жүйесінің дамуы; Ата заңдық реформалардың мәні; «Қазақстан — 2030» — ұзақ мерзімді даму стратегиясы мен Н.Ә. Назарбаев Жолдауларындағы Қазақстан тәуелсіздігі стратегиясының дамуы (1998-2009 жж.); Жаңа астананы ауыстыру туралы стратегиялық бастаманың тарихи маңызы; Қазақстан Республикасындағы құқықтық мемлекет пен азаматтық қоғамның қалыптасу кезеңдері мен даму жолдары, мемлекеттік шекараны анықтау және ұлттық қауіпсіздік мәселелері баяндалған.

Оқулықтың екінші бөлімінің «Нарыққа өту және экономиканың Қазақстандық үлгісі» атты үшінші тарауында Қазақстанның нарықтық экономикаға көшуі және экономикалық реформаларды жүзеге асыру тарихының мәселелері қарастырылады: яғни, жоспарлы экономикадағы дағдарыс, экономиканы либералдандыру, реформалау және на-

рықтық қатынастарға көшіру мәселелері; Мемлекеттік меншікті жекешелендіру мен жеке бизнес саласын қалыптастыру, банк және қаржы жүйесінің құрылуы мен дамуы, ұлттық валюта–теңгенің енгізілуі; Экономикалық трансформацияның (ауысудың) қиыншылықтары туралы; Мемлекет иелігінен алу және жекешелендіру туралы мемлекеттік бағдарламаның мақсаты мен міндеттері, іске асырудың негізгі кезеңдері және өнеркәсіп пен ауылшаруашылығын жекешелендірудің нәтижелері; Үкіметтің экономикалық стратегиясы мен индустриалды-инновациялық даму Стратегиясы; Экономикалық өсу, елдің алтын-валюта қорын қалыптастыру. Инвестициялық жобалардағы қазақстандық мазмұнды көтеру; Қазақстанның әлемдік экономикаға ықпалдасуы және әлемдік экономикалық дағдарыстың салқыны; Экономикалық дамудың қазіргі жағдайы мен болашағы туралы көзқарастар қайшылықтары терең зерттеліп-зерделенген.

Оқулықтың екінші бөлімінің «Тәуелсіздіктің әлеуметтік-мәдени негізі» атты төртінші тарауында Қазақстандағы әлеуметтік-мәдени салалардың даму тарихы баяндалады. Мемлекеттің әлеуметтік саладағы реформа-

лары және әлеуметтік саясат: яғни, халықты жұмыспен қамту, тұрғын үй құрылысы, ауыл тұрғындарының әлеуметтік-экономикалық мәселелері, денсаулық сақтау, демографиялық өсім, ана мен бала мәселелері; Сондай-ақ зейнетақы реформалары мен білім саласындағы реформалардың жетістіктері мен проблемалары, жоғары білім беру саласындағы реформалар: халықаралық білім жүйесіне өту (бакалавр, магистр, доктор PhD). «Болашақ» мемлекеттік бағдарламасы, ғылымның дамуы және Қазақстанның халықаралық білім мен ғылым кеңістігіне ықпалдасуы; Мәдениет пен өнердің дамуы. «Мәдени мұра» мемлекеттік бағдарламасының маңызы; Қазақ халқының өдет-ғұрып, салт-дәстүрлерінің қайта жаңғыруы; Қазақстандағы тіл саясаты, этностар мен этникалық топтардың мәдени өмірі, 1991-2009 жж. этникалық, этнодемографиялық және көші-қон үдерістері, «Нұрлы көш» мемлекеттік бағдарламасы, діни ахуал және конфессияаралық қарым-қатынастар, спорт пен туризмнің дамуы мәселелері баяндалған.

Оқулықтың екінші бөлімінің «Қазақстан және қазіргі әлем» атты бесінші тарауында Тәуелсіз Қазақстанның халықаралық жағдайы мен

сыртқы саясаты тарихының мәселелері қарастырылады. 1990-жылдардың басында Қазақстан Республикасын әлемдік қауымдастықтың таңуы; Тәуелсіз мемлекеттер достастығын құру (ТМД); Қазақстанның ядролық қарудан бас тартуы және халықаралық қауіпсіздік кепілдігіне қол жеткізуі; Әлемнің жетекші елдерімен стратегиялық одақтастықты орнату мәселесі; Мемлекеттік шекараны анықтау, межелеу, реттеу үдерістері және оның тарихи мәні; Қазақстан Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Еуразиялық доктринасы: қағидалары және іс-жүзіне асырылуы; Еуразиялық экономикалық қауымдастықты құру және дамыту (ЕурАзЭҚ); Қазақстанның аймақтық ықпалдастық үдерістеріндегі рөлі; Қазақстан және түрік әлемі; Конфессияаралық өзара түсіністік: Астанадағы әлемдік және дәстүрлі діндер съездерінің өткізілуі; Қазақстанның 2010-шы жылы Еуропадағы ынтымақтастық пен қауіпсіздік ұйымына (ЕҚЫҰ) төрағалық ету мәселесі; Қазақстан Президенті Н.Ә. Назарбаевтың ел тәуелсіздігін нығайтудағы және мемлекеттік сыртқы саясат стратегиясын жасаудағы аса зор рөлі атап көрсетілген.

«Қазіргі Қазақстан тарихы» оқулығының ерекшелігі

сол, оның екінші бөлімінің «Н. Ә. Назарбаев – Қазақстан Республикасының тұңғыш Президенті» атты тарауында тұңғыш рет ел тарихындағы ең бір әлеулі, мәнді деген ғылыми-тарихи мәселелерді зерттеп-зерделеу арқылы, еліміздің қоғамдық-саяси және әлеуметтік-экономикалық салаларда жеткен ұлан-ғайыр жетістіктерің, Елбасының ұлттың өсіп-өнуі, дамуы үшін жасаған өлшеусіз еңбегін көрсете алуында деп білеміз. «Егер өміріңде мың іс атқарып, бірақ ең бастысын жасай алмасаң, текке ғұмыр көшкенің, ал егер мың іс жасамай, тек басты бір істі атқарсаң, онда босқа өмір сүрмегенің», – деп атақты ғұлама Әл Фазали айтқандай, Елбасы халқының, елінің алдында шешімі аса күрделі көп істерді абыроймен атқарып шығуымен қатар, Қазақстан мемлекетіне алысты көздейтін сара даму жолын таңдап беруімен де, ел тарихынан өшпес орын алды. Соңғы он сегіз жыл ішінде, яғни тәуелсіздік жылдарында ғасырға бергісіз қаншама тарихи оқиғалар өтті.

1991 жылғы 16 желтоқсанда Қазақстан Республикасының Жоғарғы Кеңесі «Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігі туралы» Конституциялық заңды қабылдады. Осы заңға сәйкес әлемнің география-

лық картасында жаңа мемлекет – Қазақстан Республикасы пайда болды. Тәуелсіз мемлекетіміздің 20 жылдық даму жолына көз тастай отырып, Тұңғыш Президентіміз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың Егемен Қазақстан Республикасын құру жолындағы ұлан-ғайыр еңбегін ерекше атап өткен жөн. Сол бір қиын-қыстау өтпелі кезеңде жас тәуелсіз мемлекетіміздің тізгінін ұстаған Н.Ә. Назарбаев өзіне тән даналық пен көрегендік танытып ел бірлігін, елімізде ғасырлар бойы бірге жасап келе жатқан ұлттар мен халықтар достығын көздің қарашығындай сақтап, мемлекетіміздің шаңырағын шайқалтпай, іргесін мықтап бекітіп, нарықтық қатынастарды білгірлікпен жетілдіре отырып, сол арқылы туған халқын ғасырлар бойы аңсаған тәуелсіздік тұғырына қондырып қана қоймай, сондай-ақ, басқалармен терезесі тең ел болу арманына қол жеткізді. Бүгінде, тәуелсіздігіміздің 20 жылдығы қарсаңында қазақ мемлекеттілігін құру жөніндегі тарихи миссияның ойдағыдай жүзеге асырылғанын сеніммен атап өтуге болады. Бүкіл әлемге мемлекетімізді, оның экономикасын, білімін-ғылымын, мәдениетін, өркениетін, діні мен ділін, тілін таныту Елбасымыз Н.

Ә. Назарбаевтың көреген басшылығымен жүзеге асуда. Біз қазір Президентіміздің басшылығы, халқымыздың қосшылығы нәтижесінде толайым табыстарға қол жеткізіп отырмыз.

«Бегі әділ болса, елі бақытты, халқы түзу болса, бегі бақытты» деп Жүсіп Баласағұн бабамыз айтқандай, Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Н.Ә. Назарбаевтың алғыр басшылығымен жиырма жыл ішінде еліміз қол жеткізген ауыз толтырып айтатындай жетістіктерді тілге тиек еткенде, өткен тарихты еске түсірмей тұра алмайсың. Уақыт – төреші деген ақиқат екен. Тәуелсіздік жылдарында ғасырға бергісіз қаншама тарихи оқиғалар басымыздан өтті. Елбасының сындарлы да салиқалы, жүйелі түрде жүргізіп отырған ішкі-сыртқы саясатының арқасында елімізде тыныштық пен татулық орнап отыр, соңғы кездері әлемдік қаржылық-экономикалық дағдарыстың тигізген зардаптарынан арылудың алғашқы нышандары да байқалуда. Ресей Федерациясымен, Белорусь Республикасымен кедендік үштік одақ құрып, Дүниежүзілік сауда ұйымына бірге мүше болып кіруге талпынудамыз. ЕҚЫҰ-ға төрағалық ету мәселесі, «Мәдени мұра», «Жол картасы» бағдарламалары-

ның ойдағыдай орындалып жатуы... Міне, басқа да осы сияқты еліміз үшін аса маңызды әрі күрделі саяси-әлеуметтік және экономикалық жобалардың өз шешімін табуы Нұрсұлтан Әбішұлының тікелей басшылығымен жүзеге асырылуда. Президенттің ішкі сыртқы саясатын мақұлдап қана қоймай, ынтымақпен соңынан ерген Қазақстан халқы да, өз кезегінде Елбасының бағын жандырып, абыройын асқақтатып отыр.

Көп этносты Қазақстан халқы қазіргі кезеңде әр түрлі тілде сөйлесе де, мемлекеттік тұтастық пен өзара түсіністік арқылы қасиетті көк байрақтың астында бірлік пен достықты мұрат етіп, тату-тәтті ғұмыр кешуде. Елбасы мен халықтың арасындағы арақатынасты саралай отырып, тәуелсіздіктің қаншалықты қымбат, баға жетпес ұғым екенін, оның ұдайы жасампаздыққа жетелейтінін ұғына түскендейсің.

Тәуелсіздіктің елең алаңында Қазақстан мемлекеттілігінің болашағына күмән келтіргендер де аз болмады. Қаншама қиындықтарды бастан кешкеніміз де рас. Зейнеткерлердің зейнетақысың, мұғалімдер мен дәрігерлердің жалақысын тауып бере алмадық. Көптеген қалаларымыз бен елді мекендеріміз электр қуатынсыз

қалған кездерді де бастан өткіздік. Бұл республиканың тәуелсіздікке ие болғанына бірер жыл ғана толған, КСРО-ның ыдырап, зауыт-фабрикалар жұмыс істетуін тоқтатқан, ел жаппай дағдарысқа ұшыраған, жаңа ғана айналысқа енгізілген ұлттық валютаның құны күрт түсіп кеткен қиын-қыстау кезең еді. Бұл жылдары тәуелсіздікті баянды ету оңай шаруа болған жоқ. Бұрынғы кеңестік кеңістікте қалыптасқан жүйелі, жоспарлы экономикалық байланыстардың үзілуі, көптеген ірі кәсіпорындардың тоқтап қалуы немесе шығарған өнімдерін сата алмауы, соның салдарынан дүкен сөрелерінің қаңырап бос қалуы егемен елімізді тығырыққа тірегендей болды. Осы бір елдік пен ерліктің нағыз сыналар кезеңінде, Елбасының саяси ұпай жинаудан гөрі нақты экономикалық реформаларды іс-жүзіне асыруды шешуші орынға шығаруы, қандай істі қолға алса да осы бағытты ұстана отырып іс-әрекет жасауы, елді есеңгіреткен әлеуметтік-экономикалық дағдарысты бірте-бірте еңсеруге мүмкіндік берді.

Қиыншылықтар мен қайшылықтарға толы тәуелсіздіктің алғашқы жылдарындағы Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқы алдындағы сіңірген өрен еңбегінің бар-

лығын санап шығуға едәуір уақыт кетер еді. Дегенмен, Елбасының ең негізгі еңбегі туған халқының жүздеген жыл армандаған тәуелсіздігін баянды етуі деп білеміз. Сондай-ақ республиканы аяғынан тік тұрғызудағы көп жылдық ел басқару тәжірибесіне негізделген дана басшылығы мен көреген қайраткерлігі. Мысалы, Президент өз елінің сенімді болашағын толық өрі жанжақты қамтамасыз ету үшін сан тарапты зерттеліп, тереңнен толғап ойластырылған құқықтық реформалардың мемлекеттік тарихи маңызын жете ұғынып қана қоймай, оны табандылықпен іс жүзіне асыра білуінде. Елбасының тікелей басшылығымен 1995 жылы 30 тамызда бүкілхалықтық референдумда қабылданған Конституция елдің дамуында зор рөл атқарып, құқықтық мемлекет құрудың негізін қалағанын айтсақ та жеткілікті.

Еліміздің тарихында алар орны аса маңызды осы ұлы оқиғаларды ғылыми-шығармашылық тұрғыдан зерттеп-зерделеуде Президент Н.Ә. Назарбаев еңбектері ерекше орын алады. Бұл ғылыми еңбектер Тәуелсіз Қазақстан Республикасының тарихын объективті зерттеудің үлгісі бола отырып, тарихшы ғалымдардың қазіргі замандағы Отан тарихын зерттеп-

білудегі игі істеріне жаңа серпіліс, ерекше рух береді. Сондықтан, Тәуелсіз Қазақстан тарихының тарихнамасын ғылыми тұрғыдан зерттеу барысында Президент Н.Ә. Назарбаевтың ғылыми-тарихи еңбектері зерттеу жұмысының теориялық және методологиялық негізі ретінде басшылыққа алынады.

Түптеп келгенде тарих тек ғылым үшін зерттелмейді. Ол, ең алдымен, тарихтан тағылым, сабақ алу үшін зерттеледі.

Сондықтан да, еркін елдің жас қырандары, ХХІ ғасырдың басындағы зиялыларымыз таңдаған білім мен білік жолын басшылыққа алып, туған еліміздің Тәуелсіздігін сақтауға, талай дүбірлі кезеңдердің төлкегіне тозбаған ұлтымыздың асыл мұраларың, салт-дәстүрің, биік рухын қастерлеп, ұрпақтан-ұрпаққа жеткізуге парыздарымыз. Бұл игі мақсат жолында халқымыздың «Алтау ала болса, ауыздағы кетеді, төртеу түгел болса төбедегі көледі» деген дана мақалын әрдайым жадымызда ұстап, бірлікті, тұтастықты туқылып көкке көтеруіміз керек. Тәуелсіздіктің құны мен қадірін азаматтық сана, патриоттық жүрекпен түсіне білуіміз қажет.

Ежелден аңсаған еркіндіктің туы жоғары, елдігі берік, тілегі қабыл бола берсін!

Гани АБИЛБЕКОВ

УТРО ДНЯ НЕЗАВИСИМОСТИ

Наступило еще одно зимнее утро. Солнышко во всем своем великолепии только показалось из-за горизонта, и ярко-голубое небо будто бы радовалось новому дню. Ослепительно белый снег, выпавший накануне, словно теплым пледом укутал мадушку-землю. Деревья же, стройный ряд которых будоражил воображение, были как-то особенно великолепны в этом белом наряде. Щебетали птицы... И вся эта чудная палитра пробуждения предвещала в это утро что-то восхитительное и неповторимое.

Наш маленький герой Жан все еще спит в своей кроватке. Вот его милое личико улыбнулось. Видимо, ему снится сон, по-детски наивный и прекрасный. Коротко стриженные волосы, пижама, что была на нем, говорили об опрятности и аккуратности малыша. Свернувшись калачиком под теплым одеялом, он продолжал свой полный чудес и сопереживаний сон.

Солнышко, поднявшись над пробуждающимся городом, одаривало каждого своим нежным теплом. И вот в комнату Жана проник первый шаловливый лучик. Тихо подкрavшись к кроватке, он заиграл всеми цветами радуги, заявляя о наступившем утре. Малыш потянулся, открыл глаза. Увидев «зайчика» на потолке, он улыбнулся. Жан уже давно считал его своим другом-будильником. Озорно соскочив с постели, Жан включил радиоприемник. Не по годам серьезный малыш считал своим долгом соблюдать режим. «Для начала заправить постель!» - подумал мальчуган. И еще одно обстоятельство: этот пятилетний человечек не представлял себе продолжения дня без обязательной утренней гимнастики. Спасибо за это требовательному папочке!

«С добрым утром! – заговорил мелодичным голосом приемник. – Вот и наступило долгожданное 16-ое декабря! День Независимости Казахстана! Какими достижениями пополнился нынешний год? Каким видится нам наше будущее? Обо всем этом мы и поговорим с вами в этот праздничный светлый день. Будьте с нами!»

Зазвучала знакомая всем песня Шамши Калдаякова «Мой Казахстан». Малышу нравилась эта песня. Она обладала удивительной способностью очаровывать слушателя и заряжать неиссякаемым духом патриотизма. Отец Жана гордился своим сыном, когда замечал с каким восторгом слушал он эту песню. «Мой маленький патриот!» - представлял он своего сына друзьям.

И в этот знаменательный день снова звучит «Мой Казахстан», настраивая как камертон благородную душу мальчугана. Жан вышел на балкон. О, этот живительный воздух! Он ободрял и освежал, и Жан уже в который раз почувствовал эту невидимую нить, связывавшую его с окружающим миром.

На ветках деревьев своего кормильца поджидали его друзья-воробушки. Жан вынес горсть зерна и посыпал ими кормушку, которую они вместе с отцом недавно смастерили. Завидев Жана с зерном, воробьи стали подлетать к кормушке. Сев поодаль, заботливый паренек с любопытством наблюдал за пиршеством маленьких птичек. Отец как-то назвал Жана Казахстанским Барсом за его мужественность и благородство души, и ему это прозвище сразу же понравилось. И в данный момент он чувствовал себя Барсом, покровительствующим маленьким воробушкам. «Дело сделано!» - подумал малыш и побежал будить сестренку.

Комната трехлетней Али, каза-

лось, застыла в ожидании праздника и веселья: множество флажков, гирлянд, шаров и нарисованных картинок украшали стены, потрясая воображение. Это они – Жан и Алия – трудились накануне не покладая рук, чтобы сделать приятное и себе и своим родителям. Созданное впечатляло своими масштабами, и Жан, снова оказавшись в этом искусственном раю, почувствовал прилив положительной энергии и гордости за свое детище.

Сестренка сладко посапывала во сне. Подойдя к кроватке, Жан стал тихо постукивать по ее маленькому чудному носу. Алия открыла глаза и, увидев брата, улыбнулась.

- Привет! Как спалось? – спросил Жан, весело подмигнув сестренке.

- Хорошо – ответила протяжно Алия и, будто вспомнив о важном, прошептала: - Жан, а ты наших птичек накормил?

- Конечно! – отчеканил Жан и, сделав лицо серьезнее, дополнил: - Ты пока заправляй постель, а я сбегаю к папе с мамой.

Дождавшись кивка Али, он степенно, как и подобает старшему брату, вышел из комнаты. Забегав в спальню к родителям, он еле сдерживая волнение и радость, чуть ли не во весь голос прокричал:

- Папа! Мама! Хватит спать! Сегодня ведь праздник!

- Праздник?.. - переспросил полусонный отец.

- День независимости Казахстана! – бойко отбаранил Жан.

Отец потрепал его по голове и, восхищенный сыном, гордо произнес: «Мой маленький патриот!» Затем, улыбнувшись жене, нежно повторил: «Наш... маленький патриот!»

Динара АБДУАЛИЕВА

Благословение

Если ты не видишь света,
Если зло вокруг тебя,
Вечная зима, нет лета -
Свет найдешь внутри себя.

Разожги тем светом пламя,
Разгони им всех врагов,
Веру ты держи как знамя,
Устрашая злых богов.

Будь со злом ты осторожен -
Можешь сгнуть ты во тьме,
Путь добра тернист и сложен,
Но найди же сил в себе.

Чтобы светом мрак развеять
Я тебе тот свет являю,
Попытайся тьму рассеять,
Я тебя благословляю.

Смерть и Возрождение

Смерть и возрождение.
Бал. Театр. Маскарад.
Истина и наваждение -
Лицемерия парад.

Страстный поцелуй и слёзы.
Музыка. Священный лик.
Окровавленные розы.
Рок и эйфории миг.

Царствие теней и мрак.
Похоть. Готика и кровь.
Вечность и смертельный враг.
Паранойя. Друг. Любовь.

Экстаз, апатия и муки.
Чистота, сияние снега.
Окровавленные руки.
Удовольствие и нега.

Яд: вино и красота.
Агония и наслаждение.
Холод: боль и пустота.
Снова Смерть и снова Возрождение.

Он говорит

Ты слышишь все мои слова, я буду рядом,
Пусть я не тот, кого ждала, я буду рядом,
Ты посмотри в мои глаза, они все скажут,
Хочу быть ангелом твоим, любовь подскажет...

Но чувство страха я в тебе все время вижу,
"Не уходи! Не уходи!" - хочу услышать,
Твоя боязнь и мой укор - всему помеха,
Мы крушим всё, что создали, и нет уж смеха.
Ты не молчи, скажи, что всё было от скуки,
И целовала просто так, держала руки,
Красива ложь, по мне уж лучше правда мерзкая,
Ты не губи мою любовь, хрупка она как сердце детское...
Хочу сбежать я к небесам, так крыльев нет,
Взлететь, лететь, остаться может на Луне,
И взять тебя одну лишь в тот беспечный мир,
Где созданы наши мечты, и звуки лир...

www.nabrk.kz